özgürlük yolu

aylık siyasi dergi

- **EYLÜL DİRENİŞİ**
- **TÜRKİYE BURJUVAZİSİ, YABANCI SERMAYE VE DEVLET ARASINDAKİ TARİHSEL "İŞBİRLİĞİ'**
- ÖZÜMLEME ve KURTULUŞ HAREKETLERİ
- **Zafer Filistin halkının olacaktır**
- KÜRT HALK TÜRKÜLERİ
- **OSMANLI YÖNETİM MEKANİZMASI ve BİR HALK AYAKLANMASI**

18 KASIM

özgürlük yolu
aylık siyasi dergi

KASIM : 1976
Yıl : 2
Sayı : 18

İÇİNDEKİLER

EYLÜL DİRENİŞİ ÜZERİNE/Kemal BURKAY 3

TÜRKİYE BURJUVAZİSİ, YABANCI SERMAYE VE DEVLET ARASINDAKİ İŞBİRLİĞİ/Sedat ÖZKOL 18

ÖZÜMLEME VE KURTULUŞ HAREKETLERİ/ İhsan AKSOY 31

ZAFER FİLİSTİN HALKININ OLACAKTIR 41

1917 EKİM DEVRİMİNİN YILDÖNÜMÜ ÜZERİNE BİR KONUŞMA/LENİN 50

SANAT — EDEBİYAT 60

OLAYLAR — YORUMLAR 83

Sahibi : **Faruk ARAS** • Yazı İşleri Müdürü : **A. Kadir AKEL** • Yönetim ve Haberleşme Adresi : Başmüsahip Sok. TAN Ap No: 10/2 Cağaloğlu - İSTANBUL • Abone : Yıllık 100 TL. • Altı aylık 50 TL. • Dış ülkeler için iki katıdır. • İstanbul dağıtım **TAN-DA** • Ankara : **ANKARA DAĞITIM** • İzmir : **EGE DAĞITIM** • Dizgi: **Özdem Kardeşler Matbaası** • Baskı : **Bahar Matbaası**

SAYIN OKURLAR,

Dergimizin merkez bürosunu bu sayıdan itibaren İstanbul'a nakletmiş bulunuyoruz.

Bundan böyle dergi ve yayınlarımızla ilgili hertürlü haberleşme ve para gönderme için aşağıda bildirdiğimiz İstanbul'daki bu yeni adresimiz kullanılmalıdır. Ankara'daki büromuzu ise dergi ve yayınlarımızın Ankara dağıtımıyla ilgili olarak muhafaza ediyoruz.

Derginin merkezinin İstanbul'a taşınması nedeniyle Sorumlu Müdür arkadaşımızda değişti. Dergimizin yayına başladığından bu yana bu onurlu görevi yürüten Orhan Talun arkadaşımıza teşekkür ederiz.

Bu sayıda Kürt halk türkülerinden bir kaç örnek sunuyoruz. Okurlarımız kendi çevrelerinden başka folklor ürünleri derleyip gönderirlerse bu, halkımızın kültürünün tanıtılıp gelişmesine bir katkı olacaktır.

Saygılar ve iyi dilekler...

ÖZGÜRLÜK YOLU

ADRESİMİZ :
Başmüsahip Sok. Tan
Ap. 10/2 Cağaloğlu/İSTANBUL

EYLÜL DİRENİŞİ ÜZERİNE

Kemal BURKAY

Türkiye işçi sınıfının DGM'ne ve MC iktidarına karşı giriştiği eylül direnişi üzerinde devrimci çevrelerde tartışma ve eleştiriler devam ediyor. Direniş başladığında dergimiz baskıya verilmek üzereydi. DİSK bildirisinde, direnişin bir «genel yas» olarak nitelendirilmesi ve «MC iktidardan düşünceye kadar» sürdürüleceğinin bildirilmesi, daha ilk bakışta dikkatimizi çekmişti. Ancak direnişin desteklenmesi büyük önem taşıyordu. Şimdi ise direniş sırasında ve onunla ilgili olarak yapılan hataların, hareketin zaaflarının tespitinde yarar vardır. Eylül direnişi, DİSK'le ilgili olarak bazı tartışma konularını da ayrıca ön plana çıkarmış bulunuyor.

Bilindiği gibi DİSK, Devlet Güvenlik Mahkemelerine karşı açık tavrını, bu mahkemelerle ilgili yasa tasarısı ortaya çıktığı zaman, daha baştan koydu. Afişleme, bildiri ve benzer demokratik yollarla işçi kitlesini ve kamuoyunu uyarmaya çalıştı. Eylül direnişi, ilgili yasa meclislere geldiği zaman, bu çabaların

doruk noktası oldu. DİSK'in bütün bu çabaları küçümsenemez elbette. Ve bunların yapılması aynı zamanda DİSK'in görevi idi. DGM en başta devrimci işçi hareketini dağıtmaya, bastırmaya yönelmişti ve hiç kuşkusuz devrimci sendika hareketi de onların hedefi arasındaydı. Bu nedenle eylül direnişi kaçınılmaz ve zorunlu bir direnişti. Bu direniş, ülke ölçüsünde DGM ve gerici MC iktidarına karşı yürütülen demokratik, devrimci mücadele ile birleşerek, bu mücadeleyi daha da ileri düzeye vardırarak DGM nin engellenmesinde ve faşist tırmanış yolunda bazı adımların boşa çıkartılmasında önemli bir etken oldu. İşçi sınıfı bu direnişle gücünü bir kez daha gösterdi, yeni deneyler edindi.

Diğer yandan, eylül direnişinde düşülen bazı hataları ve zaafları da görmezlikten gelmemeliyiz.

DİSK, bir süreden beri, DGM yasasının çıkmaması için direniş koyacağını duyurmakta idi. 16 Eylül günü, DİSK Genel Yönetim Kurulu ve Başkanlar Konseyi'nin toplantısından sonra alınan şu karar kamuoyuna duyuruldu:

«İki gündür toplantı halinde bulunan DİSK Genel Yönetim Kurulu ile Başkanlar Konseyi'nin müşterek toplantısında,

— Bu iktidarın Anayasal ve demokratik yoldan düşürülmesine ve halktan yana bir iktidarın kurulmasına kadar tüm ülkede genel yas ilanı,

— Anayasal ve demokratik haklarını, DİSK'in «tabanın söz ve karar sahibi olma» temel ilkesi içinde kullanabilmesi açısından işçi üyelerimizin serbest bırakılması,

— Örgütümüzün bulunduğu merkezlerde her gün genellikle öğleden sonraları DİSK tarafından sessiz matem yürüyüşleri ve mitingler düzenlenmesi,

— Bunun dışında DİSK tarafından düzenlenmeyen hiçbir yürüyüş, miting gibi gösteriye üyelerimizin katılmaması, ve bozguncu unsurların içeriden veya dışarıdan gelecek tahriklerine olanak verilmemesi için üyelerimizin çok dikkatli ve titiz davranmaları, kararlaştırılmıştır.»

Bir kez kararda, direnişin, MC iktidardan düşürülünceye ve yerine halktan yana bir iktidar kuruluncaya kadar sürdürüleceği belirtilmektedir.

Herkes bu karardan, DİSK'in başlattığı direnişi, MC iktidardan düşene kadar sürdürmeği amaçladığını anladı. Güncel

konu DGM'nin engellenmesiydi. DİSK, bunun da ötesinde, direnişe hedef olarak MC'nin düşürülmesini ve «halktan yana bir iktidarın kurulması» nı koyuyordu. MC'nin düşürülmesi için daha önceleri demokratik güçlerin ve bu arada CHP'nin gösterdiği çabalar başarıya ulaşamamıştı. Şimdi işçi direnişine böyle bir hedef göstermek için şartlar elverişli mi idi? Direniş ne kadar sürecekti? İşçi kitleleri böyle bir hedefe ulaşmak için gereği gibi hazırlıklı mı idiler? MC düşürülse bile yerine geçecek «halktan yana iktidar»la kastedilen neydi ve bunun da şartları varmıydı? Bunlar hemen akla gelen sorulardı.

DİSK Genel Başkanı Türkler, direnişin 4. günü verdiği demeçte, alınan «kararlar»ın, «bilerek ya da bilmeyerek» birbirine karıştırıldığını, bu kararlardan birinin MC iktidardan düşene ve halktan yana bir iktidar kurulana kadar GENEL YAS olduğunu, diğerinin ise tabanın serbest bırakılmasına dair olduğunu belirtti. Ancak bu açıklama da kararın muğlaklığını gidermeye yetmedi.

Niçin MC'nin iktidardan düşürülmesine kadar genel yas? Eğer bu «genel yas» terimi, MC iktidarının bazı antidemokratik «yasal» araçlara başvurmasına olanak vermemek, DİSK'in örgüt olarak varlığını korumak amacıyla direnişe bulunmuş bir orijinal isimse, bunun oldukça talihsiz bir isim olduğunu kabul etmek gerekir. Bazılarının bunu eşsiz bir buluş saymalarına karşılık, bu mistik eylem adı, harekete daha baştan pasifizm havası yaymaktadır. Ve kanımızca gerek DGM ne, gerek MC iktidarına karşı böyle dolambaçlı terimleri kalkan yapmanın hiçbir gereği de yoktur. Zaten çoktan beri yasaların dışına düşmüş, varolan hukuk sistemi açısından bile meşruluğunu yitirmiş bu gerici iktidara karşı işçi sınıfının ve tüm devrimci, demokratik güçlerin direnişi bir hak, bir ödevdir. Açıktır ki MC iktidarı bu direnişten hoşlanamazdı ve hoşlanmamıştır. Ama varsın onlar diledikleri kadar öfkelensinler. Gerici MC iktidarının saldırılarını önleyecek, onu geriye püskürtecek olan, böylesine dahiyane buluşlar değil, yığınların örgütlü, etkin mücadelesidir ve o olmuştur.

Ama Türkler bu «genel yas»ın, «serbest» bırakılan tabanın direnişi ile bir ilişkisi olmadığını söylüyor. O zaman «bu» genel yas» denen şey neyin nesidir? MC halen iktidarda olduğuna ve «halktan yana bir iktidar» ortalıkta görünmediğine göre bu genel yas devam etmekte midir? Alınan kararda DİSK örgütünün bulunduğu yerlerde her gün öğleden sonraları «sessiz matem yü-

rüyüşleri ve mitingler» düzenleneceği belirtiliyordu. Şu göz yaşartıcı **matem yürüyüşleri** terimi bir yana, araçlarla Taksime yapılan bir yürüyüşten başka şimdiye değin DİSK adına bu konuda ne bir yürüyüş düzenlendi, ne bir miting yapıldı. Demek ki kararın bu bölümü de cansız doğmuştu ya da işletilmedi.

Kararın, bir bakıma işleyen bölümü «serbest bırakılan» tabanın eylemleri oldu. İşçiler hemen tüm büyük kentlerde, özellikle de maden ve petro-kimya işkolları gibi ekonominin kilit dallarında direnişe geçtiler. 400.000'e yakın işçi bu eylemlere katıldı. Bu nedenle de eylül direnişi ülkemizde şimdiye dek görülen en geniş boyutlu işçi direnişi oldu. Diğer yandan bu direniş DGM'ne ve MC iktidarına karşı tavrıyla, ülkemizde işçi sınıfının ilk politik genel grev hareketi niteliğine ulaştı. Ancak DİSK üst kademesinin belirsiz ve kararsız tavrı bu direnişlerde de yansıdı. Elbette DİSK örgütünün bir bütün olarak bu direnişte büyük payı vardır. Onu salt tabandaki bilinçli unsurların çabalarına bağlamak yanlış olur. Ama DİSK'in merkez organları kararlı davranabilselerdi, ürkek ve belirsiz bir tavır içine girmeselerdi, işçilerin bu geniş boyutlu direnişi çok daha düzenli, derli toplu ve güçlü olacak, harekete daha geniş yığınları çekecekti.

DİSK 21 Eylül'de tabanın eylemlerini durdurdu ve direnişin hedefine ulaştığı belirtildi. DİSK'in kararı bir bütün olarak gözönüne alınırsa -ki kanımızca başka türlü de ele alınamazneyin hedefine ulaştığı düşündürücüdür.. MC, bilindiği üzere, yerinde durmaktadır. Eğer amaç DGM'nin meclislerden geçirilmesine karşı geniş işçi kitlelerini harekete geçirmek idiyse, o halde hedef yalnızca o gösterilmeli, MC düşünceye kadar genel yas diye, adı var kendi yok bir eylem türünün reklamı yapılmamalıydı. Kaldıki DGM açısından da, direnişe son verildiğinde yasa meclislerde görüşülmeye devam ediyordu.

Direniş sırasında ve onu izleyen günlerde binlerce işçi işten atıldı. Bunların büyük kesimi işçi temsilcileri, ya da bilinçli, önder işçilerdi. Profile direnişi kanla bastırıldı. Aliağa'da işten atılan bini aşkın işçinin yerine faşist beslemeler doldurulyor. İşçilerin direnişi durdurmalarından sonra da sermayenin ve gerici iktidarın saldırısı devam ediyor.

DİSK'in kararında dikkati çeken noktalardan biri de, işçileri, DİSK tarafından düzenlenmeyen hiç bir yürüyüş, miting ve gösteriye katılmamaya çağırması olmuştur. Nitekim DİSK ya da üye sendikalar, 27 Eylülde 14 demokratik kuruluşun Ankara'da

düzenlediği miting ve yürüyüşe katılmadılar. Demokratik kuruluşlar DİSK'in direnişini olanca güçleriyle desteklediklerı halde bu tavrın anlamı nedir? Bir yandan tüm demokratik kuruluşları «DİSK'in bu tarihi kararını desteklemeye» çağırırken, diğer yandan diğer demokratik kuruluşların paralel eylemlerini desteklememek, onları yalnız bırakmak tutarsız bir tavırdır. Herşeyi kendi gücüyle yapma, diğer demokratik güçlerle birlikte eylemden kaçınma, bunda birtakım sakıncalar görme tutumu öteden beri DİSK eylemlerinde görülmektedir ve bu yanlış bir tutumdur. Bu tutumla işçilerin ve tüm demokratik güçlerin sağlıklı diyalogu sağlanamaz, faşizme karşı güçler birlikte seferber edilemez. Faşizme karşı mücadelede güçbirliği, uzun lafların ötesinde asıl pratikte kendini göstermelidir. DİSK'in son eyleminde de diğer demokratik güçlerle, sol partilerle diyalogun zayıf tutulması, ya da hemen hiç olmaması eylemin zaaflarından biri oldu. Nitekim MC iktidarının TÖB-DER'i kapatmasına ve Danıştay kararına rağmen açmamakta direnmesine karşılık ta DİSK yöneticilerinden önemli bir tepki gelmedi.

DİSK'in 16 Eylül tarihli kararında MC iktidarının yerine kurulması önerilen «halktan yana iktidar»la kastedilenin bir CHP iktidarı olduğu açıktır. Bir burjuva partisi olan ve giderek büyük burjuva kesimleriyle bağlarını güçlendirip sermayenin her türlü kuşkusunu gidermeye çalışan CHP'nin iktidarının ne biçim bir «halktan yana iktidar» olacağı bir yana, görülen odur ki bu eylem sırasında CHP ile de MC iktidarının düşürülmesi konusunda ciddi bir diyalog olmamıştır. Elbette MC iktidarının düşürülmesi ilerici güçlerin güncel hedeflerinden biridir. Ama gerçek anlamda halktan yana bir iktidarın, da başka deyişle ilerici, devrimci güçlerin iktidarının kurulması için somut şartların şu dönemde elvermediği de ortadadır. Ne işçi sınıfı ne de müttefikleri buna hazır değillerdir. Özlemlerimiz ne olursa olsun, yakın dönemde MC iktidarının düşmesiyle yerine geçebilecek «ilerici» iktidar bir CHP iktidarı, en azından CHP.'nin ağır basacağı bir iktidar olabilir. O zaman da, bir CHP iktidarını kayıtsız şartsız istemek, onu halktan yana bir iktidar diye nitelemek yerine CHP ile diyalog kurulmalı, diyaloga zorlanmalı; CHP.'den ne beklendiği, hangi şartlarla destek sağlandığı kitleler önünde açık seçik konmalıdır. Oysa görünen odur ki giderek sağa kayan CHP yönetimi kendi solundan şartsız destek bekliyor. CHP'yi buna iten şüphe yokki solun dağınıklığı, şu dönemde iktidar alternatifi olmayışı, hatta seçimlerde de -özellikle de sözkonusu dağınıklığından ötürü- ciddi bir güç olarak ortaya

çıkamıyacağı kanısıdır. Ancak sosyalist ve demokratik güçlere bir oy deposu olarak bakan, onlarla diyalogdan kaçınan; diğer yandan yerli ve yabancı sermaye ve tutucu çevrelerle bağlarını güçlendiren bir CHP iktidarını halktan yana iktidar diye nitelemeye de hakkımız yoktur. Sosyalistler, demokratik güçler CHP iktidarını kayıtsız şartsız desteklemek zorunda değillerdir. Bu destek, bugünkü şartlarda, CHP ancak sosyalist ve demokratik güçlerle diyalogdan kaçınmadığı, sosyalist ve demokratik güçlerin asgari bazı demokratik istek ve önerilerine katıldığı ve bunlar için mücadele ettiği zaman sağlanabilir. Sözkonusu DİSK eyleminde ise, MC'nin düşürülmesi ve yerine «halktan yana bir iktidar» önerilmiş olmasına rağmen, CHP'nin şimdilik iktidar olmayı düşünmediği açığa çıkmıştır. CHP, MC'nin içine düştüğü batakta biraz daha debelenmesini, yıpranmasını ve kesin çözülüşünü beklemektedir. Ancak o zaman CHP'ye kesin iktidar yolu açılabileceği kanısındadır. CHP.'nin tavrı bu olunca da DİSK'in, adeta CHP'den habersiz bir CHP iktidarı önerdiği anlaşılıyor. Bütün bu nedenlerle de DİSK'in «MC'nin düşürülmesi» ve yerine «halktan yana bir iktidar kurulması» biçimindeki önerisi boşlukta kalmıştır.

Yukardan beri söylediklerimizden Eylül direnişi ile ilgili hataları, yanlışları ve zaafları şöyle özetleyebiliriz:

1. DİSK yönetimi direnişle ilgili olarak işçi kitlelerine açık seçik bir eylem programı götürememiş; tavrı belirsiz ve kararsız olmuştur. Bu da direnişi bir bakıma tabının insiyatifine bırakmış, merkezi bir yönlendirmeden yoksun kılmış; direnişin daha düzenli, güçlü ve geniş boyutlu olmasını olanak vermemiştir.

2. Önerilen bir kısım gösteri biçimleri (örneğin yürüyüş ve mitingler) uygulanamamış, bazı öneriler boşlukta kalmıştır. Bu da direnişin açık bir programa sahibolmadığının ve yöneticilerin kararsızlığının bir başka kanıtıdır.

3. Sol örgütler ve demokratik güçlerle dayanışma ve diyalogu oluşturmak için gerekenler yapılmamıştır.

4. İşçilerin direnişini en güçlü biçimde başarıya ulaştırmak yerine yasal endişeler ağır basmış, örgütün burnunu kanatmadan işin içinden sıyrılma tavrına girilmiştir. Bunda birkısım yöneticilerin burnunu kanatmama endişesinin de payı olabilir.

Bu son husus üzerinde biraz durmaya değer. Öteden beri

birkısım DİSK yöneticilerinin tavırları ve sözleri bu bakımdan ilginçtir. Örneğin Kemal Türkler ve arkadaşları, 15-16 haziran olaylarında da, amaçlanan eylemin sınırlarını aşan bazı taşkınlıklar karşısında adeta paniğe kapılmış ve telaşla işçilere uslu olmaları çağrısında bulunmuşlardı. Bir eylemin yöneticileri, elbette, onun program dışına taşmasına, provokasyonlara açık hale gelişine karşı dikkatli, tedbirli olmakta haklıdırlar. Ama böylesine büyük direnişlerde daima bazı taşkınlıklar da olabilir. Buna bakarak hemen burjuvaziye hesap verir biçimde telaşlı bildiriler yayınlamanın, «ben yasalara bağlıyım, ama bunu başkaları yaptı» derecesine masumiyet açıklamalarının hiç de gereği yoktur.

Bu direniş sırasında da Kemal Türkler'in, bir günlük tutuklamadan sonra verdiği demeç, aynı anlayışı göstermesi bakımından ibret vericidir. Türkler, Demirel'in bu bir günlük tutuklama ile kendisine «ikram» da bulunduğunu söylüyor ve 12 Mart dönemine dair tatlı anılarını şöyle anlatıyor:

«26 günlük bir tutuklama devremiz geçmiştir. Buna bir tutuklama mı demek, bir yerde misafirlik, tatil yapmak mı demek gerekiyor, bilmiyorum. Çünkü bu tutuklama ile ilgili olarak ifade alma, sorgu gibi bir işlem yapılmamıştır. Ve bunun ötesinde, çok sevdiğimiz Silâhlı Kuvvetlerimiz ve onun kumandanları, bize tutukluluğumuzu hatırlatmıyacak, en ince teferruatına kadar ellerinden geleni yapmaya çalışmışlar, bizi bir misafir, hem de bir büyük misafir şeklinde ağırlama politikası izlemişlerdir.»

Türkler'in bu talihsiz demecinde sözünü ettiği 26 günlük tutuklama, 12 Mart başlarında, Davutpaşa Kışlasında geçen 26 günlük gözaltı süresidir. Bu «büyük misafir» likten sonra Türkler ve yanındaki diğer DİSK yöneticilerinin bırakıldıkları doğrudur; ama başkaları öyle bırakılmadılar. Bizzat bu gözaltı süresince Davutpaşa'da Türkler'le birlikte bulunan başka birçok devrimci tutuklandılar, yargılandılar, ağır cezalara çarptırıldılar. Sayın Türkler, herhalde, bu aziz konukluğu sırasında bile işkence çarklarının başkaları için nasıl çalıştığını, ülke çapında binlerce kişinin ve bu arada pek çok da DİSK'li işçinin bu çarklardan geçtiğini, tutuklandığını, uzun süre hapislerde kaldığını, mahküm olduğunu, işsiz ve sefil kaldığını bilmektedir. Onun için de aynı dönemde sayın Türkler'e böyle davranılmışsa bu övünülecek birşey değil, üzerinde düşünülecek birşeydir. Hele sayın Türkler'in bunu alayı vala ile açıklaması ve

bazı çevrelere belli göz kırpmaları, muhabbet açıklamaları kendisi ve çevresi için büyük bir talihsizliktir; Ama devrimci hareketimiz açısından, kimin nerede olduğunu daha da açıklığa kavuşturması bakımından, kuşku yok ki yararlı olmuştur.

Bu anlayış, devrimci işçi mücadelesini bu tür kavrama biçimi, ister istemez DİSK'in çalışmasında, çeşitli eylemlerinde yansımakta ve işçi hareketinin devrimci atılımlarına zararlar vermektedir. Bu, kendini yasalar içinde ve masum gösterme, işleri bir günlük tutuklamalarla atlatmaya öncelik verme çabaları, son işçi direnişinin etkinliğini de önemli çapta kırmış, harekette büyük bir zaaf unsuru olmuştur. Bir yandan, MC'yi düşürme ve yerine halktan yana bir iktidar geçirme gibi büyük iddialarla ortaya çıkılırken DİSK yönetimi üstüne sorumluluk almaktan, hareketi kararlı bir biçimde var gücüyle yönetmekten, kitle mücadelesini yönlendirip yükseltmekten kaçınmış, direniş 4-5 gün sonra son bulmuştur. Devrimci işçi hareketinde bu tür kararsızlığın yeri yoktur. Bir eylem planlanmışsa rizikoları da göze alınmış olmalıdır.

Eylül direnişinin önemini ve devrimci hareketimize kazandırdıklarını görmemek ne kadar yanlışsa, hareketin hatalarını, zaaflarını görmemek de o kadar yanlıştır. Bu hatalar ve zaaflar ancak iyi kavrandığı zaman onlardan kurtulmak, işçi sınıfının politik-ideolojik mücadelesini yükseltmek mümkün olacaktır.

Eylül Direnişinde Bazı Sol Kesimlerin Tavrı

Goşistler ve Maocular, Eylül Direnişi sırasında da herzamanki bozguncu tavırlarını sürdürdüler. Maocular, «işçiler, direnişin yönetimini elinize alın» biçiminde harekete dışarıdan gazel okumaya çabaladılar. Bu tür çağrılar, onların mücadele anlayışlarına uygun düşmektedir. 12 Mart Muhtırasının hemen arkasından da, bir devrim çağının açıldığını sanan Maocular, hemen gerçekleştirmeleri içinde kitlelere bir devrimci program sunmuşlardı! Kitlelerin büyük direnişleri, ancak örgütlü, bilinçli biçimde ve en başta da devrimci örgütlerinin öncülüğünde başa götürebileceklerinden adeta habersiz görünen Maocular, kitlelere bu tür çağrılar yapma alışkanlıklarını her olayda sürdürüyorlar.

Diğer yandan, goşitler ve Maocular, DİSK örgütünün direnişteki hatalarını ve zaaflarını kullanarak, DİSK'i yıpratmak, onun birliğini baltalamak için de elden geleni yaptılar. Direniş te zaafları, yanlışları görmek ve göstermek elbette bir görevdir.

DİSK'in bütünlüğü içinde oportünist, kuyrukçu unsurlarla mücadele etmek, DİSK'in devrimci bir doğrultuda yürümesi için, devrimci işçilerin her kademede daha etkin görevlere gelmesi için çaba göstermek elbette bir görevdir. Ama Maocu ve goşist unsurların yaptıkları bu değildir. Onlar, «işçiler yönetime» veya benzeri sloganları atarken tabandaki işçi kitlesiyle örgüt yönetimini, hatta bizzat örgütü anarşik bir biçimde karşı karşıya getirmekte, işçileri disiplinli, ilkeli mücadeleye değil, başıbozuk mücadeleye sürüklemek istemektedirler. Bu yöntemlerle sendikalarda devrimci yönde bir gelişim sağlanamaz.

Yine goşistler ve maocular, son direniş sırasında, DİSK yöneticelerinin hatalarından, kararsızlığından yararlanarak, birkısım militan işçileri, işten atılanları kendi saflarına çekmek, kendi yanlış görüşlerini onlar arasında yaymak, onları sosyalist harekete karşı kışkırtmak için de bir hayli çaba göstermektedirler. Sosyalist bilinci gereği gibi pekişmemiş unsurlar arasında bu tür sürekli propaganda ve kışkırtmalar, özellikle de güç dönemlerde etkiler yapabilir. Son zamanlarda Maocuların, karşı devrimci görüşlerini özellikle hapisteki siyasi tutuklular arasında yaygınlaştırmaya çalıştıkları gözden kaçmıyor.

Türkiye İşçi Partisi ise, direniş başladığında, kendine özgü bir ifade biçimiyle direnişi kuşkuyla karşıladı. TİP Başkanlık Kurulu'nun bu bildirisinin yuvarlaklığı, belirsizliği, muğlaklığı bir yana, bu bildiride direnişle ilgili olarak «ince hesaplar» dan, «oyun içinde oyun» dan sözedilmektedir. Tip yöneticilerinin daha sonraki açıklamalarında ve Çark-Başak ile Yürüyüş dergisinde çıkan yazılarda bu «oyun içinde oyun» iddiası daha da işlendi. TİP hemen hemen açıkça, bu direnişi, DİSK içindeki sosyalistlerin -ki onlara göre bunlar TİP'lilerdi- tasfiyesi için düzenlenmiş bir «oyun içinde oyun» du. TİP son dönemde eleştirilerini DİSK yönetimine ve CHP'ye yöneltmekte ve onları sosyalist hareke karşı-yani kendilerine göre TİP'e karşı- birleşmekle, büyük sermayenin planı uyarınca TİP'i etkisiz kılma, CHP'den demokratik, DİSK'ten de sosyalist unsurları tasfiye ile suçlamaktadır.

Açıktır ki DİSK'in homojen bir yapısı yoktur. Bu büyük işçi konfederasyonu içinde çeşitli eğilimler bulunmaktadır. Bizzat sendika yöneticileri içinde de solun çeşitli fraksiyonlarına ve CHP'ye yatkın kadrolar bulunmaktadır. Bu durumda DİSK içinde farklı görüşlerin etkinlik kazanma çabaları elbette varolacaktır. Yine herkesin kendine göre hesapları da bulunacaktır.

Nitekim DİSK'e bağlı Petrol-Kimya İş, Sosyal İş, Turizm İş gibi sendikalarda TİP'li sendikacılarla diğer bazı fraksiyonlar arasındaki çekişme herkesçe bilinmektedir. Ancak buna bakarak, gerici MC iktidarına ve DGM'ne karşı mücadelenin en gergin döneminde konan Eylül Direnişini «inci hesaplar» ın sonucu saymak veya onu «oyun için de oyun» diye nitelemek son derece olumsuz, dar-klikçi bir anlayıştır.

Böylesine büyük bir direniş başladığında, elbette, toplumdaki tüm güçler kendi çıkarları ve politikaları yönünden harekete karşı tavır alacaklardır. Nitekim MC iktidarı, hiç de, bu büyük sermayenin oyunudur deyip direnişi alkışlamamış, gerek gerici burjuva politikacıları, gerek işveren çevreleri öfkeye kapılmışlar, dişlerini göstermişler, direnen işçilere ve DİSK'e karşı harekete geçmişlerdir. TÜRK-İŞ yöneticileri işçi sınıfına karşı ihanetlerini bir kez daha çok açık seçik göstermişler, devrimci işçi hareketinin boğulması, DİSK'in tasfiyesi için gerici burjuvaziye yardımcı olmaya çalışmışlardır. Eğer gerici burjuvazi DİSK'e karşı daha fazlasını yapamamışsa, bu, daha çok MC iktidarının içinde bulunduğu çöküntüden ileri gelmiştir. Nitekim TÖB-DER'e ve Ankara Belediye Başkanı'na karşı yapılanlar iktidarın yüzüne çarpılmıştır. MC iktidarı o kadar çürümüş, yıpranmış ve varolan yasalar açısından da dayanaklarını yitirmiştir ki artık adli mekanizmaya bile büyük çapta ters düşmüştür.

Eylül direnişi başladığında sosyalistlerin yapacağı iş, onu oyun içinde oyun olarak niteleyip direnişe gölge düşürme, işçi kitlelerinde kuşku yaratma olamazdı. İşçi sınıfının böylesine geniş boyutlu politik genel grevini, burjuvazinin, ya da TİP'lileri tasfiye etmek isteyenlerin ince hesapları saymak, onu oyun diye nitelemek gülünçtür. TİP yönetimi bu tutumuyla, etkisi öyle çok görülmese de, olumsuz bir rol oynamıştır.

Bu tutum, TİP yöneticilerinin kendilerini sosyalist hareketin biricik temsilcisi saymalarından ve Türkiye'de olan biten her olaya, sosyalist hareketin çıkarları açısından değil, kendi klik çıkarlarıyla bakmalarından ileri geliyor.

TİP yöneticileri, kendileri ve örgütleriyle ilgili olarak garip bir abartma içindedirler. Türkiye proleter hareketinin işçi sınıfı ideolojisiyle donanması yönünde hiç bir ciddi çabaları yokken, bugünden yarına değişen, el yordamıyla yürütülen ve bu nedenle de ilkesiz, sapmacı, sekter, kimi zaman da kuyrukçu bir politika içinde oyalanırken ve bu yüzden de işçi sınıfı par-

tisi anlamında militan bir kadrolaşmayla uzaktan yakından bir ilgisi yokken, TİP'i Türkiye işçi sınıfının tek sosyalist örgütü sayıyorlar. Onu, «iktidara yürüyen sosyalist hareket» olarak niteliyorlar. TİP yöneticilerinin kendilerini böylesine hoş duygularla avutmaları elbette kendilerinin bilecekleri bir şey. Ancak iş bununla kalmıyor. Onların harekete verdikleri zararlar da buradan kaynaklanıyor. Bu hayalci, sekter tutum, şu ya da bu olayda yüze vuruyor, ve bizzat sosyalist hareketin toparlanmasında olumsuz bir rol oynuyor.

Örneğin bu tutum DİSK içindeki sürtüşmelerin nedenlerinden biridir. Sosyalistleri kendilerinden ibaret sananlar, diğer güçleri tümüyle reddetmekte, bu da ister istemez karşıt tepkileri doğurmaktadır. Başkalarını sosyalist hareketin içinde saymak istemeyenler, işçi sınıfı içindeki etkinliklerine dair büyük düşler kuranlar, sonuçta DİSK'ten dışlanacak duruma geliyorlar ve öfkeyle bağırıp çağırıyorlar.

Bu tutum doğulu sosyalistlerle ilişkilerde de ortaya çıkıyor. Ulusal soruna işçi sınıfının dünya görüşüyle bakamıyan bu baylar, sekter tutumlarını o düzeye getiriyorlar ki, kendileri TİP'i terkedip giderken, TİP'in merkezi dışında Sinematek Derneğinde ayrı TİP merkezi oluştururken, hatta «TİP yıkılırsa yıkılır» tavrı içine girerken, o dönemde (1968-69) Türkiye işçilerinin tek legal politik örgütünün varlığını, birliğini korumak için örgüte sahip çıkan; hatta bu sekterler, biraz da Doğulu sosyalistlerin hataları ve iyiniyetleri yüzünden parti yönetimini aldıkları zaman bile partiyle bağlarını koparmayan, sosyalist harekete karşı bu denli sorumluluk duyan doğulu sosyalistler hakkında «önce Kürt sonra sosyalist» diye sözedecek kadar patavatsızlıklarını ileri götürüyorlar. Bu tutumdur ki onları Doğuya ayak basamıyacak duruma getiriyor. Doğu'nun gidebildikleri bir-iki ilinde ise, sosyalizmle ilişiği olmayan bazı burjuva politikacılarına seçim örgütü kurduracak kadar sosyalist harekete karşı sorumsuzca davranıyorlar.

TİP yöneticileri neden şu soru üstünde azıcık düşünmüyorlar: DİSK'i kuran sendikacılar TİP üyeleri idiler, neden TİP DİSK'ten bu kadar uzaklaştı, niçin DİSK'te sağlıklı bir taban oluşturamadı? Çünkü TİP yöneticileri kadroları değerlendirmek, olanakları kullanmak ustalığına, sosyalist esnekliğine hiç bir zaman sahip olamadılar. Gençlik örgütlenmesinin başlangıcında büyük ölçüde TİP sempatizanıydı. Özellikle de Fikir Kulüpleri Federasyonu zamanında. TİP niçin gençlik içinde sağlık-

lı kadrolar oluşturamadı, niçin gençlik tabanı TİP'in altından hızla kaydı? Çünkü TİP yöneticileri bu ustalığa, bilince, sosyalistçe çalışma yöntemlerine hiç bir zaman sahip olamadılar. Doğulu sosyalistler TİP'in içinde idiler ve yeni TİP'in kuruluşunda da ona desteklerini esirgemediler; niçin TİP bu olanağı değerlendirmedi? Çünkü TİP yönetimi sosyalist kadroları tutabilecek, birlikte çalışma için gerekli esnekliği gösterebilecek, bu dönemin gereklerine cevap verebilecek bir devrimci ideolojiden programdan, işçi sınıfının denenmiş, evrensel yöntemlerinden yoksundur. TİP yöneticileri bu sorular üstünde düşünmüyorlarsa, düşünmek işlerine gelmiyorsa, hâlâ TİP'ten bir umut bekleyenler, iyi niyetli üyeler bu sorular üstünde kafa yormalıdırlar. Ama kuşkusuz, TİP yöneticileri bütün bunları düşünmekte artık geç kalmışlardır. bu nedenle de bugün DİSK'e ve başkalarına, sosyalizm adına yönelttikleri öfkeli haykırışlar boşunadır.

TİP yöneticilerine göre, DİSK'in gelişmesini ve DİSK içinde sosyalistlerin - yani TİP'lilerin- etkinliğinin artmasını önleyemiyen burjuvazi DİSK'i CHP'lileştirmeye çalışıyor. Bu nedenle DİSK yöneticileri ve giderek büyük burjuvazinin güvenini kazanan ve iktidar alternatifine dönüşen CHP üst yönetimi elele vermişlerdir. Eylül Direnişi de böylece bu seneryonun bir parçası olmaktadır. Bu direnişten yararlanan işverenler «böyle fırsat bir daha ele geçmez» deyip çoğunluğu sosyalist olan işçileri ve temsilcileri işten atmışlardır.

Burjuvazinin DİSK içinde ve dışında sosyalist hareketin gelişmesini istemediği doğru elbette. CHP'nin son dönemde giderek kendi içindeki demokrat, ilerici unsurları tasfiye ettiği ve büyük burjuvazi, hatta dış gerici çevreler için güven verici bir hale gelmeye çabaladığı da. Burjuvazi, gelişmesini önleyemediği DİSK'i kontrol altına almaya da çalışacaktır ve çalışmaktadır. DİSK içinde hareketi CHP'nin kuyruğuna takmak isteyen, ekonomizme ve sendika ağalığına yatkın kadrolar da vardır. Bütün bunlar herkesin bildiği gerçekler. DİSK içindeki bu tür geriye dönük eğilimlerden ve bunlarla ciddi şekilde mücadele edilmesi gereğinden 2. sayımızda çıkan bir yazıda gereği gibi söz edilmişti. (Bak. DİSK ÜZERİNE- Kemal Burkay; **Özgürlük Yolu, Temmuz 1975** sayısı). Ancak bütün bu doğrulardan yola çıkıp, ülke ölçüsünde, şimdiye dek görülmemiş bir büyüklükte, yüzbinlerce işçinin katıldığı bu direnişi burjuvazinin oyunu saymak gayriciddi bir tutumdur, işçi sınıfının mücadelesiyle burjuvazinin niyetlerini birbirine karıştırmaktır.

TİP yöneticilerinin, daha birkaç ay öncesine kadar, CHP ile, ilgili tutumları hiç de böyle sert değildi. Tersine CHP ile ilişkilerinin oldukça dostane olmasına özellikle dikkat ediyorlardı. Öyleki, 1975 ekim Senato seçimlerinde, soldaki diğer partilerin yaptıkları diyalog çağrılarını, birlikte hareket önerilerini reddederek CHP'ye şartsız destek sağladılar. Bazı konularda CHP'nin demokratik mücadeleye koyduğu ambargonun kuyruğuna takıldılar. Öyleki bu tavırları Ecevit'ten «bizim dışımızdaki akıllı sol» tanımlamasına hak kazandı.. TİP'in İstanbul'da düzenlediği I Mayıs gecesinde belediye otobüsleri gecenin dağılışına kadar emre hazır tutulurken Yürüyüş dergisi «Boran ve Ecevit TMMOB Kongresinde»diyerek Ecevit ve Boran'ı yanyana oturmuş sohbet ederken gösteren resimleri yayınlamaya dikkat ediyordu.. Yürüyüş'ün aynı sayfasında, Boran'ın ve Ecevit'in konuşmaları da yanyana veriliyordu. 4 Mayıs 1975 tarihli Yürüyüş'te «Demokrasi Mücadelesi, Ecevit—CHP» başlıklı yazıda, Ecevit'in sözlerinden övgüyle sözedildikten sonra konu CHP içinde Eyüboğlu-Topuz grubunun karşısındaki muhalefet gruplarına getiriliyor. Baykal, Kırıkoğlu, Koç gruplarından hemen tümüyle olumsuz bir şekilde sözediliyordu. Çark-Başak'ın ve Yürüyüş'ün son sayılarında ise CHP merkez yönetimine ve Ecevit'e ateş püskürülmekte, CHP içindeki muhalefete el uzatılmaktadır. Yalçın Küçük, 1976 yılının özünü «Tıkama Politikası» olarak niteliyor; DİSK yönetiminin sosyalistleri, CHP yönetiminin demokratları örgüt dışına atmaya çalıştıklarını söylüyor. CHP merkez yönetimine karşı ansızın bu öfkeli tavra giren TİP yöneticilerine ve sözcülerine sormak gerekir: 1976 yılı boyunca CHP yöneticileriyle dostane ilişkiler içinde görünürken bunlar aklınıza gelmedi mi? Şimdiye kadar nerdeydiniz?

Daha üç ay öncesi yapılan TÖB-DER kongresinde sosyalistlerle ittifakı reddedip CHP'lilerle bir grup oluşturmaya çabalıyanlar kimlerdi? Koltuklarının altında dergilerle CHP merkezine koşup, «bakın sizin için neler yazıyorlar!» diyenler; TÖB-DER kongresinin ardından sosyal demokratlara sayfalarını açıp, örgütün yeni yönetimi hakkında ispiyonculuğa varan karalamaları yaptıranlar kimlerdi? Bütün bu ayrıntılara girmek hoş değil, ama 1976 yılı sonunda CHP hakkında bu şamatayı koparanlara da bütün bunları hatırlatmak gerekiyor.

Biz elbette, CHP'ye karşı düşmanca bir tavır takınılmasını önermiyoruz. Dergimizde bu konuda çokça yazıldı, CHP'nin ne

olup olmadığı, sosyalistlerin CHP'ye karşı tavrının ne olması gerektiği gereği kadar vurgulandı. Şu var ki TİP yönetiminin CHP'ye karşı tavrı ilkeli bir tavır olmamıştır. TİP bu konuda ilişkilerini faydacı bir görüşle yürüttü. Kimi zaman «biricik sol parti», «akıllı sol» olduğunu CHP'ye onaylatmak, kendisini güvenliğe almak için CHP'nin kuyruğuna takıldı, kimi zaman da, CHP'nin sola duvar çekme taktiği nedeniyle sıkıştığında feveran etti, CHP'yi AP ile aynı kefeye koymaya kadar işi vardırdı.

DİSK de, Eylül Direnişi de Objektif Bir Gözle Değerlendirilmeli

Eylül Direnişini devrimci harekete kazandırdıkları ve zaaflarıyla bir bütün olarak değerlendirmeliyiz. İşçi sınıfı bu direniş nedeniyle kayıplar da verdi, binlerce nitelikli, bilinçli işçi işten atıldı, bu kaçınılmazdı. Ama önemli deneyler de kazanıldı. İşçi sınıfı hareketi böylesine güçlü direnişler içinde pekişecek, hız kazanacaktır.

Diğer yandan bu hareketin başarılarını da zaaflarını da bir tek politik çizgiye yüklemek yanlıştır. Arada, DİSK'i de belli bir politik çizginin karargahı gibi gösterenler, bu nedenle onun her yaptığını alkışlıyanlar ya da reddedenler görülüyor. Bu tür spekülasyoncu tavırlar yanlıştır. Bu bakış açısıyla DİSK'te olup bitenler doğru biçimde kavranamaz.

Açıktır ki DİSK işçi sınıfının politik örgütü değil, sendikal örgütüdür. İçinde geniş işçi kitlelerini ve politik, ideolojik düzeyde çeşitli eğilimleri barındırmaktadır. Soldaki bölünmeler DİSK içindeki sosyalist kadrolara da yansımaktadır. Sendikal mücadeleyi, işçiler arasında politik ve ideolojik çalışmayı, örgütün demokratik işleyişine zarar vermeden yürütmek gerekir. Tekkeci, inkârcı anlayışlar ve tutumlar, ne pahasına olursa olsun örgüt içinde tekel kurma çabaları sosyalist kadroları ve örgütü yıpratır, sosyalistlerin dayanışmasını zedeler ve burjuvazinin manevralarına güç kazandırır. İşçi sınıfı içinde etkinlik kazanmak, onun güçlü politik örgütünü oluşturmak, herşeyden önce işçi sınıfının devrimci ideolojisine bir bütün olarak ciddi biçimde sahip çıkmaya, ülke gerçeklerine uygun bir devrimci programı benimseyip savunmaya ve devrimci taktikleri kararlı biçimde uygulamaya bağlıdır.

Diğer yandan, işçilerin eylül ayında yürüttükleri direniş, MC'ye ve DGM'ne karşı ülke ölçüsünde devrimci ve demokratik

güçlerin yürüttükleri genel mücadele ile bir arada, onun içinde düşünülmelidir. Sol partilerin, devrimci basının, ilerici ve demokrat yazarların, hukukçuların, demokratik örgütlerin ve CHP'nin (özellikle parlamentodaki engellemesiyle) DGM yasasının çıkarılmamasında ve MC'nin geriletilmesinde önemli payları vardır.

TÜRKİYE BURJUVAZİSİ, YABANCI SERMAYE ve DEVLET ARASINDAKİ TARİHSEL «İŞBİRLİĞİ»

Sedat ÖZKOL

Bugünü anlamak ve bugünün bilinciyle geleceği şimdiden görebilmek için düne bakmanın gerekli olduğunu söylüyor bütün ustalar. Düne, olduğu gibi, hiç çarpıtmadan bakabilmek içinse, burjuva ve küçük burjuva yargılarıyla şartlanmalarının tümünden sıyrılmak zorunlu. İşte ancak o zaman bilince çıkartılabilir Saltanat'la Padişah'ın yerini neyin ve kimin aldığı.

KEMALİST — MDD'Cİ TEZ :

«Kurtuluş Savaşı'ndan sonra Türkiye'ye yabancı sermayenin girmesine izin verilmemiştir. Çünkü yeni Türkiye Devleti ulusal çıkarlardan yanaydı; yeraltı ve yerüstü zenginlikleriyle ülkenin insan gücünün 'ecnebi'ler tarafından sömürülmesine karşıydı, emperyalizm ve kapitalizm bir bütün olarak görülüyor ve her ikisine karşı mücadele veriliyordu ve Kemalist Devrim, aynı zamanda, yabancı sermaye egemenliğinin sona erdirilmesi, yabancı sermayenin Türkiye'den çıkartılması, daha doğrusu kovulması ile eş anlamlıydı bir yerde».

Örnek: «Cumhuriyet idarecileri kapitülasyonları unutmadıklarından yabancılara karşı ekonomik sorumluluğu gerektirecek her şeyden şüpheleniyorlardı. Ve nihayet, rejimin temeli olarak kabul edilen milliyetçilik kendi görüşlerine uygun bir ekonomik siyaseti gerekli kılıyordu: Kendine güvenen ve kendine yeter bir ekonomi» (1)

Aynı tez değişik biçimleriyle de olsa Z.Y. Hershlag, Bernard Lewis gibi uluslararası finans kapitalin, daha bilinçli «ecnebi» sözcüleri tarafından da savunulmuştu. (Bak: A. Gündüz Ökçün, 1920-1930 Yılları Arasında Kurulan Türk Anonim Şirketlerinde Yabancı Sermaye s. 3.)

Bununla beraber Kemalist-MDD'ci Tez, sadece yerli ve yabancı finans kapitalin «bilinçli» sözcüleri tarafından değil, geçmişin şartlandırılması altındaki, yurtsever bilim adamlarımız tarafından da savunulmamış değildi: «Benzer görüşler bazı Türk yazarları tarafından da ifade edilmiştir. Örneğin, Doçent Baran Tuncer, 1923-1950 yıllarını 'Türkiye'ye yeni yabancı sermayenin girmediği dönem' olarak nitelendirmektedir. Profesör Kenan Bulutoğlu'na göre, İkinci Dünya Savaşı'nın bitimine kadar olan dönemde 'Türkiye'ye dolaysız yabancı sermaye yatırımı yapılmamıştır'. Dr. Mehmet Selik de, Türkiye'de yabancı sermaye üzerinde ilk ciddi araştırma niteliğini taşıyan çalışmasında, 'Cumhuriyet'in kuruluşundan İkinci Dünya Savaşı'nın sonlarına kadarki devre zarfında Türkiye'ye getirilmiş ve bir işe yatırılmış yabancı sermaye hemen hemen yoktur' demektedir. Bu yıl yayınladığı kitabında Türkiye Cumhuriyeti'nin toplumsal ve siyasal gelişmesi ile ilgili bir çok sorunu orjinal yorumlarla açıklığa kavuşturan Doçent Taner Timur da, iktisat yazarlarının konuyla ilgili beyanlarına dayanarak, 'Cumhuriyet'in... ilk yıllarında Türkiye'ye yabancı sermaye hiç gelmemiştir' demektedir.» (2)

Doğrusu, «ebedi» ve «milli» şef masallarıyla şartlandırılmağa çalışılan «Kemalist» genç kuşağın tüm peşin hükümlerden sıyrılması kolay değildi ve bu satırların yazarı da «Geri Bıraktırılmış Türkiye» adlı araştırmasında, yukarıda yeralan Kemalist görüşü, başka biçim ve kelimelerle savunmaktan geri kalmamıştı.

Demek ki Devlet'in «resmi» görüşü, kendisine yerli ve yabancı pek çok sözcü bulmuş, Kemalist Tez halkımızdan yana bilim adamlarımızın araştırmalarına bile sızmış ve sızdırılmıştı. Türkiye'de sosyal determinizm bir süre böyle işleyecekti.

Fakat, bir toplumda modern sınıflar gelişip gürbüzleştikçe, bu sınıflar yerine işlev gören söz yerindeyse «ersatz»larının sosyal etkinlikleri de kaçınılmaz bir şekilde azalır ve azaltılır. Toplumun sayısal olarak büyük bir kesimini oluşturan küçük burjuvazi objektif olarak daha gerilere itilir ve bu geri itiliş küçük burjuva teori ve teorisyenlerinin de topyekun iflâsı

---

(1) Kemal N. Karpat Türky's Polities, The Transition to a Multy - Party System, Princeton Universi'ty Pross, 1959 s 84-85 ve Türk Demokrasi Tarihi, Sosyal Ekonomik ve Kültürel Temeller, İstanbul, İstanbul Matbaası, 1967, s. 78-79. Ökçün'den Naklen)

(2) (A. Gündüz Ökçün, 1920-1930 Yılları Arasında Kurulan Türk Anonim Şirketlerinde Yabancı Sermaye s. 3-4)

ile sonuçlanır er geç. Artık tümüyle gerici bir nitelik taşıyan burjuva sosyabiliminin yanında, sosyal gerçekliklere işçi sınıfı açısından bakmağa çalışan yeni sözcüler, yeni bilim adamları çıkar ortaya ve nasıl «Felsefenin Sefaleti», «Sefaletin Felsefesi»ne son vermişse, nasıl «Anti Dühring» tüm Alman nanemollalığını ve sahte bilgiçliğini bir çırpıda kesip atmışsa, Türkiye sosyal gerçekliğinin «namusluca» yorumu da Kemalist MDD'ci sapma ve sapıtmalara ölümcül darbeyi vurur kaçınılmaz olarak.

ANTİ TEZ :

«Aşağıdaki sayfalarda, 1920-1930 yılları arasında kurulan Türk Anonim Şirketleri ile ilgili olarak sunduğumuz veriler ve bazı Türk limited ve kollektif şirketlerinden verdiğimiz örnekler göstermektedir ki, bu konuda tartışılmadan kabul edilen genel kanıya aykırı olarak, Kurtuluş Savaşı'nı izleyen yıllarda TÜRKİYE'YE YABANCI SERMAYE GİRMİŞTİR. Dolayısıyla, Profesör Hershlag'ın ve bazı Türk yazarlarının koyduğu biçimde Kurtuluş Savaşını izleyen yıllarda Türkiye'ye yabancı sermaye girmemiştir görüşü DOĞRU DEĞİLDİR»[3]

«O tarihteki iktisadi ve toplumsal yapı, BAZI ŞARTLAR İLERİ SÜRMESİNE RAĞMEN, kural olarak YABANCI SERMAYE İLE İŞBİRLİĞİNE HAZIRDIR. Kurtuluş Savaşı'nı yöneten siyasal kadronun... yabancı sermaye politikası da yabancı sermaye ile işbirliğine hazır olan iktisadi ve toplumsal yapının eğilimleri ile ilginç bir UYUMLULUK göstermektedir.» ([4])

MUSTAFA KEMAL, KEMALİST-MDD'Cİ TEZ'İ YALANLIYOR:

Kurtuluş Savaşı'ndan sonra, savaşı yönetenlerin başlıca kaygusu, Türkiye ekonomisine bir çeki düzen vermek, toplumda herkesin «yerini» kesinlikle belirlemektir. 16 Ocak 1923 tarihinde, Mustafa Kemal Paşa, İzmit'te İstanbul basınının temsilcileri ile yaptığı görüşmede «Kemalist» Tez'e 50 yıl önceden karşı çıkar: «Ülkemizi kısa zamanda imar etmek için MİLLETİMİZİN YETERSİZ SERMAYESİ karşısında, DIŞ VASITALARDAN ve DIŞ İHTİSAS ELEMANLARINDAN YARARLANMAK **GERÇEK ÇIKARLARIMIZA** UYGUN DÜŞER.» ([5])

Kısa bir süre sonra Bursa'da yapılan bir konuşmada Kemalist Devrim'in önderi, ne kadar anti Kemalist olduğunu açıkça ortaya koyar: «YABANCI SERMAYENİN ZARARLI OLMIYACAK BİÇİMDE MEMLEKETİMİZE GİRMESİNE İZİN VERMEK **GEREKLİDİR.**» ([6])

Ve Türkiye'ye kimin egemen olduğunu açıkça belirleyen ve belirten ünlü İzmir İktisat Kongresi'nde Gazi Paşa verdiği nutukla, gelecekteki Kemalist MDD'ci tez'i, adeta büyük bir «öngörü» ile desteksiz, dayanaksız, savunmasız bırakır: «YABANCI SERMAYEYE DÜSMAN OLDUĞUMUZ SANILMASIN. Ülkemizin olanakları geniştir. ÇOK İŞE ve SERMAYEYE İHTİYAÇ VARDIR. Kanunlarımıza saygılı olmak üzere YABANCI SERMA-

([3]) (A. Gündüz Ökçün. a.g.e. s. 5)
([4]) (A. Gündüz Ökcün. a.g.e. s. 13)
([5]) (Türkiye İş Bankası 50. Yıl. s. 23)
([6]) (Türkiye İş Bankası 50. Yıl. s. 23)

YEYE GEREKEN GARANTİYİ VERMEĞE **HER ZAMAN** HAZIRIZ. Bizim çalışmamıza ve sermayemize yabancı sermayenin katılması, hem bize hem onlara yarar sağlaması, isteklerimiz arasındadır.» (7)

Demek ki Kurtuluş Savaşı'nı hemen izleyen yıllarda bile «genç» Devlet'in en yetkili ve yetenekli sözcüsü böylesine «gerçekçi» ve pragmatiktir. Çünkü, sınıfsal kökeni ne olursa olsun, açıktır ki Mustafa Kemal bir küçük burjuva değildir ve küçük burjuvanın çıkarlarını savunmaktan da çok uzaktır.

Ama, herşeye rağmen «genç» Türkiye Devleti, bir yerde farklıdır Osmanlı Devleti'nden. Bu farklılıksa, yine Mustafa Kemal'in ağzından şöyle açıklanır İzmir İktisat Kongresi'nde: «Ancak yabancı sermayeyi eskisi gibi istemiyoruz. Geçmişte yabancı sermayeye seçkin haklar tanındı. Öyle ki devlet onun koruyuculuğundan başka bir şey yapmadı. Artık her uygar devlet gibi, yeni Türkiye de buna izin veremez.» (8)

Gazi Paşa 1923 yılı Ocak ayında ise şu değerlendirmeyi yapmak zorunluluğunu duymuştu: «Bugün için düşündüğüm tek şey kapitülasyonlardır. Bunca uğraştan sonra, kanla kaldırılmış kapitülasyonların, bir daha dirilmemek üzere yokluğa gömülmesini sağlamaktır.» (9)

Kurtuluş Savaşı ile, Osmanlılığın yadigarı azınlık kökenli «komprador burjuvazi» hemen bütünüyle tasfiye edilmiş, Müslüman - Türk burjuvazi yeni mevzi ve olanaklara kavuşmuştur. O halde yabancı sermaye ile «işbirliği» pazarlığına, ARACISIZ oturulacak, yeni çıkar ve mevziler daha «bilinçli» bir şekilde savunulacaktır. Çağ, imtiyazsız, sınıfsız, kaynaşmış kitleler ve, «Bir Türk Dünyaya Bedeldir» çağıdır.

Elbette ki Kemalist-MDD'ci Tez, sadece Devrim Önderi'nin sübjektif istem ve özlemleri ile inkâr edilmiyordu. Bu inkâr edişin temelinde Türkiye burjuvazisinin, özellikle İzmir İktisat Kongresi'nde su yüzüne çıkan sosyal sınıf varlığı bulunmaktaydı.

TÜRKİYE BURJUVAZİSİ KEMALİST-MDD'Cİ TEZ'İ YALANLIYOR :

Hangi dış ve iç koşulların etki-tepkisi ile ortaya çıkarsa çıksın, her modern sosyal sınıf, hiç değilse kendi sosyal sınıf çıkarları açısından, gerçekçi olmak zorundadır. Bu nedenle, toplumsal gerçekliği çözümleyebilmek için modern sınıfların, yani burjuvazi ile proletaryanın söylediklerine ve söylediklerinden de çok yaptıklarına bakmak gereklidir. 1920'lerde kapitalistleşen, yani çarpık bir biçimde de olsa «modernleşme» yoluna giren Türkiye için de geçerlidir bu genel doğru ve «yeni» toplumun nereye yöneldiğini ve yöneltildiğini kavrıyabilmek için, küçük burjuvazinin ve tefeci bezirgânların değil, Müslüman-Türk burjuvazinin söylediklerine kulak vermek ve yaptıklarını izlemek boynuna borç olur her namuslu araştırıcının. Ve bu yapılınca görülür ki, Müslüman-Türk burjuvazi de, en az Kurtuluş Savaşı'nı yöneten kadrolar kadar gerçekçi ve pragmatiktir. «Kurtuluş Savaşı Türkiyesi'nin iktisadi ve toplumsal yapısını oluşturan sı-

(7) (a.g.e. s. 25)
(8) (a.g.e. s. 25)
(9) (a.g.e. s. 23)

nıf ve tabakalarda, savaşın acı izlerine rağmen, yabancı sermaye ile olan ÇIKAR ÇATIŞMALARINDAN soyutlanmış, sabit fikir niteliğinde, bir YABANCI SERMAYE DÜŞMANLIĞI GÖRÜLMEMEKTEDİR. Çıkar çatışmasının bulunmadığı ve özellikle çıkar birliğinin mevcut bulunduğu uğraşı alanlarında ise, yabancı sermaye ile işbirliği söz konusudur. Bu bakımdan MİLLİ TÜRK TİCARET BİRLİĞİ'nin 1923'te İzmir'de toplanan Türkiye İktisat Kongresi'ne yabancı sermaye ile ilgili olarak sunduğu teklifler ilgi çekicidir. Kongre'de okunarak AYNEN HÜKÜMETE SUNULMAĞA KARAR VERİLEN bu tekliflerin ilk yedi maddesi şöyledir:

1. Ecnebi sermayesinden müstağni kalamıyacağımız aşikar ise de, bu sermayenin memleket için muzır olmıyacak şekillerde girmesinin temini.

2. Tamamen yerli sermayelere terkedilecek işlerin tayini ve bu işlere muvazaa tarikiyle ecnebi sermayesinin girmemesinin temini.

3. Kanunen Türk addedilmeyen şirketlere hiç bir gûna işletme imtiyazları ve müsaade-i mahsusa verilmemesi ve bunların Türk tebaa ve şirketlerine ait olan muafiyetten istifade edememeleri.

4. Kanunen Türk addedilmeyen şirketlerin Hükümet münakaşa ve müzayedelerine iştirak edememeleri ve Hükümetle hiçbir mukavele akdeylememeleri.

5. Bir şirketin Türk addedilmesi için atideki şartların temini lazımdır:

a. Memleket kanunlarına göre teşekkül eylemiş olması,

b. Lisanını kullanmağa ve memleket evladını istihdam etmeğe mecbur bulunması,

c. Türk'lere ait hisse senedi nisbetinde meclis-i idarelerinde Türk azanın mevcut olması,

ç. Tediye edilmiş sermayesinden 6 ncı madde mucibince münhasıran Türk tebaasına hisse tefrik edilmiş bulunması.

6. Münhasıran Türk'lere ait olarak tefrik edilecek sermaye şekli atide tayin edilir:

a. Seyrisefain, merakib-i havayie, hususat-ı sınaiye ve imtiyazlı bankacılığa ait işlerde umum tediye edilmiş sermayesinin % 75 i,

b. Orman işleri, sermayesi, 1.000.000 lirayı tecavüz eden hususat-ı sınaiyeye dair şirketlerde umum tediye edilmiş sermayenin % 51 i,

c. Maden, şimendifer vesair şirketlerde, umum tediye edilen sermayesi 5.000.000 lirayı geçen teşebbüsatta tediye edilmiş sermayenin % 41 i,

ç. Sermaye-i umumisi 100.000.000 lirayı geçen şirketlerde umum tediye edilmiş sermayenin % 31 i.

7. İmtiyazlı olan şirketlerde, Türklere ait hisse senetlerinin müddet-i muayene zarfında, Türklere fürühtu kabil olmadığı taktirde, satılamıyan hisselerin imtiyaz alan şirket tarafından Hükümet namına tayin edilen bir bankaya tevdii lazımdır...» (1°)

(1°) (A. Gündüz Ökçün. a.g.e. s. 8-9)

Demek ki Müslüman-Türk burjuvazi, genel olarak «gavur»a karşı değildir. Yalnız sahip olduğu yeni ekonomik güçten sonuna kadar yararlanarak yabancı sermaye ile yeni koşullarla pazarlığa girişmek ve böylece artı-değer sömürüsündeki payını arttırmak istemektedir. Bu da «Güneşin altındaki yeri»ni arıyan Türk burjuvazisi açısından çok anlaşılır bir şeydir. Nitekim gerçekçiliği sonuna kadar bırakmak istemiyen Müslüman-Türk burjuvazi, bankacılıkla ilgili kuruluşlarda sermayenin % 75 inin «münhasıran» Türk'lere ait olmasını şart koşarken, ödenmiş sermayesi 5.000.000 lirayı aşan şirketlerde yabancı sermaye payının % 50 den fazla olmasına göz yummakta, hatta böyle bir işbirliğini söz yerindeyse, kışkırtmaktadır. Değerli bilim adamı Ökçün Müslüman-Türk burjuvazinin bu tutumunu şöyle değerlendiriyor: Maden ve demiryolları şirketleri ile sermayesi 5.000.000 TL. dan fazla olan (büyük) şirketlerde, yabancı sermayeli hisselerin % 50 den fazlasına sahip olabilme imkânını tanıma teklifi ilgi çekicidir. Bu teklif, kendini yeteri kadar güçlü hissetmeyen yerli sermayenin, böyle büyük işlerde yabancı sermayenin hakimiyetini önceden kabul etme eğilimini göstermektedir. Bu şartlar altında yabancı sermaye ile işbirliği yapmağa hazır olduğunu belirten yerli sermaye yabancı sermayenin ekonominin büyük sermayeyi gerektiren alanlarına hakim olabilme ihtimalini görmezlikten gelmektedir.» ([11])

Diğer bir deyişle, Müslüman-Türk burjuvazi, içinden çıktığı tefeci-bezirgânlıktan taşıdığı tüm geleneklerle kendisinden üstününün elini öperek «işbirliği» masasına oturmaktadır.

Devrim'i yapan kadroların ve ekonomiye egemen olan sınıfın kelamı kadimi özetle bu kadar. Ama, sözlerden çok eyleme bakacak olursak şu soruları sormamız gerekmez mi? «Kurtuluş Savaşı'nı veren Türkiye'nin ilk onbir yılı (1920-1930) içinde kurulan Türk anonim şirketleri arasındaki, kurucu, hissedar ya da idare meclisi üyeleri yabancı olan şirketler var mıdır? Bu nitelikte anonim şirketler var ise, bunların kuruluş biçimleri ve yapıları nasıldır?

1920-1930 yılları arasında kurulup da kurucu, hissedar ya da idare meclisi üyeleri arasında yabancılar bulunan Türk anonim şirketlerinin, söz konusu devrede kurulan tüm anonim şirketler içindeki yeri ve önemi nedir?» ([12])

MADDİ GERÇEKLİK VE SAYILAR KEMALİST-MDD'Cİ TEZ'İ YALANLIYOR :

«Giriş bölümünde sorduğumuz birinci soruyu olumlu olarak cevaplandırmak durumundayız. Gerçekten, Kurtuluş Savaşı'nı veren Türkiye'nin ilk onbir yılı (1920-1930) içinde kurulan Türk anonim şirketleri arasında kurucuları ya da hissedarları yabancı olan şirketler mevcuttur.» ([13])

Sayın Ökçün'ün bir temel eser niteliği taşıyan araştırması, 1920-1930 yılları arasında Türkiye ekonomisinin pek çok sektöründe yabancı sermayenin de iştirak ettiği anonim şirketler kurulduğunu açıkça ortaya koyuyor. Bu sektörler sırasıyla imalat sanayii (dokuma sanayii, gıda sanayii,

([11]) (a.g.e. s. 9)
([12]) (a.g.e. s. 14)
([13]) (a.g.e. s. 17)

çimento sanayii, kimya sanayii), elektrik ve havagazı üretimi, maden üretimi, orman işletme, tarım, inşaat, tekeller, bankacılık, sigortacılık, haberleşme ve yayın, ulaşım ve ticaret şeklinde sıralanabilir. Bu şirketleri sadece yerli sermaye ile kurulan anonim şirketlerle «Sayısal» bakımdan karşılaştırdığımızda Tablo I. i elde ediyoruz.

TABLO I

1920-1930 Yılları Arasında Kurulan Yabancı Sermayeli ve Yabancı Sermayesiz Anonim Şirketlerin Sayısal Karşılaştırılması

Faaliyet Dalı	Yabancı Sermayeli Anonim Şirketler	Yabancı Sermayesiz Anonim Şirketler	Toplam	Yabancı Sermayeli Şirketler/Toplam Şirketler
Dokuma Sanayii	3	9	12	% 25.0
Gıda Sanayii	3	19	22	13.6
Çimento Sanayii	4	1	5	80.0
Kimya Sanayii	3	2	5	60.0
Elektrik Havagazı Üretimi	7	5	12	58.3
Maden Üretimi	11	5	12	58.3
Orman İşletme	I	4	5	20.0
Tarım	1	3	4	25.0
İnşaat Şirketleri	3	2	5	60.0
Bankalar ve İstikraz Sandıkları	3	28	31	9.7
Sigorta Şirketleri	6	2	8	75.0
Haberleşme ve Yayın	1	2	3	33.3
Genel Olarak Ulaşım	1	5	6	16.7
Ticaret Şirketleri	9	20	29	31.0

(Kaynak: A. Gündüz Ökçün. 1920-1930 yılları Arasında Kurulan Türk Anonim Şirketlerinde Yabancı Sermaye. s. 17-82)

1920-1930 yılları arasında, yukarıda verilmeyenler de dahil, toplam olarak 201 anonim şirket kurulmuş ve bunların 66 tanesinde yabancı sermayenin de payı var. Diğer bir deyişle, toplam anonim şirketler içinde yabancı sermayeli şirketlerin ortalama sayısal payı % 32.8 kadar. Öte yandan belirli faaliyet dallarında bu oran % 80.e kadar yükselebiliyor. Bununla beraber aynı yıllar içinde kurulan bankalar ve istikraz sandıkları içinde yabancı sermayeli şirketlerin sayısal oranı sadece % 9.7 Anadolu'nun tefeci bezirgân kökenli sermayesi, tefeci geleneklerine sadık kalarak bu faaliyet dalını, hiç değilse başlangıcta, kendi inhisarında tutmak istiyor. Bu bakımdan Anadolu'nun pek çok şehir ve kasabasında 1920-1930 yılları arasında kurulan bankaları Batı'da olduğu gibi genel olarak sanayileşmeye paralel bir girişim gibi görmek Anadolu sermayesinin tarihi ve tabiatı ile taban tabana zıt bir yorum getirmektir. Bu örgütlenmenin temelindeki bezirgânlık unsuru, aynı değerli bilim adamımız tarafından şu şekilde dile getirilmektedir:

«1920-1930 yılları arasında, yerli sermayenin Anadolu'nun çeşitli şehir ve kasabalarında yabancı sermaye ile ilişki kurmadan geniş bir biçimde örgütlenme yoluna gidişi son derece önemli bir oluşumdur. Aslında, Anadolu'da yerli sermayenin bankacılık alanında ve diğer alanlarda bu biçimde örgütlenmesi 1920 de başlıyan bir olay değildir. Gerçekten, II. Meşrutiyetten başlayan bir süreç içinde Anadolu'daki yerli sermaye yabancılardan ve özellikle lövanten ve azınlıklardan bağımsız olarak, bazan onlara karşı, şirketler halinde örgütlenme yoluna gitmiştir. Ne var ki Kurtuluş Savaşı'ndan sonra bu oluşumun daha da hızlandığını ve Anadolu'nun içine yayıldığını görüyoruz.

ANADOLU'DAKİ YERLİ SERMAYENİN BANKALAR HALİNDE ÖRGÜTLENMESİ. SANAYİLEŞMİŞ AVRUPA ÜLKELERİNDE XIX YÜZYIL İÇİNDE GÖRÜLEN MALİ SERMAYENİN ANONİM ŞİRKETLER BİÇİMİNDE ÖRGÜTLENMESİ İLE AYNI NİTELİKTE DEĞİLDİR. Gerçekten Osmanlı devletinden, dışarıya hammadde ve yiyecek maddeleri satan ve dışardan mamul madde satın alan, sanayileşmemiş, geri bir tarım ülkesi miras kalmıştır. Böyle bir yapı içinde, Anadolu'daki yerli bankalar daha çok YERLİ TİCARET SERMAYESİNİN (**MERCHANT CAPİTAL**), KENDİ İÇİNDE, KREDİ VE BENZERİ YOLLARLA, KENDİSİNİ DESTEKLEME İHTİYACINI KARŞILAMAK ÜZERE KURULMUŞLARDIR.» (14)

Demek ki Anadolu için «Merchant Capital», yani bezirgân sermayenin, Batı'da olduğu gibi sanayi sermayesi tarafından kontrol edilmesi, ikinci plâna atılması sözkonusu değildir. Kapitalizmin serbest rekabetçi dönemini yaşıyamamış, kapitalizm öncesi kalıntılar tasfiye edememiş Osmanlılığın hem devamı hem de inkârı olan yeni toplumda da bezirgân sermaye etkinliğini sürdürecek ve daha sonra bu sermayenin bir kesimi Devlet'in ve uluslararası finans kapitalin desteği ile finans kapital boyutlarına ulaştırılacaktır.

Tablo I. de 1920-1930 yılları arasında kurulan anonim şirketler içinde yabancı sermayeli şirketlerin sayısal oranı verilmektedir. Bununla beraber, sayısal karşılaştırmadan daha da önemlisi yabancı sermayeli ve yabancı sermayesiz şirketlerin nominal ve ödenmiş sermayeleri bakımından karşılaştırılmalarıdır:

TABLO II

1920-1930 Yılları Arasında Kurulan Yabancı Sermayeli ve Yabancı Sermayesiz Anonim Şirketlerin Nominal Sermayeleri Bakımından Karşılaştırılmaları

Faaliyet Dalı	Yabancı Sermayeli Anonim Şirketlerin Nom. Sermayesi (TL)	Yabancı Sermayesiz Anonim Şirketlerin Nom. Sermayesi	Toplam	(I)/(3)
	(1)	(2)	(3)	
Dokuma Sanayi	3.666.400	2.810.000	6.476.400	% 56.6
Gıda Sanayii	3.650.000	4.028 000	7.678.000	47.9
Çimento Sanayii	5.160 000	600 000	5.760.000	89.6
Kimya Sanayii	344.000	320.000	664.000	51.8

(14) (A. Gündüz Ökçün. a.g.e. s. 101-102)

Elektrik ve Havagazı Üretimi	6.100.000	1.420.000	7.520.000	81.1
Maden Üretimi	9.330.000	5.435.000	14.765.000	63.2
Orman İşletme	1.500.000	1.240.000	2.740.000	54.7
Tarım	60.000	335.000	395.000	15.2
İnşaat Şirketleri	220.000	520.000	740.000	29.7
Bankalar ve İstikraz Sandıkları	1.430.000	38.889.654	40.319.654	3.5
Sigorta Şirketleri	1.250.000	1.500.000	2.750.000	45.5
Haberleşme ve Yayın	400.000	170.000	570.000	70.2
Genel Olarak Ulaşım	100.000	635.000	735.000	13.6
Ticaret Şirketleri	1.380.000	3.442.000	4.822.000	28.6

(Kaynak: A. Gündüz Ökçün, a.g.e. s. 85-115)

Yukarıda belirtilmeyenler de dahil olmak üzere 201 anonim şirketin toplam nominal sermayesi 112.815.054 TL. tutuyor ve yabancı sermaye iştiraki bulunan anonim şirketlerin, yani 66 şirketin toplam nominal sermayesi ise 42.950.400 TL. Bu durumda yabancı sermayeli şirketler toplam nominal sermayenin % 38.1 ine sahip bulunuyorlar. Bununla beraber Tablo II. de bu değer çimento sanayii için % 89.6 değerine çıkarken, bankalar ve istikraz sandıkları için % 3.5 e kadar düşmektedir.

Ödenmiş sermaye bakımından yapılan karşılaştırma sonuçları da nominal sermaye karşılaştırmaları ile uyum göstermektedir:

TABLO III

1920-1930 Yılları Arasında Kurulan Yabancı Sermayeli ve Yabancı Sermayesiz Anonim Şirketlerin Ödenmiş Sermayeleri Bakımından Karşılaştırılmaları

Faaliyet Dalı	(1) Yabancı Sermayeli Şirketlerin Ödenmiş Sermayesi (TL)	(2) Yabancı Sermayesiz Şirketlerin Ödenmiş Sermayesi (TL)	(3) Toplam	(1)/(3)
Dokuma Sanayii	3.666.400	1.421.198	5.087.598	% 72.1
Gıda Sanayi	3.425.000	2.806.158	6.231.158	55.0
Çimento Sanayii	3.990.000	387.850	4.377.850	91.1
Kimya Sanayii	269.000	276.250	545.250	49.3
Elektrik ve Havagazı Üretimi	5.450.000	1.067.560	6.517.560	83.6
Maden Üretimi	4.372.293	4.380.000	8.752.293	50.0
Orman İşletme	1.500.000	216.601	1.716.601	87.4
Tarım	600.000	170.500	230.500	26.0
İnşaat Şirketleri	37.000	252.000	289.000	12.8
Bankalar ve İstikraz Sandıkları	1.230.000	22.040.327	23.270.327	5.3
Sigorta Şirketleri	900.000	1.125.000	2.025.000	44.4
Haberleşme ve				

Yayın	300.040	134.000	434.040	69.1
Genel Olarak				
Ulaşım	100.000	276.000	376.000	26.6
Ticaret Şirketleri	870.000	1.880.116	2.750.116	31.6

(Kaynak: A. Gündüz Ökçün, a.g.e. s. 85-116)

Yine toplam 201 şirketin ödenmiş sermaye toplamı 73.310.701 TL. tutmakta, yabancı sermayeli şirketlerin toplam ödenmiş sermayesi ise 31.477.233 TL. na ulaşmaktadır. Bu değerlere göre, yabancı sermayeli şirketlerin toplam ödenmiş sermaye içindeki payları ise % 42.9 u bulmaktadır. Böylece sayısal oran % 32.8 ken, nominal sermaye payı % 38.1 ve ödenmiş sermaye payı ise % 42.9 dur. Demek ki yabancı sermayeli şirketlerin gerçek etkinlikleri sayısal oranlarının da üzerindedir.

«İLGİNÇ» BİR ÖRNEK: TÜRKİYE KİBRİT İNHİSARI T.A.Ş.

Bu şirkette Devlet, yabancı sermaye, yerli burjuvazi, en çarpıcı «işbirlik»lerinden birini gerçekleştiriyorlar. Burada da sözü gerçek sahibine, Sayın Ökçün'e bırakalım: «T.C. ADINA MALİYE VEKİLİ ÇANKIRI MEBUSU Mustafa Abdülhalik bey ile merkezi Brüksel'de bulunan OZİN ALLUMETİER de FLANDRE S.A. vekili ve murahhas üyesi Monsieur Robert de Bodt arasında 8 Aralık 1924 tarihinde imzalanan sözleşme OZİN şirketine verilen kibrit tekelini uygulamak üzere Monsieur R.de Bodt tarafından 18 Ocak 1925 tarihinde kurulmuştur. İdare merkezi İstanbul'dadır. Şirketin sermayesi 600.000 TL. iken 1927 de 1.200.000 TL. na çıkarılmıştır. 30 Nisan 1927 tarihli hissedarlar genel kurulunda temsil olunan hisselerin dağılımı şöyledir:

Adı	Hisse Sayısı
Societe Generale Allumetiere et Forestiere	2.900
Monsieur Paul Phillipart	100
Monsieur Robert de Bodt	100
Monsieur Victor Beaussillon	100
Monsileur (?) Desire de Bodt	100
Monsieur Edgard de Bodt	100
Monsieur Herman Teirlinck	100
Monsieur Leon Massoux	100
Monsieur Louis de Hombre	100
Monsieur Pierre Honneille	100
Monsieur J. Delmaille	100
Monsieur Armand Deproux	100
TÜRKİYE İŞ BANKASI	1.833
TÜRKİYE ZİRAAT BANKASI	800
İTİBAR-I MİLLİ BANKASI	333
Mehmet Emin Bey	267
İSMET PAŞA (İNÖNÜ)	200
HAZİNE-İ CELİLE	176
MAHMUT CELAL BEY (BAYAR)	80
Yunus Nadi bey	80
Cemal Hüsnü Bey	80
Cevdet Bey	30
Alaeddinzade Ethem Bey	50
	7.929

Bu toplantıda temsil olunan hisselerin % 50.57 si yabancılara aittir.» [15]

Görüldüğü gibi, daha kuruluşundan bir yıl sonra Türkiye İş Bankası, ve Türkiye İş Bankası ile birlikte Mahmut Celâl bey şirkette hazır ve nazırdırlar. «Yeni» Devlet, kuruluşta Türkiye Ziraat Bankası, Hazine-i Celile ve İsmet Paşa gibi kurumlarla temsil olunmaktadır. Kimin kimin elinden tuttuğunun bundan daha açık, bundan daha somut bir örneğini bulabilen varsa beri gelsin.

«İŞBİRLİĞİ»NİN KAÇINILMAZ SONUCU: TEKELLEŞME

Kapitalizm öncesinin kalıntılarını tasfiye edememiş, tasfiye etmek ne demek, tefeci, bezirgânlıkla tüm ilişkilerini sürdürmüş ve sürdürmekte olan Müslüman-Türk burjuvazisinin Devlet ve yabancı sermaye ile işbirliğinin kaçınılmaz sonucu Türkiye ekonomisinin tüm sektörlerine tekelciliğin daha işin başında damgasını vurmasıdır. Burada, bir yandan iç pazarın sınırlı oluşu tekelciliği kışkırtırken diğer yandan işbirliği halindeki sermayenin Avrupa finans kapitali oluşu da dış ve iç dinamik arasında, tekelcilik açısından doğal bir rezonans, doğal bir uyum yaratır. Ve, daha önceleri de belirtildiği ve belirttiğimiz gibi, kapitalizmin serbest rekabetçi dönemini yaşamamış bulunan Türkiye toplumu tekelci kapitalizmin en yoz, en asalak ve en mürteci özellikleri ile karşı karşıya bulur kendisini. Ve tamamen «bağımsız» ve «tarafsız» bir araştırma yapmış bulunan sayın Ökçün de, Müslüman-Türk burjuvazi ile Devlet ve yabancı sermaye arasındaki işbirliğinin nasıl tekelci bir yapı oluşturduğunu somut olarak gözler önüne serer: «1920-1930 yılları arasında belirli yabancı sermaye grupları ve bazı yabancı gerçek-kişiler, bu devrede kurulan birden fazla Türk anonim şirketinde kurucu, hissedar ya da idare meclisi üyesi olarak bulunmuşlardır. Örneğin, merkezi, Paris'te bulunan The Oriental Industrial Monopolies Ltd. Şirketi, Pamuk ve Nebati Yağlar Sanayii A.Ş. de kurucu ve hissedar, Fethiye Şirket-i Madeniyyesinde kurucu, T.C. Barut ve Mevadd-ı İnfilakiye T.A.Ş., T.C. Revolver ve Av. Fişenkleri İnhisarı T.A.Ş. ve Ankara Palas T.A.Ş.'nde kurucu ve hissedardır. Deutsche Bank, Siemens Elektrik-Radyo T.A.Ş. ile Ergani Bakırı T.A.Ş.ne kurucu ve hissedar olarak katılmıştır. Merkezi Berlin'de bulunan Stettiner Chamatte Fabrik A.G., vormals Didier, Ankara Elektrik ve Havagazı Türk Anonim Şirketlerinde kurucu ve hissedardır. Merkezi Paris'te bulunan L'azotte Français Şirketi ise, T.C. Barut ve Mevadd-ı İnfilakiye T.A.Ş. ile T.C. Revolver ve Av Fişenkleri İnhisarı T.A.Ş.'nde kurucu ve hissedar olarak bulunmaktadır. Bu konuda yabancı gerçek kişilerden de örnekler verilebilir: O tarihlerde İstanbul'da avukatlık yapan Fransız vatandaşı Maitre Adrien Billiotti incelediğimiz devre içinde kurulan onaltı Türk anonim şirketinde kurucu, hissedar ya da idare meclisi üyesi olarak bulunmustur. İtalyan vatandaşı Monsieur George Ralli beş Türk anonim şirketinde, yine İtalyan vatandaşı Monsieur Norberto Schorr dört Türk anonim şirketinde, Fransız vatandaşı Monsieur Pierre Motet beş, Fransız vatandaşı MonsieurAntoin Pios ile sabık Mısır Hidiv'i Abbas Hilmi Paşa üç, İtalyan vatandaşı mühendis Edouardo de Nari iki Türk anonim şirketinde kurucu, hissedar ya da idare meclisi üyesi olarak bulunmuşlardır. Bu örnekler, Türkiye'ye giren bir yabancı sermaye grubunun birden fazla Türk ano-

---

[15] (A. Gündüz Ökçün. a.g.e. s. 56-57)

nim şirketine hakim olma, BİR NEVİ TEKELLEŞME EĞİLİMİNİ göstermesi bakımından ilgi çekicidir.» (16)

«Evet, gelen yabancı sermaye zaten tekelciliğin tüm özelliklerini taşıyordu; ama ya kıçık kırık yerli sermaye. Böylesine güçsüz, böylesine çapsız, böylesine bağımlı bir sermaye nasıl olur da tekelci eğilimler taşıyabilir? Tekelcilik kapitalizmin en son aşamasıdır ve kaçınılmaz olarak emperyalizmle sonuçlanacaktır. O zaman, dışa bağımlı sapı silik yerli sermaye tekelci özellikler taşıyınca, Türkiye'de egemen olan sermaye de kaçınılmaz olarak emperyalist özellikler taşıyan bir sermaye olmuyor mu? Hem dışa bağımlı hem de emperyalist: olmaz, öyle şey» diyerek gerçekliğe gözlerini yummağa devam eden ve işçi sınıfının da gözlerini örtmeğe çalışan Kemalist-MDD'ci teorisyenlerin tümüne doğrudan doğruya eşyanın, gerçekliğin kendisi en «veciz» cevabı veriyor: «BENZER BİR **TEKELLEŞME EĞİLİMİ** 1920-1930 YILLARI ARASINDA YABANCI SERMAYE İLE ORTAKLIK KURAN **YERLİ SERMAYEDE** DE GÖRÜLMEKTEDİR. Gerçekten, TÜRKİYE İŞ BNKASI. Bursa Dokumacılık ve Trikotaj T.A.Ş. de kurucu (ve muhtemelen hissedar), Siemens Elektrik-Radyo T.A.Ş.'nde kurucu ve hissedar. Bulgardağı Madenleri T.A.Ş. ile Zindan ve Çangal Ormanları (Zingal) T.A.Ş.'nde kurucu, Türkiye Kibrit İnhisarı T.A.Ş.'nde hissedar, İspirto ve Meşrubatı Küuliye İnhisarı İşletme T.A.Ş. de hissedardır. Daha sonra, Türkiye İş Bankası ile birleşecek olan İtibar-ı Milli Bankası da Siemens Elektrik Radyo T.A.Ş.'nde kurucu, Ergani Bakırı T.A.Ş.'nde yabancı bir sermaye gurubunu temsilen kurucu, Türkiye Kibrit İnhisarı T.A.Ş.'nde hissedar olarak bulunmaktadır. Bu arada, bizzat DEVLETİN MALİYE BAKANLIĞI ya da HAZİNE olarak ALTI TÜRK ANONİM ŞİRKETİNDE YABANCI SERMAYE İLE ORTAKLIK YAPTIĞINI GÖRÜYORUZ. Gerçekten, Maliye Bakanlığı Ankara Çimentoları T.A.Ş. ile Ergani Bakırı T.A.Ş. de hissedar, T.C. Barut ve Mevadd-ı İnfilakiye T.A.Ş. ile Revolver ve Av Fişenkleri İnhisarı T.A.Ş.'nde kurucu ve hissedardır. Hazine de Türkiye Kibrit İnhisarı T.A.Ş. ile İspirto ve Meşrubat-ı Küuliye İnhisarı İşletme T.A.Ş.'ne hissedar olarak katılmıştır. Öte yandan, yabancı sermaye ile işbirliği yapan bazı Türk vatandaşlarının, bu işbirliği sonunda kurulan birden fazla Türk anonim şirketinde kurucu, hissedar ya da idare meclisi üyesi olarak bulunduklarını görüyoruz. Gerçekten madenci Sarıcazade Şakir bey ve İSTANBUL MEBUSU Edip Servet bey yedi Türk anonim şirketinde, İZMİR MEBUSU ve TÜRKİYE İŞ BANKASI GENEL MÜDÜRÜ MAHMUT CELAL (BAYAR) bey ve Aynızade Tahsin bey dört Türk anonim şirketinde, SAMSUN MEBUSU Nusret Sadullah (Ayaslı), bey, Babanzade Fuat bey, KASTAMONU MEBUSU ve İTİBAR-I MİLLİ BANKASI İDARE MECLİSİ REİSİ Necmeddin Molla bey ve İSTANBUL MEBUSU Süreyya Paşa üç Türk anonim şirketinde, ÇORUM MEBUSU Münir bey, Arif Hikmet bey ve KÜTAHYA MEBUSU Nuri bey iki Türk anonim şirketinde kurucu, hissedar ya da idare meclisi üyesi olarak bulunmuşlardır. Azınlıklardan Danyal Burla efendinin de bu devre içinde kurulmuş olan yabancı sermayeli beş Türk anonim şirketinde kurucu, hissedar ya da idare meclisi üyesi olarak bulunduğu görülmektedir» (17)

Demek ki yerli sermayenin «bilinçli» kesimi, arkasına Devlet'i alır al-

(16) (A. Gündüz Ökçün. a.g.e. s. 154-157)

(17) (A. Gündüz Ökçün, a.g.e. s. 157-161)

maz tekelleşmenin yolunu yordamını aramakta doğrusu hiç gecikmiyor ve tekelleşme furyasının başını da, ekonominin her kesiminde hazır ve nazır olan Türkiye İş Bankası çekiyor. «Türkiye'de tekelci sermaye mi olurmuş, hadi tekelciliği anladık ya finans kapital de neymiş?» diyenlere eşyanın, gerçekliğin cevabı ve şamarı bu işte.

ÖZET VE SONUÇ :

Değerli bilim adamımız Gündüz Ökçün'ün yukarıda defalarca alıntı yaptığımız bu çok değerli araştırması özetle hangi gerçekleri vurguluyor?

1 — Kemalist-MDD'ci Tez'in aksine, Kurtuluş Savaşı'ndan sonra iktidar Müslüman-Türk burjuvazinin elindedir. Ve Müslüman-Türk burjuvazinin çıkarlarını savunan Devlet te Müslüman-Türk burjuvazi de yabancı sermaye ile işbirliğine hazırdır.

2 — 1920-1930 yılları arasında kurulan Türk anonim şirketlerinin toplam sayısı 201 olup bu şirketler arasında 66 sında, yani toplam şirketlerin % 32.8 inde yerli sermaye yabancı sermaye ile işbirliği halindedir. Ayrıca 201 Türk anonim şirketinin nominal sermaye toplamı 112.815.054 TL.nı bulmakta ve bu toplam sermayenin % 38.1 i yabancı sermaye ile işbirliği yapan şirketlere ait bulunmaktadır. Aynı şekilde toplam olarak 73.310.701 TL. nı bulan ödenmiş sermayenin % 42.9 u, yani 31.477.233 TL da yine yabancı sermaye ile işbirliği yapan anonim şirketlere aittir.

3 — Yabancı sermaye-Devlet-Yerli Sermaye işbirliğinin doğal ve kaçınılmaz sonucu Türkiye Kapitalizmine tekelciliğin damgasını, daha işin başında, vurması olmuştur. Bu bakımdan Türkiye kapitalizminin bugünkü tekelci yapısının belirleyici unsurlarını, 50 yıl öncesinden görmek ve izlemek mümkündür. Yerli bezirgân sermayenin bir kesiminin giderek finans kapital boyutlarına ulaşması, Devlet'in ve bir yerde uluslararası finans kapitalin desteği ve yardımı ile gerçekleştirilmiştir. Böylece «EN ESKİ SOSYALİZM»in, yine yıllarca önce, belirttiği uluslararası finans kapital, devlet ve yerli finans kapital ortaklığı, sayın Ökçün'ün araştırmasıyla da, çok zengin bir şekilde doğrulanmış bulunuyor.

4 — Kemalist-MDD'ci Tez özünde Türkiye'de hangi sınıfın ekonomi ve politik iktidara egemen olduğunu gizleme işlevini yüklenmiş ve yükümlenmiş bir Tez'dir; bilim dışıdır, Türkiye somut gerçekliği, Türkiye sınıflar diyalektiği ile uzaktan yakından bir ilişki ve ilintisi yoktur.

ÖNERİ :

Sayın Ökçün'ün eserinde, daha pek çok «ibret» verici gerçek ve örnek var. Bu nedenle bu kitabı okumak ve okutmak Türkiye'yi tanımak ve tanıtmak isteyenlerin boynuna borçtur hatta, temel bir görevdir. Bununla beraber, çok zengin istatistik bilgiler ve tarihsel belgelerle donanmış bu gerçekten bilimsel eseri okuduktan sonra da kişi halâ Kemalist-MDD'ci Tez'de ısrar ediyorsa o zaman zekâ yaşını ölçtürmesini önermekten başka bir şey gelmiyor elimizden.

ÖZÜMLEME ve KURTULUŞ HAREKETLERİ

İhsan AKSOY

Sömürgeci ve emperyalist ülkeler kuşattıkları ve zorla kendilerine bağımlı kıldıkları ülkeleri sömürü altına aldıklarında yalnız o ülkelerin doğal varlıklarını gasp etmez ve fakat bununla birlikte o ülkede yaşayan insanların emek gücünüde sömürürler. Sömürücü güçler bununlada kalmayarak sömürge ve bağımlı ülkelerin kültürlerinide baskı altına alır ve onu eritmeye, özümlemeye ve giderek yok etmeye çalışırlar. Sömürücüler sömürge halkın kültürünün yaşaması halinde onların direnişlerininde yaşayacaklarını iyi bilmektedirler.

Sömürge ve bağımlı ülkelerde sömürüyü devamlı kılmanın yolu halkın kültürel varlığını yok saymak, onun gelişimini önleyerek kendi yoz emperyalist ve sömürgeci kültürlerini yerleştirmeye çalışıp ulusal uyanışın önüne geçmekten geçer. Ulusal değerleri ayakta duran bir halkın çeşitli zamanlarda yenilmelerine rağmen baş kaldırması her zaman mümkün ve kaçınılmazdır. Bu olanağa yer vermemek için sömürücü güçlerin büyük çabalar harcayarak baş vurdukları yol özümleme yoludur.

Sömürücüler özümleme politikasını yürütebilmek için ırkçı

görüşlerden hareket ederler. Bir taraftan emperyalist ve sömürgeci kültürün «yüceliğini» yayarlarken; diğer taraftanda sömürge ve bağımlı halkın kültürünün geriliğini ve çağdışılığını yaymaya çalışır ve halkı buna inandırmak için çeşitli yollara başvururlar. Bazı yerlerde sömürge halkının aslında ayrı bir halk olmadığını ve bu halkın sömürgeci ve emperyalist ulusun bir parçası olduğunu söyler ve bunların kültürlerinin zaman içinde bozuşmuş emperyalist ve sömürgeci kültürün «ilkel» biçimi olduğunu ileri sürerler...

Fransız emperyalizmi Cezayiri sömürürken; kökü tarihin derinliklerinde bulunan son derece zengin Arap dili ve kültürünü inkar ederek Cezayir halkını Fransızca konuşmaya Cezayirli çocukları Fransızca öğretime zorlamışlardır. Fransız parlementosuna Cezayirlilerinde «temsilci» (!) göndermelerine olanak vererek Cezayir halkını, Cezayirin Fransanın bir eyaleti olduğuna inandırmaya çalışmışlarıdır.

Portekiz sömürgecileri Angola, Mozambik ve diğer Afrika ülkelerini sömürürlerken bu halkların kültürlerini ve ulusal değerlerini baskı altına almış, buraları Portekizin birer eyaleti olarak göstermeye ve kendi yoz kültürlerini benimsetmeye çalışmış ve bunun için halka zorba metotlar uygulamışlardır.

Sömürücülerin bu çabaları işbirlikçi kesimde taraftar bulmuş ve işbirlikçiler benliklerini inkar etmeyi çıkarlarına uygun düştüğü için kabullenmişlerdir. Fakat bu özümleme politikası yalnız işbirlikçilerin onayını almakla kalmaz ve fakat bununla birlikte sömürge halkının bazı tabakalarındada onay bulur. Sömürge toplumunun bazı tabakaları sömürücülerin kültürlerini benimseme yolunu seçerler. Özellikle memurlar ve bürokrasiyle ilişkili bulunan şehir küçük burjuvazi ulusal benliğinden uzaklaşarak sömürgecilerin özümleme politikasını benimseme yolunu seçerler.

Ulusal gurur ve «vakar» dan uzak bu kesimler işbirlikçilerle birlikte sömürgecilerin ırkçı asimilasyonist politikasına hizmet ederler.

Çıkarları ve dünya görüşleri bu kesimleri «aşağılık duygusu» içinde sömürücülerin kültürlerini benimsemeğe götürmüştür. Uzun emperyalist baskı ve kuşatmalarla, sömürgeci istilalar altındaki sömürge ve bağımlı ülke halkları, feodal bölünmüşlükler içinde bir ulusal kültürünü, dilini geliştirememekte ve büyük ayrılıklar gösteren çeşitli lehçe ve şivelerle konuş-

maktadırlar. Bu sömürge ve bağımlı halkların kendi dillerinde eğitim ve öğretim olanaklarını ortadan kaldırmakta ve onları çağın gerisinde bırakmaktadır. Çoğu sömürge ve bağımlı halkın kendi dilinde alfabesi bile yoktur. Bu durum sömürge ve bağımlı halkların bazı kesimlerinde kendi dillerinin eğitim ve öğretime elverişli olmadığı inancını yaratmakta ve bu kesimler sömürücülerin dil ve kültürünü benimseme yolunu tutmaktadırlar. Emperyalist ve sömürgeci politikanın etkinlik kazandığı kesimler böylece bozuşmakta, öz varlığını kaybederek çürümeye başlamaktadır. Sömürge ve bağımlı ülkelerde emperyalist ve sömürgecilerin dillerinde öğretim yapan kollej ve yüksek okullarda ayrıcalıklı ailelerin çocukları eğitilmekte ve sömürücülerin çıkarlarına uygun bir biçimde yetiştirilmektedirler. Bunun yanında yine sömürgecilerin dilleriyle eğitim yapan bir çok okulda da daha aşağı tabakalardaki kesimlerin çocukları okutulmakta ve bunlara da sömürücülerin kültürleri aşılanmakta; onların tarihleri ve edebiyatları genç unsurlara tanıtılmakta ve bu yolla onların kendi ulusal varlıklarını unutmaları için çalışılmaktadır. Genç unsurlar sömürgecilerin övgüsüyle dolu tarih ve edebiyat okumakta, sömürgeci atalarının kahramanlık öyküleriyle doldurulmaya çalışılmaktadırlar. Sömürgecilerin uygarlıkları (!) uzun uzun anlatılan kitaplarda; sömürgecilerin gittikleri her yere uygarlık götürdükleri ve kendilerini yönetmekten aciz halkları yöneterek onlara yardımcı oldukları uzun uzun anlatılmaktadır. Tarih kitapları sömürgecilerin yıllardan beri çeşitli halklara karşı yürüttükleri baskı, zulüm, soykırımı ve asimilasyonist politikayı güzel göstererek gençler, çocuklar ve halk aldatılmaya çalışılmaktadır.

Böylece bir yandan sömürge halkının kültürünün gelişimi önlenerek halkta kendi kültürünü «aşağı» görme duygusu yaratılırken, diğer taraftan da sömürücülerin kültürlerini benimseyen bir ayrıcalıklı kesim yaratılarak sömürge toplumun ulusal hareketine sömürgecilerle birlikte karşı duran bir tabaka oluşturulmaktadır. Ulusal varlığına ve kültürüne yabancılaşmış bu «yoz» tabakanın bir kesimini çıkarları sömürgeci ve emperyalistlerin çıkarlarına bağlı olanlar, diğer kesimini kendi kültürünü aşağılayarak sömürücülerin kültürlerini benimseyen «özümlenmiş» ler oluşturur. Bu tabaka her iki kesimiyle birlikte ulusal harekete karşı tavır alır ve kendi uluslarına ihanet ederler.

Sömürgeciler ve emperyalistler asimilasyonist politikalarını yürütürlerken bağımlı ve sömürge halkı, kendi dilinde eğitim ve öğretimin yapılamayacağına inandırmaya çalışırlar.

Kendi dillerinin öğrenilmesi ve konuşulmasını «uygar» ve «kültürlü» olmanın ölçütü olarak halka inandırmaya çalışırlar. Sömürgecilerin ve emperyalistlerinin dillerini bilip konuşmayanlar ve yazamayanlar «birer cahildirler» istilacılar yerli halkın kültürel varlığının ayakta kalması halinde kendilerinin bu ülkelerdeki varlıklarını güven içinde görmemektedirler. İstilacılar için iki yol vardır; bunlardan birincisi sömürge halkını fizik olarak tümüyle ortadan kaldırmak, ikincisi de Onların kültürel varlıklarını özümlemek ve yok etmektir. Bunlardan birincisi tarihin bazı dönemlerinde görülmüştür. Çok zor bir hareket olmakla ve çağımızın şartları artık pek el vermemekle birlikte emperyalistler ve sömürgeciler için sömürge ve bağımlı ülkelerde varlıklarını sürdürebilmenin en güvenli bir yoludur. Ama dediğimiz gibi son derece zor bir yoldur ve çağımızın koşullarına uygun değildir. Buna rağmen sömürgeciler ve emperyalistler çıkarlarının tehlikeye girdiğini anladıkları zaman bu yola koyulmaktan da geri kalmazlar. Fıransız ve ABD emperyalistlerinin Cezayir ve Vietnamda amaçladıkları doğrudan doğruya bir soy kırımıdır. Dofar ve Sahra'da aynı yolda yürüyen sömürgecileri görmekteyiz.

Emperyalistlerin ve sömürgecilerin en fazla baş vurdukları yol ise sömürge halkının kültürünün eritilerek ortadan kaldırılması yoludur. Bunun için her türlü çabaya baş vurulur. Zor ve baskı metotları kullanılır. Toplum bölüntüye uğratılarak ayrıcalıklı bir tabaka oluşturulur. Ekonomik ve toplumsal ayrıcalıkları yani sınıf çıkarları ulusal içerikli bütün ilke ve isteklerin üstünde olan bu tabakalar ulusal hareketin ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel tüm hedeflerine karşı çıkarlar. Asimilasyonist politikaya destek olur ve onun lehinde propaganda yaparlar. Bu tabakalar sömürgecilerin güvenini kazanmak ve onlara bağlı bulunan çıkarlarını ayakta tutabilmek için ulusal harekete karşı daha etkin bir şekilde karşı durur. Bundan başka halkta kendi kültürlerine karşı «aşağı» görme duygusu yaratarak da kendi kültürlerinin benimsenmesine olanak hazırlarlar. Ulusal varlığın ve kültürün «ilerici asimilasyonu» aldatmacası altında yerli halkın kültürüne saldırırlar. Yerli halkın kendi geri dilleri ve kültürleri yüzünden geri kaldığını bunları bu gerilikten kurtarmanın ancak kendi emperyalist ve sömürgeci kültürlerinin benimsetilmesiyle mümkün olacağını ileri sürer ve halkı buna inandırmaya çalışarak onları «İlerici (!) yönde» asimileye tabi tutarlar. Kültür kitlesel bir şey olmakla birlikte çeşitli sınıf ve tabakalarda değişik özellikler de gösterir, ve kültürün

gelişimi üretici güçlerin gelişimine bağlıdır. Kültür tarihten ve ekonomiden kopuk bir şey değildir ve hiç bir halkın veya ulusun kültürü diğer halkın veya ulusun kültüründen aşağı değildir. Ancak biribirlerine göre değişik gelişme aşamasında bulunan toplumlar vardır ve bu toplumların kültürleri de gelişme aşamalarına uygun bir özellik gösterir. Örneğin İngilizlerin -Değişik sınıflara göre değişik özelliklerle-gelişmiş bir kültüre sahip olmaları onların İngiliz olmalarının sonucu değildir. Üretim güçlerinin gelişme seviyesi ingiliz toplumunu da kültürüyle birlikte geliştirip ilerletmiştir. Bunun gibi Etiyopya halkının kültürel geriliği onun toplumsal geriliğinin sonucudur. Yoksa Etiyopya halkının ırki özelliklerinin sonucu değildir ve olamaz. Fakat emperyalistler ve sömürgeciler özümleme ve baskı politikalarını bu «ırkçı» esaslardan hareket ederek uygulamaya çalışırlar. Emperyalistlerin ve sömürücülerin bu politikaları benzer kültür özellikleri gösteren sömürgelerde başarı şansı nisbetten daha kolay olmuştur. Egemenlik altındaki halkın kültürü ile egemen ulusun kültürü biribirlerine benzerlik gösteriyorsa oralarda asimilasyonist bir politika uygulamak daha kolay olur. Coğrafi ve dini yakınlıklar da asimile politikasına yardım eden faktörlerdirler. Bütün bunlara rağmen sömürge halklarını eritmek kolay bir şey değildir. Bu durum Amilcar Cabral anlaşılır bir biçimde ortaya, koymaktadır:

«Afrikanın öteki ülke ve bölgelerinde olduğu gibi, Portekiz sömürgelerindeki halkın siyasal ve silahlı direnmesi de, emperyalist fatihin teknik üstünlüğüyle ve bazı yerli yönetici sınıfların suç ortaklığı ya da ihaneti ile ezildi. Halkın tarihine ve kültürüne sadık olan aydınlar yok edildiler. Bütün nüfus katledildi. Sömürge krallığı kendisini karekterize eden bütün suçlar ve sömürü ile kuruldu. Fakat Afrikalı halkın kültürel direnişi imha edilemedi. Baskı altına alındı, eziyet gördü, sömürgecilerle ittifak halinde olan bazı sosyal grupların ihanetine uğradı, fakat köylere ormanlara, sömürgeciliğin kurbanı olan nesillerin ruhlarına sığınan Afrika kültürü bütün fırtınaları atlattı. Türünün yaşamayı sürdürmesini ve gelişmesini güvence altına almak amacıyla uzun zaman filizlenmeye elverişli şartları bekleyen tohum gibi, Afrika halklarının kültürü de bugün tekrar, kıta çapında ve ulusal kurtuluş mücadeleleri içinde serpilmektedir. Bu mücadelelerin biçimleri, başarı veya başarısızlıkları ve gelişme sürelerinin uzunluğu ne olursa olsun, kıta tarihinde yeni bir devrin başlangıcının işaretleri ve hem biçim hem de içerik bakımından Afrika halklarının yaşantılarının en

önemli kültürel öğresidir. Afrika halklarının özgürlük mücadelesi ilerlemenin hizmetinde kültür gelişimine yeni imkanlar açan kültürel enerjinin hem meyvası, hem de isbatıdır.» (A. Cabral; Son konuşmalar, Teori Y. s. 61)

Yalnız Afrikada değil dünyanın bir çok yerinde ulusal kurtuluş hareketleri emperyalistlerin üstün teknikleri sayesinde birçok kereler yenilgiye uğramış, kurtuluş hareketinin kadroları yok edilmiş, yurtseverler öldürülmüş, fakat bu halkların baş kaldırma ve direnme kaynakları kurutulamamıştır. Bu halkların kültürleri ve ulusal benlikleri kaybolmamış ve bu her yenilgiden sonra yeni bir harekete hazırlanmanın başlangıcı olmuş, halkları emperyalizm karşısında daha dikkatli ve tecrübeli kılmıştır. Halkların ulusal varlıkları ortadan kalkmadan onların ulusal direnişlerini kesin yenilgiye uğratmak mümkün değildir. Toplumsal varlığı dağılmayan, dili ve kültürü ayakta duran bir toplumun ulusal istekleri nekadar zulüm ve zor altında susturulmaya çalışılırsa çalışılsın bu yolda kalıcı bir başarı elde etmenin olanağı yoktur.

Halkların tarihlerini inkar etmek ve kültürlerini yasaklamak ancak zorla gerçekleştirilen olgulardır. Bu zor ve baskı mekanizması mutlaka karşıtını oluşturur ve bu karşıt önceleri nekadar güçsüz ve küçük olursa olsun sonunda zoru ve baskıyı parçalayacak güce ve organizeye ulaşır.

Üretici güçlerin gelişimi yoğunlaştıkça ulusal istekler de ağırlık kazanır ve ulusal mücadele güçlenir. Bu mücadelede yer alan sınıf ve tabakalardan bazıları sömürge ve emperyalist baskının uzun yıllar süren egemenliğinin yarattığı ezikliğin sonucu olarak ulusal kin ve öfkeye kapılırlar. Bu kesimler ulusal benliklerine kavuşurlarken kendi kültürlerini ve dillerini geliştirmeye ve bunu emperyalist kültürün karşısına koymaya çalışırlar. Ama bunu yaparlarken çoğu kez olumluyla, olumsuzu gerici ile ilerici unsurları görmezlikten gelirler ve kendi ulusal kültürlerini bütünüyle kabullenerek bunu ırkçı görüşlerle savunurlar. Bu durumu A. Cabral şöyle ortaya koymaktadır:

«Hiç şüphe yok ki, ırkçı duygulara ve Afrikalıların yabancılar tarafından sömürülmesini devamlı kılmak amacına dayalı olarak, Afrika halklarının kültürel değerlerinin hafife alınması, Afrikaya büyük zarar vermiştir. Fakat ilerlemeye duyulan hayati ihtiyaç karşısında, şu tavır ve davranışlar da Afrika için daha az zararlı değildir: Ayrımsızca yapılan övgüler; ku-

surları kınamaksızın, meziyetlerin sistemli olarak göklere çıkartılması; içinde bulunan ve halen gerici olan ya da potansiyel olarak gerici olan öğelerin ne olduğunu dikkate almaksızın, kültürel değerlerin gözü kapalı kabulü; neyin objektif ve maddi tarihsel gerçekliğin ifadesi ve neyin zihnin yarattığı bir şey ya da bir özel mizacın ürünü olarak ortaya çıktığının bir birine karıştırılması; iyi yada kötü olsun artistik yaratışlar ile var farzedilen ırksal karekteristikler arasında anlamsız bir bağ kurulması; ve son olarak da, kültürel olgulara duyulan bilimsel olmayan yada bilimsel olan şükran.»

«Böylece, önemli olan Afrika kültürel değerlerinin özgül ya da özgül olmayan karekteristiklerinin az ya da çok abes tartışılmasıyla vakit kaybetmemek, fakat onun yerine bu değerlere, insanlığın küçük bir bölümünün, insanlığın ortak mirası için, evriminin bir yahut çeşitli safhalarında yaptığı fetihler olarak bakmaktır. Önemli olan Afrika kültürlerinin - Afrika tarihinin bu aşamasında yüz yüze geldiği- kurtuluş hareketi ve ilerleme ihtiyacı ile ilgili olarak kritik bir analizi doğrultusunda yol almaktır. Evrensel uygarlık çerçevesi içinde Afrika kültürlerinin değerinin bilincinde olmak, ancak bu değeri diğer kültürlerinkiyle, daha aşağı ya da üstün olduğunu tayin etmek açısından değil, fakat ilerleme için mücadelenin genel çerçevesi içinde, Afrika kültürünün yaptığı ve yapabileceği katkıyı ve başka yerlerden elde edebileceği ve elde etmesi gereken katkıların ne olacağını tayin etmek açısından karşılaştırmak önemlidir.» (A. Cabral; age. s. 64-65-66).

Bir ulusun kültüründe bulunan gerici yanların atılması ve ilerici ne varsa hepsinin kabul edilerek geliştirilmesi önemli bir görevdir. Bu yapılırken dar milliyetçi şartlanmışlıklara kapılmamak ve kendi ulusunu her yönden olduğu gibi kültürel yönden de dünya halklarının bir parçası olarak görüp değerlendirmek gerekir. Bunun dışındaki değerlendirmeler ırkçı görüşlere yaklaştırarak insanı bilimsellikten uzaklaştırır. Bir halk kültürünün yaratılması, feodal kültürün aşılmasını gerektirir. Bu halk kültürü geliştirilerek ilerlemenin ihtiyaçlarına cevap verebilecek biçimde bir teknik ve bilimsel kültürle pekiştirilmeli; evrensel bir kültürün sanat, bilim, edebiyat, v.s. alanlarındaki başarılarının eleştirel bir özümlenmesi temel'i üzerinde evrimin perspektivi içinde çağdaş dünya ile bütünleşmeye gidilmelidir.

Açıktırki bunun sömürge ve emperyalist kuşatma ve baskı

altında başarılması son derece güç, hatta olanaksızdır. Bütün baskılara rağmen bu yolda çalışmak olumlu bir şey olmakla beraber çalışmalarda da dar görüşlere düşmemek ve sömürgeci ve emperyalistlerin kültürlerinin ilerici ve yararlı yanlarını dahi inkar etmemek ve onu toplumun çıkarlarını kullanmak gerekir. Ulusal kin ve öfkenin etkisi altında yalnız kendi ulusal kültürünü görmek ve onu tüm ulusların kültürlerinden üstün saymak aslında sömürgecilerin ezilen halkların kültürlerini aşağılayan görüşlerine yaklaşmak anlamına gelir. Bunun içindirki bu gibi görüşlerden dikkatlice kaçınmak gerekir. İkinci olarak aceleciliğe kapılarak bir iktidarın başaracağı işleri ve kültürel gelişmeleri hemencecik yapmaya kalkmak başarı olanağı olmayan bir kurgudan ileri gitmez. Örneğin Kürt dilini İngilizce veya Fransızca ile yarıştırmaya kalkmak ve onu bütün dillerden üstün görmek sonderece yanıltıcı bir şey olur. Her eşyanın ille Kürtçe adını bulmanın akademik planda bir yararı olabilir ama onu geçerli kılmaya çalışmak başarısızlıkla sonuçlanabilir. Çoğu zaman fantaziden ileri de gitmez. Bazan bu tür görüşler boş çabalara yol açarlar. Dilde ilerlemeye yardımcı olunuyor sanılarak tüm dünyanın kullandığı sözcüklerin yerine yerlisini bulamaya çalışmak ve örneğin Trene «kaşkaşok» demek meseleyi ciddiyetinden de uzaklaştırır. Bunun gibi kılık ve kıyafetle kültürel gelişmeye katkıda bulunmak mümkün değildir. Örneğin herkesin pantolon giydiği ve bu giysinin toplum tarafından benimsendiği bir yerde «şal şepik» giyerek de halkın kültürüne katkıda bulunulduğu veya ulusal değerlere sahip çıkıldığı iddiası boş bir sanıdan ileri gitmez. Ama bunların yerine halkın kültürel kaynağına inerek onun ilerici özünü kavramak ve açığa çıkarmak kaçınılmaz bir görev olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir halkın dilinin gelişmesine katkıda bulunmak, onun edebi değerlerini ortaya çıkarmak bağımlılık ve sömürgelik söz konusu olduğunda daha da büyük bir önem kazanmaktadır. Kültürü de «her şeyin yaratıcısı olan» halk yaratmaktadır. Bunun için ulusal hareketin içinde yerlerini alanlar halka inmek ve onlardan kendi kültürlerini öğrenmek, bunu evrensel kültürün ilerici özüyle pekiştirmek göreviyle karşı karşıyadırlar. Uzun sömürgeci ve emperyalist baskı ve sindirmeler bir çok ulusal kurtuluş önderlerini dahi kendi kültürlerine yabancılaştırmıştır. Kendi halkının kültürel değerlerinden haberdar olmayan, onun yargılarını bilmeyen bir kadro onları aynı bayrak altında toplamakta önemli güçlükler çeker ve çoğu kezde başarısızlığa uğrar.

Ulusal kültür sorunu bir iktidar sorunudur ve bağımlı veya sömürge halkın kendi kendisini yönetme olanağına kavuşmasıyla geçerli bir çözüme ulaşır. Fakat ulusal hareket sürdürülürken ve ulusal haklar için mücadele edilirken de kültürü olumlu yönde geliştirecek çabalar gösterilmelidir.

Bir ulusun kültürü onun ulusal direncinin simgesi olarak yaşar ve ulusun kurtuluşçu güçlerinin mücadele şevki ve kaynağı olur.

Ulusal kültürün açılıp serpilmesi ve diğer ulusların kültürleriyle kaynaşması; yani önce bağımsız bir şekilde ilerici bir öz kazanarak gelişmesi ve sonra da bilimsel ve teknolojik verilerle pekişerek evrensel bir nitelik kazanması toplumların gelişmelerine uygun nesnel bir gerçeklik olarak karşımıza çıkmaktadır. Gelişmiş toplumların ileri teknolojilerine, bilim alanındaki başarılarına, yıldızlara ulaşmalarına karşılık, baskı ve sömürü altındaki halkların bir alfabelerinin dahi olmayışı, kuşkusuz, o halkın karşısına bağımsızlıktan sonra da ilerleme alanında büyük engeller çıkarmaktadır. Ekonomik, toplumsal ve politik ilerlemeler kadrolarla başarıya ulaştırılır. Bu kadroları bulunmayan halklar büyük zorluklarla karşılaşırlar. Uzun sömürgeci ve emperyalist baskılar bağımlı halkların çeşitli dallarda kadrolaşmalarına; bırakalım kadrolaşmalarını da kendi dillerinde eğitim yapmalarına, kendi dillerini ve kültürlerini geliştirmelerine en ufak bir olanak tanımaz. Bu ulusal mücadeleye katılanların bazı kesimlerinde büyük tedirginliklere ve karamsarlıklara yol açmaktadır. Gerçekten de bu sonderece düşündürücü bir durum olmakla beraber; asimileye uzunca zaman ve büyük baskılar karşısında direnerek ulusal kurtuluşunu gerçekleştiren halkların kurtuluştan sonrada büyük bir şevk ve heyecanla toplumsal, ekonomik, politik ve kültürel gelişme yolundaki engelleri aşmak için büyük fedakarlık ve kararlılık göstereceklerine en ufak bir kuşku duyulamaz. Pek tabiiki yönetici kadroların devrimci olmaları, kitlelerin yönetimde ağırlıklarını koymuş olmaları ve sosyalist dünya sistemiyle ilerici güçlerin desteğini kazanmış olmaları şarttır. Devrimci olmayan bir yönetimin ise engelleri aşamayarak emperyalizmin ve sömürgeciliğin oltasına yeniden takılmaktan başka yolu bulunmamaktadır. Fakat devrimci bir kadro yönetimde kitlelerin ağırlığına yer vererek ve ilerici güçlerle dünya sosyalist sisteminin desteğini alarak sömürgeci ekonominin artıklarını temizleyerek ulusal bir sanayi oluşturur, feodalizmi tasfiye ederek bir toprak dev-

rimiyle «kır yoksullarını» özgürleştirir; büyük sanayi üniteleriyle banka ve sigorta şirketlerini kamulaştırır ve böylece toplumsal gelişmenin önündeki artıkları temizleyerek üretici güçlerin yolunu açarsa ulusal kültür de gelişerek, bilim ve teknolojiyle pekişip evrensel bir nitelik kazanır. Görülüyor ki ezilen halkın tüm sorunları gibi kültür sorumu da ancak politik bağımsızlığın elde edilmesi ve bu bağımsızlığın toplumsal ve ekonomik devrimle pekiştirilmesiyle «nihayi» çözüme ulaşır...

Şunu iyi biliyoruz ki emperyalistlerin tüm baskılarına, zulümkâr girişimlerine ve katliamlarına rağmen ezilen halkların ulusal direnci kesin olarak ortadan kalkmıyor ve dün yenilen bir ulusal mücadele bugün yeniden daha kararlı ve etkin bir biçimde başlıyor.. Halkların ulusal direncini emperyalistler ve sömürgeciler binlerce tonluk bombaları, en modern silahları zulum ve vahşetleriyle kıramıyor ve ulusal hareketin ateşini söndüremiyorlar..

Ulusal kültür emperyalist ve sömürgeci saldırılar karşısında «kırlarda, ormanlarda» ve dağlarda toprağa serpilerek, halkın heyecanı, kararlılığı, fedakârlığı ve yiğitliğiyle beslenip tomurcuklanmakta, gelişip çiçek açmakta ve ezilen halkın mücadelesine kaynaklık etmektedir...

Zafer Filistin Halkının olacaktır

Lübnan'da gerici güçlerin Filistinlilere ve Lübnan'ın diğer ilerici güçlerine karşı giriştikleri kanlı saldırı devam ediyor.

Filistin Halkı uzun yıllardır işgal edilmiş ülkesinde ve sığındığı komşu Arap ülkelerinde özgürlüğüne kavuşmak, ülkesini işgalden kurtarmak için savaşıyor. Bu savaş, zaman zaman, uçak kaçırmalar, terör eylemleri biçiminde dünyanın uzak köşelerine de sıçrıyor. Böylesine olaylar karşısında büyük gürültüler koparan, insanlıktan filan dem vuran burjuva politikacılar, Filistin halkına karşı işlenen cinayetler karşısında kıllarını bile kıpırdatmıyorlar.

Siyonist saldırganlar hileyle, para gücüyle, silahlı saldırıyla, giderek artan ölçülerde Filistin halkının topraklarını işgal ettiler. Şimdi bu topraklarda yerleşiyor, toprak ilhakını sürdürüyor ve Filistin halkının mücadelesini kanla bastırmaya çalışıyorlar. İsrailli saldırganların arkasında en başta ABD emperyalistleri ve dünyanın diğer emperyalist güçleri var. Bazıları, İsrail'in küçük nüfusuna rağmen saldırganlıkta bu denli becerikli olmasını, yetenek üstünlüğüne, cesarete v.s. bağlıyorlar. Oysa Filistin halkı da en az bu saldırganlar kadar beceriklidir ve yiğittir. Bugün saldırganlar üstünlük kurmuşlarsa bu onlara sağlanan büyük emperyalist destekten ileri gelmektedir.

Filistin Halkı, siyonistlerle, onların arkasındaki emperyalist güçlerle mücadelesinin yanısıra, bu bölgedeki devrimci gelişmelerden ürken, emperyalizmin ve siyonizmin işbirlikçisi, gerici Arap rejimleriyle de mücadele etmek zorunda kalmıştır. Suudi Arabistan, Ürdün gibi gerici krallıkların yanısıra, biraz daha liberal, hatta kimi zaman «ilerici» görünen Arap hükümetlerinin ihaneti de eksik

olmamaktadır. Bunlardan biri hiç kuşkusuz Mısır'dır. Enver Sedat'ın liderliğinde, Nasır dönemindeki nisbeten ilerici politikaya sırtını çeviren Mısır Burjuvazisi, bir yandan emperyalist güçlere kollarını açarken, diğer yandan da İsrail'le kendi çıkarlarına uygun biçimde uzlaşmaktan kaçınmadı.

Ürdün Kıralı Hüseyin'in Filistinlilere karşı giriştiği kanlı 9 eylül olaylarından bu yana, Filistin halkının uğradığı en büyük ihanet de, özellikle son yıllarda Filistin davasına en ciddi desteği sağladığı sanılan Suriye'den, Hafız Esat hükümetinden geldi. Irak baasçıları gibi, isimlerine «sosyalist» sözcüğünü koymayı da ihmal etmeyen Suriye Baas Partisi iktidarı, şimdi Lübnan'da faşistlerin, emperyalist ve siyonist güçlerin yanısıra, Filistinlilere ve ilerici Lübnan halkına karşı girişilen saldırıda başrolü oynuyor. Lübnanlı faşistler Suriye kuvvetleriyle birlikte Filistinlilerin direnme noktalarını bir bir yıkıyor, Filistin halkını yoketmeye çalışıyorlar.

Filistin halkının dramı ve uğradığı ihanetler bazı gerçekleri de somut olarak gözler önüne seriyor. Bu olaylarda burjuva Arap milliyetçiliği iflas etmiştir. Olaylar bir kez daha gösterdi ki aynı soydan, aynı dinden olmak gibi şeyler insanları biraraya getirmeye, birarada tutmaya yetmiyor. Arap liderleri uzun yıllar İsrail'e karşı milliyetçi sloganlar haykırdılar, Arap birliğinden sözettiler. Ancak bütün bu heyecanlı haykırışlar petrol şeyhlerinin, ortaçağ krallıklarının, yeni palazlanan burjuvaların emperyalizmle ve el altından siyonizmle uzlaşmalarına, filistin halkına ihanet etmelerine ve onun kanını dökmelerine engel olamadı. Suriye'deki ilerici, antiemperyalist görünen ve kendi açısından sosyalizmden dem vuran Baas yönetiminin ihaneti ise daha ibret vericidir. Bu olay, Üçüncü Dünya ülkelerindeki, işçi sınıfı iktidarını temsil etmeyen bazı «ilerici» rejimlerin yalpalamalarına, tutarsızlıklarına ilginç bir örnek oluşturmaktadır. Suriye hükümeti, Filistin Halkına karşı İsrail'le, Lübnanlı faşistlerle aynı çizgiye düşmüştür ve İsraillilerin deyimiyle, «İsraillilerin şimdiye kadar döktüğünden daha fazla filistinli kanı dökmüştür».

Bu örneğe bakılınca Irak Baasçılarının Kürt halkının özgürlük mücadelesini kanla bastırma, Kürt halkını yoketme girişimleri daha da anlaşılır. Irak'lı ırkçı faşistler, şimdi de güya Suriye'nin tutumunu eleştirmekte ve Filistin halkından yana görünmektedirler. Ama bu konuda yaptıkları sadece tumturaklı sözler etmekten ibaret kalıyor. Şüphesiz, Irak baasçılarının Kürt halkının özgürlük mücadelesine karşı giriştiği katliamı «sosyalizm» ve «ilericilik» adına alkışlamaya kalkışanlar, sayfalarını sosyalist (!) El Bekir'lere, onların ateşelerine açanlar ve Bağdat-Basra yollarında şairane dolaşanlar, Suriye'nin Lübnan'da yaptıklarını anlamakta çok güçlük çekeceklerdir.

Ne Irak'taki, ne de Suriye'deki rejimlerin sosyalizmle bir ilişkisi bulunmadığı elbette her aklı başında kişi tarafından biliniyordu. Ama bu olaylar, aynı zamanda, her allahın günü papağan gibi, sosyalizmin ancak bir işçi sınıfı iktidarıyla mümkün olabileceğini tekrarlayıp, diğer yandan Irak'taki ırkçı, kanlı El Bekir iktidarını sos-

yalizm diye yutturmaktan da geri kalmıyan kişileri fena biçimde açığa çıkarmıştır.

Bütün bunlar Arap dünyasındaki sınıf mücadelelerinin görüntüleridir. Ve açıktır ki Filistin Halkının kurtuluşu, petrol şeyhlerinin de, Arap burjuvalarının ve küçük burjuvalarının da uğruna başkoydukları sorun değildir. Onların gerici çıkarları, sınıf konumları, başka halklara olduğu kadar, bizzat kendi halklarına da sık sık ters düşmelerine yolaçmaktadır.

Irak Kürt halkının özgürlük mücadelesi, iç ve dış gerici güçlerin ihanet ve saldırısıyla yenilgiye uğradı. Bu yenilgi elbette tarihi açıdan geçicidir. Filistin Halkının mücadelesi de bugün emperyalizmin, siyonizmin ve bizzat Arap dünyasındaki gerici güçlerin ortak çabasıyla boğulmak isteniyor. Filistin halkı bugün büyük kayıplar verse de zafer sonunda onun olacaktır. Onun mücadelesi bizzat işgal altındaki topraklarda giderek gelişiyor. Eline silah alıp özgürlüğü uğrunda savaşan bir halkın azmini ve mücadelesini çağımızda hiçbir güç söndüremez.

Okurlarımız, kanlı Lübnan olaylarını hergün gazetelerden izlemekteler. Aşağıda, olaylar içinde yaşamış bir gazetecinin, bununla ilgili, **Asya-Afrika** dergisinde çıkan bir yazısını sunuyoruz.

ÖZGÜRLÜK YOLU

LÜBNAN KATOLİKLERİNİN SİYONİZMİ
(Le Sionisme Maronite)

Afrique Asie'nin Beyruttaki Özel Muhabiri Pietro Petrucci'nin Yazısı

Filistin halkının gösterdiği azmin sembolü olan Tell El-Zaatar sekiz haftalık acımasız bir kuşatma ve 60'dan daha fazla sayıdaki son derece şiddetli saldırılardan sonra düştü. Haftalık Fransız dergisi «la Vie Catholique» (Katolik yaşamı) hiristiyan milislerinin davranışlarına işaret ederek, şöyle yazıyor: «Orada dehşetin doruğuna varıldı. Cumhuriyetin eski Cumhurbaşkanı, Krezüs kadar zengin ve sağın güçlü adamı 76 yaşındaki Camille Chamoun. Sakat kalmış, kolera ve gangrenin kemirdiği ve çoğunlukla'da susuz kalmış olan çok sayıdaki çocukların da bulunduğu yaralıların Kızılhaç ekiplerince boşaltılmasını uzun süre engelledi. Kuşatanlar suyu kesmişlerdi ve kuşatılanlar yoğun havan topu ateşi altında susuzluk ve açlık sıkıntısı çekiyorlardı.»

Fakat tecrit edici hıristiyan güçleri ve onların müttefikleri olan Suriyelilerle birlikte, arap rejimlerinin ezici çoğunluğunun suç ortaklığına rağmen, ve birinciler yeni saldırı tehditle-

rinde bulunurken ilerici arap Devletlerinin ve Kuzey ve Doğu Afrika halk yığınlarının Filistinlileri trajik bir yanlızlığa terke karar verebileceklerini hiçkimse düşünemez.

Bu konuyla ilgili olarak Cumhurbaşkanları Bumedyen ve Kaddafi'nin yakında yapmış oldukları toplantı, «Arap zirvesi» tasarısı tekrar ortaya atıldığında yeni bir umut ışığı oldu.

Lübnan halk hareketi ve özellikle, bugün zor durumda olan Filistin Direnişi için son toprak parçasına kadar savaşmaktan başka bir seçenek var mıdır?

Özel muhabirimiz Pietro Petrucci iç savaşın bazı yönlerini gördü. Tanık olduğu şeyler dehşet verici. İktidarın 23 Eylül'de Cumhurbaşkanı Elias Sarkis'e geçmesine üç hafta kala Lübnan'ı saran afetlerin en korkuncu olan «katolik siyanizmi» üzerinedir bu röportajın ilk kısmı.

Beyrut'un doğusunda, «katolik haçlı seferlerini» finanse eden büyük hıristiyan ailelerinin evlerinde yapılacak işler tartışılmaya yeni baştan başlanıyor. Savaş, çok iyi bilindiği gibi, «cesur insanları» zenginleştirir...

Rolthschild Bankası, Beyrut Otellerinin kararmış iskeletlerini bir müddet önce toptan satın aldı: Saint - Georges, Hilton, Phoenicia, Holiday Inn. Bu haberi Achrafich villasında Camille Chamoun tarafından kabul edilmemi beklerken karşılaştığım Beyrut milyoneri Nicolas Bistros'dan öğrendim.

Seksen yaşlarında olan Bistros'un yanında, Halep milyoneri Boy Hakdati şunları diyor: Otuz yıldır işlerimi Nil'den Fırat'a kadar uzanan bölgede rahatça sürdürüyordum; bunlara ilk karşı çıkan Gamal Abdül Nasır oldu. Daha sonra Suriyede milliyetçilerin utanmazlığı Baas tarafından tekrar edildi. Kısacası Halep'e taşındım ve herşeyimi burada Lübnan'da yatırdım, ve şimdi de Canpolat ve Arafat'ın beni beş parasız kapı dışarı bırakmasına izin verebilir miydim? Bu soruyu sormak bile gereksiz! Zaten işler daha şimdiden iyi gidiyor. Örneğin Tell-El-Zaatar'ı ele alalım. Kuzenim orada, Filistinlilerin ve diğer dilenci ve haydutların varlığı yüzünden korkunç bir halde değersizleş miş olan geniş topraklara sahiptir. Tepenin temizlenmesinden birkaç gün sonra şimdi insanların korkacakları hiç bir şey kalmamıştır; arazinin metrekaresi 35 liradan 70 liraya yükseliverdi. Kuzenim daha şimdiden çok iyi bir satış yaptı...» «Gemayel ve onun cesur çocukları olmasaydı bizzat kendimizin ve

Lübnan'daki mutluluğumuzun başına neler gelecekti bilmiyorum.» diyecek kadar ileri gitti yaşlı Bistros.

İnanılacak gibi değil! On yedi ay süren ve şimdiden 50.000 insanın ölümüne sebep olan acımasız bir iç savaşın kırıp geçirdiği bir ülkede bu şekilde konuşabilmek nasıl mümkün olabilir?

Ve bununla birlikte yakından bakıldığında «Lübnan bilmecesinin» görüldüğü gibi paradoksal olmadığı anlaşılır. Bu iç savaşın her aşaması ve yönü oldukça sağlam bir mantığa sahiptir. Bu koşullarda, belli bir tarzda tekrar yaratılan durum gözönüne alınırsa, Lübnan'a Orta Doğunun Şili'si demek abartma olmıyacaktır.

Kelimelerden korkmıyalım ve ideolojik kamuflajlara aldanmayalım. «Katolik siyonizminin» izlediği yol, metot ve amaçlar, zira bunlar sözkonusudur, kaçınılmaz olarak bizi klâsik faşizmin tanımına götürüyor. Bu, burjuvazinin kendisini tehlikede hissettiği zaman başvurduğu en açık ve en kaba bir diktatorya biçimidir.

Oysa parlementer demokratik kuruluşların kaotik evrimi, dinsel «dengenin» güvenilmezliği, giderek çekilmez hale gelen toplumsal eşitsizliklerin kaynağı oluyor ve halk hareketi düzeyinde Filistin direnişinin yaygınlık kazanması Lübnan burjuvazisinin gözünde endişe verici bir tehlike oluşturuyordu. Hıristiyan burjuvazisinin, hemen verilen cevabın mızrağı olması kimseyi şaşırtmamalı, zira oyunlarını gerçekleştirebilmek için, onların dinsel inanç üzerine kurulu bir halk tabanına dayanma avantajları var.

UYGULAMADA FAŞİZM

«Çatışma ve iç savaş yollarını arayan, umutsuz bir durumdaki sağ olmuştur»; Süleyman Franjiye'nin genç ve şaşkın yeğeni (çünkü sağın adamıdır) bize böyle demişti. «Fakat iç savaş Suriye müdahalesine kadar, sağ için kötü gidiyordu. İşte bu nedenle Esat'ın, silahlı kuvvetleri aracılığıyla, Lübnan katoliklerinin tarihsel şefleri «koruyucu siyonizm» yöntemini uyguladılar.» Yahudi şovenizmi ile Lübnan Katoliklerinin ki arasında var olan başlıca fark buradadır.

Birincisi yahudi düşmanlığının bir sonucu idi. Lübnan katoliklerinin siyonizmi birtakım koşullara bağlıdır: Hıristiyan toplumu (hiçbir zaman hiçbir mağduriyete uğramamıştır, hatta

tersi olmuştur) ndan «... hallerinde» başlarına gelebilecekleri düşüncelerini ve hiçbir zaman başlamamış bir kuşatmaya karşı hazırlanmalarını istiyor.

Kabul etmek gerekir ki operasyon çok geniş bir ölçüde başarıya ulaştı. Uygulanan yöntem klâsiktir: En başta provokasyonlar («dinsel» olaylar), bunu takiben her türlü demogoji'nin kullanıldığı şovenizmi arttırıcı faaliyetler (böylece mekanizması bakımından çarların ve Hitlercilerin programlarının mantığını hatırlatan anti-filistinci gerçek bir isteri başlatıldı), daha sonra ideolojik işlemler (Kataeb halkçılığı, Falanjistler, burjuvazinin çıkarlarını korumak için yığınları harekete geçirmeyi başaran Peron ve Mussoliniyi hatırlatıyor) ve sonunda en kan dökücü bir militarizme başvurmak (Tel El-Zaatar katilleri gerçek kahramanlar gibi yüceltiliyorlar).

Başarıya ulaşan bu faşizmin kışkırtıcılarına yaptıkları tüm canavarlıkları sergilemek için soru sorma zahmetine katlanmak gerekiyor. Camille Chamoun, büyüklük taslayan yapmacık bir eda ve donmuş suratıyla - yaşlanmasını önlemek için kendisine yardım eden bir cerrahın sebep olduğu acınacak bir sonuç - şöyle dedi: «Filistinliler. Birkaç İsrail çetesinde karşılaşınca yüzlerce mil kaçan korkaklar ırkı? Filistini nasıl geri olacaklarını bilmiyorlar ve bizim Lübnanımızı ele geçirmek istiyorlar».

«Kendinizi bir arap olarak mı görüyorsunuz?» diye sordum «Maalesef diye cevap verdi; tarih ve coğrafya bizi dünyanın bu köşesinde unuttu gitti. Bugün, bin yıllık bir hıristiyan uygarlığını barbarlara karşı savunmak durumundayız.» Onun için hiç kuşku yok: «Filistinlileri ve komünistleri ezmek gerekiyor»

«Şeyh» Bachir Gemayel'e, 12 Ağustos günü Tell-El-Zaatar cehenneminden çıkan sivillerin topluca öldürülmelerinin nedenini sordum. Cevap utanmazca idi: «Bu nasıl önlenir? Lübnanlılar yıllardır Filistinlilerden bıkmışlardı. Savaşcılarımız ve halkımızın sabrı kalmamıştı.»

Aynı gün, Barakat (Lübnan silahlı kuvvetlerinde fasiştlerin toplu olduğu kesim) nın adamı «komutan» Fuad Malek'in basın toplantısına katıldık. Tel El-Zaatar'ın «Kahramanları»; tutsak edilmiş iki komandoyu gazetecilere böyle tanıttı: «İşte kendilerine Filistin savaşçıları diyenlerden bir örnek. Bu iki alçağın acıklı hallerine bakıp da aldanmayın; birkaç gün öncesine kadar çok iyiydiler. Ünlü komandoların dövüşmesini bilmediklerini ispat ettik. Yakalandıklarında kaçmaya çalışıyorlardı.»

Bu kibir ve aşağılacıyı ırkçılık yadsınamaz bir şekilde Suriye müdahalesinin lehine gelişti. «Sosyalist» Hafız El Esat ve Lübnan faşistleri arasındaki ittifakın mimarı Falanjistlerin polit büro üyesi Ermeni Kerim Pakraduni'dir. Batı Beyrut'ta yaşamayı tercih eden bir hıristiyan solcu bize Pakraduni'nin kariyerini anlattı: «Öğrenciyken solcuydu. Fakat gözü yüksekler-deydi ve ülküsünden pek çabuk döndü. Karşı tarafa geçti. Yükselişi şaşırtıcı bir hızla oldu. Partinin ideologlarından biri olarak kabul ediliyor. Suriye plânı düşüncesi onundu. Esat'ın Lübnan'daki temsilcisidir. Bütün kariyeri bundan böyle bu ittifakın başarısına bağlıdır».

Bulunmaz işbirlikçi Pakraduni efendilerinin övgüsünü kazanıyor: «Hıristiyanları savunmak suretiyle Hafız El Esat bugün arap birliğinin gerçek savunucusu durumundadır. İyi niyetli bir şekilde hakem rolünü oynamak istiyor. Bütün dünya Suriye müdahalesinde mutabıktı, onu kabul etmiştik fakat Filistinliler ve komünistler silahlı mücadeleye başladılar ve Suriyeliler hemen karşılık verdiler...» Ya Suriye silahlı kuvvetleri? «O bir barış gücüdür. Onun bulunduğu yerde barış hüküm sürer. Savaş alanı başka yerdedir. Lübnan geleceği hakkındaki tüm anlaşmalar ancak yabancı bir kuvvetin garantisi altında uygulanabilir, ve bu rolü oynıyacak tek güç de Suriyedir.»

Beddnayet'le yapılan suikastın ardından, birkaç Suriyeli subayın cesedini buldukları Bekâa'da 21 Ağustos Cumartesi günü Arap Sosyalist Eylem Partisinin «ibret olsun diye kurşuna dizilen» militanları işte (bu) gürültüsüz patırdısız bir şekilde barışı sağlama işleminin kurbanlarıdır!...

«Tekrar birleştirme savaşını» öve öve göklere çıkaran Pakraduni hıristiyan kimliğinden taktik icabı şunları söyliyerek kurtulmayı deniyor: «filistin yayılmacılığına (evet yanlış okumadınız) ve komünizme karşı verdiğimiz mücadele dinsel ayrılıkları aşarak ülkenin birliğini sağlıyabilir; geleneksel müslüman kesimleri bizimki gibi aynı çıkarlara sahiptir.»

Suriye projesi tam tamına işte budur ...

Lübnan'ın Suriye tarafından işgal edilmesine değgin kara dosya yazılacaktır. Önce, Şam'ın müdahalesiyle ilgili gerçekleri ortaya çıkarmak için Lübnan Komünist Partisi Polit Büro üyesi Khail Debs'in bize söylediklerine bakalım: «Krizin ta ba-

şından beri Hafız El Esat'ın kafasındaki belirleyici düşüncenin, Lübnan'daki politik yaşama son vermek, ve sağcı hıristiyan ve müslümanlara ve Suriye yanlısı Lübnan ya da Filistinli Kuklalara dayalı bir ittifak yoluyla «kuvvetli» bir rejim kurma olduğu sonucuna varmak için artık yeter sayıda kanıt var. Bu sonucu daha iyi hazırlamak için Lübnan'da bir kaos yaratmak ve özellikle çatışmaya ve «dinsel bir görünüm vermek» gerekiyordu. Bununla ilgili olarak bugün elimizde kanıtlar var: Örneğin Quarantine mahallesinin kuşatılması sırasında ve hatta diğer çarpışmalar süresince Suriyeli ajanlar çeşitli kılıklar altında anti-hıristiyancı eylemleri başlattılar. Bakınız:. Tell-El-Zaatar'ın kuşatılması ve toptan kıyım sırasında bizim sınırlarımızda yaşıyan hıristiyanlara karşı hiçbir misli-mukabele olmamıştır. Neden? Çok basit, çünkü Filistin direnişi ve Lübnan ilerici güçleri ülkedeki tüm Suriyeci ağı, (Saika, ALP'nin üst kademedeki kadroları, Suriye yanlısı küçük Lübnan partileri ve provokatür ajanlar), Suriye istilâsının başladığı gün, tasfiye ettiler.

İşte 5 ve 6 Haziran günlerinde Suriyeci «kanadın» tasfiye edilmesi (Saika artık ortadan kalktı, A.L.P. temizlendi, «Vatan Cephesi» eriyip gitmiştir) Hafız El Esat'ın, Beyrut, Sayda ve Sur'u ele geçirip buralarda bir ateş-çemberi oluşturma ve sözde bir «ulusal birlik» hükümeti kurma planını engellemiştir.

Filistinli bir Fetih yöneticisi bu konuda daha da açık konuşuyor:

«Bazı Saika üyelerinin ellerinde Beyrut'a gidip gelmek için, Şam'da basılmış, yazılı geçiş belgeleri bulduk.»

ÜÇLÜ ÇIKMAZ

Savaşmak zorunda bırakılan Suriye ordusu, ilerici güçlerin ellerinde bulunan şehirlere girmeden çok önce «Lübnan gezintisine» bir son vermek zorunla kaldı. Lübnan'ın koruyuculuğunu yağma projesinden (Filistinlilerin silahsızlandırılmasını öngördüğü sürece Washington ve Tel-Aviv'in onayını almıştır) vazgeçmek istemeyen Hafız El-Esat üçlü bir çıkmazın içindedir, zira toprak ilhakları, «anschluss» lar (1) göz açıp kapıyıncaya dek olmaktadır.

1) Faşistlerle ittifak: «Lübnanlı katolik siyonistlerin» biricik müttefikleri olarak kalması Şam'ın kendisini belli noktada

(1) ç. 1938 de Nazi Almanyasıyla Avusturya arasındaki poitik birlik.

sınırlayacağını düşündürebilir. Hiç de değil: Suriyeli strateji uzmanları, Lübnan sağıyla işbirliği halinde ortaya çıkardıkları askerî makinayı bundan böyle kontrol altında tutuyorlar. Bütün cephelerde, İsrailden gelen silahların (mal) teslimi bakımından en ufak bir güçlükle karşılaşmıyorlar, hattâ tam tersi oluyor. Suriye Tel El-Zaatar katliamında suç ortaklığı yapıyor. Kamp'ın düştüğü gün Suriye «hizmetkârlarının» patronlarından biri olan albay Madani'nin kaygısızca halk hareketi içinde yer aldığını bütün dünya gördü. Suriyeli uzmanların, kampı top ateşine tutan ve bugün de ilerici güçleri bütün cephelerde bombalamakta olan falanjist topçu kuvvetinin yanında yer aldığı anlaşıldı. Daha tiksindirici olaylar da var: Tell-El-Zaatar'da uzun süre kalmış olan eski Saika üyeleri 12 Ağustos günü Falanjistlerle birlikte hiçbir Filistinlinin intikamını almak için kaçınmıyacağı «yaşayanların», seçim işleminde yer aldılar. Ve bu iğrenç sayımı tamamlayıcı olarak Suriye görevlileri, katolik faşistlerin kendi bölgelerinde tüm anti-fasit hiristiyanları tasfiye etmek için giriştikleri insan avında yer aldılar.

2) İşgal edilmiş bölgeler: Bekâayı ve dağı boydan boya geçtik, yani. Şam tarafından kontrol edilen «Lübnan şehirlerini». Burada asıl söz sahibi Suriye silahlı kuvvetleridir. Esat'ın portreleri bütün kamu kuruluşlarında boy gösteriyor. Ortadan kalkan Lübnan devletinin yerini Suriye devleti almıştır. «Halk direnişinin» oluşturulmasından sonra, Filistinliler tarafından teşkil edilen birlikler, ilerici Lübnan partileri, hattâ Şam ile işbirliği yapmak isteyenler dehşet içinde yaşamaktadırlar. Şiileri Suriye bayrağı altında topladığı kabul edilen imam Musa Sadr bile artık tedbirsiz olarak dışarı çıkmaya cesaret edemiyor. Baskı bitmek bilmiyor. İşgalciler vargüçleriyle tutukluyorlar ve sorgusuz sualsiz ölüm infazları arttırılıyor.

3) Düşmanlık alanında: Suriye kuvvetlerinin Batı Beyruta ve Güneydeki şehirlere doğru ne zaman «ilerleyeceği» üç aydır soruluyor. «Çetin hattın» kazanılması, Şam için, nihaî saldırıyı kaçınılmaz kılıyor. Suriyeliler zaten ilericileri devamlı olarak «top ateşi» altında tuttular. Ağustos sonunda Trablus'a karşı girişilen saldırı muhtemelen yeni bir hücumun başlangıcıdır.

«Fakat bunun, sonunla ilgili bütün belgeleri değiştireceği FKÖ'de doğrulandı...» İlerici güçlerin lideri Kemal Canpolat ile konuşmamızın tekrar başlamasını beklerken, «Hafız El Esat kıral Abdullah'ın derslerini iyi öğrenmişe benziyor: Filistinlileri korumak isteğinde olduğunu belirterek onların davasını kendi krallığının sınırlarını genişletmede kullanıyor.»

Büyük Oktobr Sosyalist Devrimi insanlık tarihinde yeni bir dönem, sosyalizm ve ulusal bağımsızlık dönemi açtı. Oktobr Devrimi ile birlikte tutsak halklar sömürgeci emperyalist güçlere karşı baş kaldırarak, uluslararası hayata etkin bir şekilde katılmağa, insanlığın genel ilerlemesine katkıda bulunmağa başladılar.

Çağımızın üç ana devrimci gücünün-dünya sosyalist sistemi, uluslararası işçi sınıfı hareketi ve ulusal kurtuluş hareketleri- daha da bütünleşmeleri, onların emperyalizm, sömürgecilik üzerindeki kesin zaferlerinin bayraklaştığı günümüzde, Büyük Oktobr Devriminin önemi daha da artmaktadır. Oktobr Devriminin 59. yılını kutlarken, LENİN'in Devrimin I. yıldönümünde yaptığı konuşmayı yayınlıyoruz.

1917 DEVRİMİ YILDÖNÜMÜ ÜZERİNE BİR KONUŞMA (6 Kasım 1918)

V.İ. Lenin

(Lenin Salona girince uzun alkışlarla karşılanır.) Yoldaşlar, devrimimizin yıldönümünü, uluslararası işçi sınıfı hareketinde çok önemli olaylar meydana geldiği bir sırada kutluyoruz. İşçi sınıfının ve genel olarak çalışan halkın en şüpheci ve kuşkulu unsurları için bile, dünya savaşının ne anlaşmalarla ne de eski hükümet ve eski egemen burjuva sınıfının cebri hareketleri ile biteceği, ve bu savaşın Rusya'yı olduğu gibi, bütün dünyayı bir dünya proleter devrimine ve işçilerin sermaye karşısındaki zaferine götürdüğü açıkça belli olmuştur. Sermaye yeryüzünü kana bulamıştır, ve Alman emperyalizminin şiddet ve zulmünden sonra Avusturya ve Almanya'nın desteklediği İngiliz-Fransız emperyalizmi aynı politikayı gütmektedir.

Bugün, devrimimizin yıldönümünü kutlarken, devrimin geçtiği yol üzerine bir göz atmak uygundur. Devrimimize dünyadaki hiçbir işçi devriminin hiçbir zaman karşılaşmayacağı kadar olağanüstü koşullar içinde başladık. Bunun için de, geçtiğimiz yolu bir bütün olarak gözden geçirmeye bu devredeki başarılarımızın bir muhasebesini yapmaya ve geçtiğimiz yılda başlıca, gerçek, kesin ve temel görevimiz için kendimizi ne kadar hazırladığımızı görmeye çalışmamız özellikle önemlidir. Dünya proleter ve sosyalist ordusunun bir kolu, bir birliği olmalıyız. Dünya çapında bir mücadele-

nin içinden gelen devrimimize, Rus proleteryasının her hangi bir erdemi yüzünden, ya da diğerlerinden önde olduğu için girişme durumunda olmadığımızı daima farketmişizdir. Tersine, sadece kapitalizmin özel bir güçsüzlüğü ve geriliği ve askerî stratejik koşulların özel bir baskısı yüzünden, bize yetişip ayaklanmalarını beklemeden olayların akışında diğer kolların önüne geçtik. Şimdi, gelecek devrimde karşımıza çıkacak savaşların hazırlığının muhasebesini yapmak için bu incelemeye girişiyoruz.

Böylece, yoldaşlar, geçtiğimiz yılda ne gibi büyük değişiklikler yaptığımızı kendi kendimize sorarsak, şunları söyleyebiliriz: İşçi sınıfının ilk adımları olan işçilerin kontrolünden ve ülkenin bütün kaynaklarını elden çıkarma durumundan, şimdi sanayiin işçiler tarafından yönetimini yaratmanın eşiğine geldik; şimdi kırlık alanlardaki proleter ve yarı-proleter unsurların kendilerini toprak için genel köylü mücadelesinden, millî burjuva demokratik karakterli bir mücadele olan köylülerin toprak sahiplerine karşı mücadelesinden, ayırdıkları bir devreye vardık: Çalışan ve sömürülenler diğerlerinden kendilerini ayırdılar ve yeni bir hayat yaratmaya başladılar: En çok ezilen kırlık alanlardaki halk, kendi köylü kulak burjuvazileri de dahil olmak üzere burjuvaziyle sonuna kadar mücadele ediyorlar. Dahası var, Sovyet teşkilatlanmasının ilk adımlarından şimdi, Yoldaş Sverdlov'un Kongreyi açarken haklı olarak belirttiği gibi, Rusya'da ne kadar uzak olursa olsun, Sovyet otoritesinin kendini belli etmediği ve çalışan ve ezilen halkın mücadelesinin kazandırdığı uzun deneylere dayanan Sovyet Anayasasının bir parçası haline gelmediği, tek bir yerin bile olmadığı bir döneme vardık.

Sömürülen yığınlar arasında nefret ve tiksinti uyandıran, onları son derece zayıf ve yorgun bırakan, devrimi Alman ve Avusturya emperyalizminin darbelerine karşı savunmasız olduğumuz çok zor ve acımasız bir devreye mahkum eden son dört yıllık savaştan sonra, tamamen savunmasız kalacağımız yerde, şimdi güçlü bir Kızıl Ordu'ya sahibiz. Son ve en önemli olarak, hem Ekim'de hem de yılın başında bize çok zarar veren uluslararası çerçevede tecrit olma durumundan, tek ama sağlam müttefikimiz çalışan ve ezilen dünya halklarının sonunda isyan ettiği bir duruma geldik. Batı Avrupa proletaryasının Liebknecht ve Adler gibi liderlerinin, emperyalist savaşa cesurca ve kahramanca muhalefet toplamaya çalıştıkları için hapishanede aylar geçiren bu liderlerin, Viyana ve Berlin'de hızla gelişen işçi devrimlerinin baskısı altında serbest bırakıldıkları bir döneme eriştik. Tecrit edilmek yerine şimdi uluslararası müttefiklerimizle yanyana, omuz omuza yürümek durumundayız. Geçen yılın başlıca başarıları bunlardır. Geçtiğimiz yol, bu geçiş devresi hakkında birkaç kelime söylemek istiyorum.

Önce sloganımız işçilerin kontrolüydü. Dedik ki Kerensky hükümetinin bütün vaatlerine rağmen kapitalistler üretimi sabote ediyor ve planları devamlı bozuyor. Bunun tam bir çöküşle sona erebileceğini şimdi görebiliyoruz. Şu halde her sosyalist işçi hükümetinin atmak zorunda olduğu ilk temel adım işçilerin kontrolüdür. Sosyalizmi sanayide baştan aşağı ilân etmedik, çünkü sosyalizm ancak işçi sınıfının ekonomiyi nasıl yönetece-ğini öğrendiği ve çalışan halkın otoritesinin sıkıca yerleştiği zaman biçimlenebilir ve pekiştirilebilir. Sosyalizm bu olmadan sadece bir iyi niyettir.

Biz bu yüzden işçilerin kontrolünü getirdik. Bunun çelişkili ve eksik bir tedbir olduğunu takdir ediyorduk, ama bu işçilerin kendilerinin sömürücüler olmadan ve onlara karşı, büyük bir ülkede endüstrinin ortaya çıkmasındaki önemli görevlerin hakkından gelebilmeleri için temel bir tedbirdi

Bu çalışmada doğrudan doğruya, hatta dolaylı olarak yer alan herkes, eski kapitalist rejimin zulüm ve vahşetinden geçen herkes, çok şey öğrendi. Tamamlananların az olduğunu biliyoruz. Biliyoruz ki, işçilerin yoluna sayısız engel ve duvarların konduğu bu son derece geri ve yoksul ülkede, işçilerin endüstriyi yürütmeyi öğrenmeleri uzun zaman alacaktır. Ama işçilerin kendilerinin bu işin üstesinden gelmelerini, ve sanayinin başlıca bütün kollarında karmakarışık, teşkilatsız, ilkel ve eksik olması muhakkak olan işçilerin kontrolünden, ulus çapında işçilerin endüstriyel yönetimine geçmemizi çok önemli ve değerli buluyoruz.

Sendikaların durumu değişti. Şimdi onların başlıca görevi, temsilcilerini bütün yönetim kurullarına ve merkezi organlara, harap ve bilhassa sabote edilmiş bir endüstriyi kapitalizmden devralan yeni teşkilatlara göndermektir. Endüstriyle aydınların yardımı olmadan başetmişlerdir. Aydınlar daha işin ta başından, sömürücülerin bulunmadığı, toplumun sahip olduğu bir ekonomiyi kurarken halka yardım etmek yerine, insanlığın bilgi dağarcığının sonucu olan bilgi ve eğitimlerini sosyalizmin amacını boşa çıkarmak için bilhassa kullanmışlardır. Bu adamlar bilgilerini tekere çomak sokmak, yönetim işiyle başa çıkmak yolunda eğitilmemiş işçilere engel olmak için kullanmak istediler.

Başlıca engelin ortadan kaldırıldığını şimdi söyleyebiliriz. Son derece güçtü bu, ama burjuvaziye meyleden bütün kişilerin sabotajları durduruldu. İşçiler büyük engellere rağmen bu temel adımı atmayı, sosyalizmin temellerini kurmayı başardılar. Abartmıyoruz, ve gerçeği söylemekten çekinmiyoruz. En yüce amacımız açısından, tamamlananların az olduğu bir gerçektir. Ama temelleri sağlamlaştırmak için çok şeyler, çok çok şeyler yapılmıştır. Sosyalizmden söz ederken, işçilerin büyük kısmının kitap ve broşür okumaya başlamaları anlamında bir siyasi bilinçle temelleri kurduklarını söyleyemeyiz. Siyasi bilinç derken, bu heybetli görevin altından kendi elleriyle, kendi çabalarıyla kalktıklarını anlatmak istiyoruz. Ve herbirinden kendilerinin zarar gördüğü binlerce hata işlediler. Fakat her hata onları şimdi kurulmuş olan ve sağlam temeller üzerinde yükselen, endüstriyel yönetimi teşkilatlandırma yönünde eğitti ve çelikleştirdi. İşlerinin bittiğini gördüler. Bundan sonra çalışma değişik olacak, çünkü şimdi bütün işçiler, sadece liderler ve bilinçli işçiler değil, işçilerin büyük kısmı, sosyalizmi kendilerinin, kendi elleriyle inşa etmekte olduklarını, daha şimdiden temellerini attıklarını, ve ülkede hiçbir gücün onları bu işi tamamlamaktan alıkoyamayacağını biliyorlar.

Çok kişiye uzun görünen, ama aslında çok kısa olan ve işçilerin kontrolünden, işçilerin yönetimine giden bir yolu katetmek zorunda olduğumuz endüstri kesiminde güçlük çekmiş olabiliriz. Ama daha geri olan kırlık bölgelerde daha da büyük hazırlık çalışmaları yapmak zorunluydu. Kırsal hayatı inceleyen ve köylülerle ilişki kuran herkes kentsel Ekim devriminin ancak 1918 yaz ve sonbaharında gerçek bir kırsal Ekim Devrimine dönüştüğünü söyleyecektir. Petrograd işçileri ve Petrograd garnizonu as-

kerleri aldıkları zaman, köy teşkilatlanma işlerinde büyük zorlukların çıkacağını tam anlamıyla kavramışlardı. Oradaki ilerlememiz daha yavaş olmalıydı, kooperatif çiftçiliği buyrukla başlatmaya çalışmak ise budalalığın en büyüğüydü, zira sadece önemsiz sayıda aydın köylüler bizi destekleyebilirdi, büyük çoğunluğun gözünde ise böyle bir amaç olamazdı. Bu yüzden kendimizi devrimi ilerletme açısından mutlaka ihtiyaç duyulanlarla sınırlandırdık- halkın gelişmesinin önüne geçmeye hiçbir şekilde çabalamamak ama, kendi deneyleri ve mücadeleleri sonucunda ileri bir hareketin ortaya çıkmasını beklemek. Ekim'de, kendimizi köylülerin yüzlerce yıllık düşmanı feodal toprak ağaları ve büyük toprak sahiplerini bir darbede silip süpürmeye hasrettik. Bütün köylülerin katıldığı bir mücadeleydi bu. Bu safhada, köylüler henüz proleterler, yarı-proleterler, yoksul köylüler vebu rjuvazi olarak ayrılmamışlardı. Biz sosyalistler böyle bir mücadele olmadan sosyalizm olmayacağını biliyorduk, ama aynı zamanda, bunu bilmenin yeterli olmadığını da anlıyorduk- milyonların ayağına götürülmeliydi bu, hem propaganda yoluyla değil, onların kendi deneyleri yoluyla. İşte bu nedenle, bir bütün olarak köylüler sadece eşit toprak tasarrufuna dayanırsa devrimi kavrayabileceklerine göre, 26 Ekim 1917 tarihli kararnamemizde, başlangıç noktası olarak Toprakta Köylü Mandası'nı alacağımızı açıkça ilân ettik.

Açıkça, bunun görüşlerimize uygun düşmediğini, bunun sosyalizm olmadığını, ama sadece kendi programımıza uygun onlarınkine ise aykırı olan bir şeyi, köylülere zorla kabul ettirmeyeceğimizi söyledik. İşçi kardeşlerle olduğu gibi onların da yanında yürüdüğümüzü, devrimin gelişmesinin onları da bizim vardığımız sonuçlara götüreceğine bütünüyle güvendiğimizi söyledik. Bu politikanın sonucu köylü hareketidir. Tarım reformu, görüşlerimize uygun düşmediğini açıkça ilân etmemize rağmen oy verdiğimiz ve yürüttüğümüz toprağın sosyalizasyonu ile başladı. Eşit toprak tasarrufu fikrinin büyük çoğunluk tarafından desteklendiğini biliyorduk, ve onlara herhangi bir şeyi zorla kabul ettirmek arzusunda değildik. Köylülerin kendi kendilerine bu fikirden vazgeçmelerine ve ileriye adım atmalarına kadar beklemeye hazırlanmıştık. Böylece bekledik ve güçlerimizi hazırlayabildik.

O sırada çıkardığımız kanun genel demokratik ilkelere, zengin kulak köylüsünü yoksul köylü ile birleştiren şeye dayanıyordu: toprak sahibine duyulan nefret. Kanun eski kırallık sistemine karşı ele alınınca, kuşkusuz devrimci bir fikir olan genel eşitlik fikrine dayanıyordu. Bu kanundan köylülerin ayrımına geçmemiz zorunluydu. Toprak sosyalizasyonu kanunu herkes tarafından kabul edilmişti; hem bizim hem de Bolşevik politikasını tasdik etmeyenler tarafından benimsenmişti. Toprağa kimin sahip olacağı konusunda tarım komünlerine en büyük söz hakkını tanıdık. O sırada, yani Ekim 1917 de daha hazır olmadıklarını bilmemize rağmen sosyalist çizgide gelişmesi için tarımın yolunu açık tuttuk. Hazırlık çalışmalarımız, şimdi aldığımız, diğer hiçbir ülke, hatta en demokratik bir cumhuriyet tarafından bile atılmamış, dev ve çağ açan bir adımı atmamızın yolunu açtı. Bu adım, bu yazbütün köylüler, hatta Rusya'nın en ırak köylerindekiler tarafından bile atıldı. Gıda güçlükleri çıktığı ve hastalık tehdit ettiği zaman, geçmişin mirası ve lanetlenmiş dört yıllık savaşın sonuçları kendilerini belli ettiği, karşı devrim ve iç savaş bizi en zengin tahıl bölge-

mizden ettiği zaman, bütün bunlar bir doruğa eriştiği ve kentler hastalıkla tehdit edildiği zaman, hükümetimizin tek, en güvenilir ve sağlam siperi, şehirlerin ve sanayi bölgelerinin ileri işçileri toptan kırlık bölgelere gittiler. İşçilerin, oraya işçiler ve köylüler arasında silâhlı çatışma çıkarmak için gittiğini söylemek bir iftiradır. Olaylar bu iftirayı açığa çıkarmıştır. İşçiler, halkın açlıktan kırıldığı bir sırada tahıldan kâr elde ederek muazzam servetler yapan köylü sömürücüleri, kulakları bastırmak için gittiler. Yoksul köylülere yani köylük nüfusun çoğunluğuna yardıma gittiler. Kulak isyanlarının bütün Rusya'ya yayıldığı Temmuz krizi yaptıklarının boşa gitmediğini, ittifak elini uzattıklarını ve hazırlık çalışmalarının köylülerin çabaları ile kaynaştığını açık ve seçik olarak gösterir. Çalışan ve sömürülen kırlık bölge halkı heryerde ayağa kalkarak ve şehir proleteryası ile ittifak yaparak Temmuz krizini halletti. Yoldaş Zinoviev bugün telefonda bana 18,000 kişinin Petrograd'daki Yoksul Köylüler Komiteleri Bölgesel Kongresi'ne katıldığını ve dikkate değer bir heves ve neşe içinde olduklarını söyledi.

Rusya çapında olaylar açıklığa kavuştukça, köy yoksulları, kulaklara karşı mücadelelerinin ne olduğunu eyleme geçtiklerinde kendi deneyleriyle anladılar. Kentleri yiyeceksiz bırakmamanın ve kırlık bölgelerin onsuz yaşayamayacağı mal değiş tokuşunu tekrar başlatmanın şartı köy burjuvazisi ve kulaklardan ayrılmaktı. Onların ayrı teşkilatlanmaları zorunludur. Ve şimdi kırlık bölgelerdeki sosyalist devrimin ilk ve en önemli adımını atmış bulunuyoruz. Bu adımı Ekim'de atamazdık. Halka yaklaşabileceğimiz anı tarttık. Ve şimdi kırlık alanlarda sosyalist devrimin başladığı, her köyde, hatta en uzağında bile, köylünün, tahıl vurgunculuğu gördüğü bildiği noktaya vardık.

Ve böylece köylük bölgeler, köylü yoksullar, öncüleri şehir işçileriyle birleşerek gerçek bir sosyalist payının gereği olan sağlam ve dengeli temeli bize ancak şimdi sağlıyorlar. Sosyalizmin inşası köylük bölgelerde ancak şimdi başlayacak. Ancak şimdi, büyük çapta kooperatif çiftçilik için sistematik olarak çalışan, basit, ilkel insan kültürünün bile eskinin geri ve cahil hayat tarzına dayandırılamayacağını anlayarak bilgi, bilim ve teknolojiyi tümüyle kullanmaya gayret eder Sovyetler ve çiftlikler kuruluyor. Burada iş sanayiiden çok daha güç, ve mahalli komitelerimiz ile Sovyetler çok daha fazla hatalar yapıyorlar. Ama yanlışları onlara ders oluyor. Hatalar, sosyalist kuruluşa insaflı davranan alelade kişiler tarafından işlenirse korkmayız, çünkü sadece kendi halkımızın deneylerine ve çabalarına dayanıyoruz.

Ve şimdi, köylük bölgelerde bunca kısa zamanda bizi sosyalizme götüren müthiş ayaklanma, bu kavganın başarıyla taçlandığını gösteriyor. Kızıl Ordu bunun en çarpıcı ispatıdır. Emperyalist dünya savaşı sırasında, Rusya'daki koşulların halkın hayatını dayanılmaz hale getirdiğinde içinde bulunduğumuz durumu biliyorsunuz. O zaman tamamen çaresiz durumda olduğumuzu biliyoruz. Çalışan halka tüm gerçeği acıkça söyledik. Gizli emperyalist anlaşmaları, Muazzam bir yalan aracı vazifesini gören ve burjuva emperyalist demokratik cumhuriyetlerinin en ilerisi olan Amerika'da bugün her zamankinden daha fazla halkı aldatan ve burunlarından sürükleyen bir politikanın meyvelerini meydana çıkardık. Savaşın emper-

yalist hareketleri herkes tarafından açıkça görüldüğünde, burjuvazinin gizli dış politikasını param parça eden tek ülke Rus Sovyet Cumhuriyeti oldu. Gizli anlaşmaları açıkladık ve yoldaş Troçki vasıtasıyla dünyanın bütün ülkelerine şunu ilân ettik: Sizi, bu savaşa demokratik yollardan, ilhaklar ve tazminatlar olmadan son vermeye, sadece burjuva hükümetlere karşı yapılacak bir devrimin son vereceği gerçeğini, acı ama ne olursa olsun gerçeği gururla söylemeye çağırıyoruz. Ama yalnız kaldık. Bu yüzden Brest-Litovsk Anlaşmasının bizi zorladığı ve bir çok sempatizanlarımızı üzüntü ve umutsuzluğa boğan o çok acı barışın bedelini ödemek zorunda kaldık. Çünkü yalnızdık. Ama görevimizi yaptık ve herkesin görebilmesi için savaşın amaçlarını meydana çıkardık. Alman emperyalizminin saldırısı bizi altetti, çünkü işçilerimizin ve köylülerimizin teşkilatlanması zaman aldı. Ordumuz yoktu. O zaman: Bütün elimizde olan, askerlerin desteklemediği ve sempati duymadığı amaçlar için savaşa sürüklenen eski, düzensiz, emperyalist orduydu. Böylece çok ızdırap veren bir devreden geçtik. Halkın korkunç emperyalist savaştan sonra bir nefes almak istediği ve yeni bir savaşın başladığını anlamak zorunda olduğu bir zamandı bu. Sosyalist Devrimimizi savunmak için yapacağımız savaşa, bizim savaşımız olarak bakmaya hakkımız vardır. Bu milyonlarca, on milyonlarca insanın kendi deneyleriyle kıymetini öğrenmeleri gereken bir şeydi. Aylar sürdü. Bunun iyice anlaşılması için uzun ve çetin bir savaş gerekti. Ama bu yaz gelince hepimiz, herkesin bunu anladığını ve engellerin aşıldığını gördük. Herkes anlamıştı ki, halktan gelen ordunun, kendini feda eden, ve dört yıllık kanlı katliamdan sonra yine savaşa gitmeye hazırlanan ordunun, Sovyet Cumhuriyeti uğruna çarpışması için, savaşa giden halkın yorgunluk ve umutsuzluğunu ülkemizin değiştirmesi gerekiyordu. Kendi savaşı, işçi ve köylü Sovyetleri, ve sosyalist cumhuriyet uğruna ölüme gittiğini halkın açıkça anlaması zorunluydu. Bu başarıldı.

Yazın Çeklere karşı kazandığımız zaferler ve şimdi aldığımız büyük zafer haberleri, bir dönüm noktasına vardığımızı gösteriyor. En zor görev olan dört yıllık korkunç savaştan sonra halkın politik bilinçle, sosyalist yolda teşkilatlandırılması başarıldı. Bu politik bilinç halkın iyice içine işledi. On milyonlarca kişi çok zor bir işi becermeye çalıştıklarını anladılar. Ve bugün bizden daha güçlü olan dünya emperyalist kuvvetlerinin bize karşı bir araya getirilmesine, yalansız dolansız bizden daha güçlü olduklarını söylediğimiz halde Sovyet hükümetinden gelecek tehlikeyi anlayan ve onu boğmaya hazır olan emperyalistlerin askerleri tarafından sarılmamıza rağmen, bu bilinç umutsuzluğa kapılmamamız için bizi temin ediyor.

Gelişiyoruz diyoruz, Sovyet Cumhuriyeti gelişiyor. Proleter devrimin davası, emperyalist güçlerin bizi sarmasından daha çabuk gelişiyor. Rus Sosyalist Devrimi kadar, dünya sosyalist devriminin çıkarları uğruna sasavaştığımız için ümit ve güven doluyuz. Zafer ümitlerimiz daha çabuk büyüyor, çünkü işçilerimizin politik bilinci fazlalaşıyor. Geçen Ekim ayında Sovyet teşkilatlanmasının durumu neydi? Daha ilk adımlar yeni atılıyordu. Mükemmelleştiremiyor, uygun bir temele oturtamıyorduk. Ama şimdi Sovyet Anayasası elimizde, Temmuzda onaylanan Sovyet Anayasası, bildiğimiz gibi, bir komisyonun icadı, hukukçuların yarattığı bir anayasa ya da başka anayasalardan kopya edilmiş bir belge değildir. Dünya şimdiye kadar bizimki gibi bir anayasa görmemiştir. Bu anayasa işçilerin yurt-

ta ve yabancı ülkelerde sömürücülere karşı teşkilatlanma ve mücadele deneylerini kapsar. Bir savaş deneylerini kapsar. Bir savaş deneyleri hazinesine sahibiz biz. (Alkışlar). Ve bu deney hazinesi, teşkilatlanmış işçilerin, memurlar, hazır ordu, ve imtiyazlar (burjuvazi için işleyen imtiyazlar) olmadan bir Sovyet hükümetini, ve fabrikalarda yeni bir sistemin temellerini yarattıklarının çarpıcı bir ispatıdır. Artık işe başlıyoruz ve eğer Sovyet Anayasası yürürlüğe sokulacaksa bize çok gerekli olan yeni yardımcıları yanımıza çekiyoruz. Şimdi yeni gönüllülerimiz, genç köylüler hazır, işin içine sokulmaları ve görevi yürütmemize yardım etmeleri gerekiyor.

Değinmek istediğim son sorun uluslararası durumdur. Diğer ülkelerdeki yoldaşlarımızla omuz omuzayız, ve Rus proleter devriminin onlarla birlikte dünya devrimine gideceği yolundaki inançlarının ne kadar istek ve azim dolu olduğunu gözlerimizle gördük.

Devrimin uluslararası önemi büyüdükçe bütün dünyadaki emperyalistler daha da yakınlaştılar ve bize karşı daha büyük bir hiddetle birleştiler. Ekim 1917'de Cumhuriyet ciddiye alınmayacak dikkate değmeyen bir garabet olarak görüyorlardı. Şubatta, ciddiye alınmaması gereken, sosyalizm konusunda bir deney olarak gördüler. Ama Cumhuriyetin ordusu büyüdü, ve çok zor olan bir sosyalist Kızıl ordu yaratma görevi başarılana kadar güç kazandı. Davamız güçlendikçe ve başarıları çoğaldıkça, bütün ülkelerdeki emperyalistlerin muhalefeti ve nefreti kudurmuşçasına artıyordu. Olaylar öyle bir safhaya geldi ki Wilhelm'in düşmanları olduklarını söyleyen İngiliz ve Fransız kapitalistleri, Sosyalist Sovyet Cumhuriyetini boğmak için bu aynı Wilhelm'le güçlerini birleştirmenin eşiğindeler. Çünkü bunun bir garabet yada bir sosyalizm deneyi olmaktan çıktığını, dünya sosyalist devriminin fışkırdığı yer olduğunu anlamaya başladılar. Dolayısıyla, düşmanlarımızın sayısı, devrimimizin başarılarıyla birlikte çoğaldı. Durumun ciddiyetini hiç saklamadan önümüzde bizi neyin beklediğini, görmeliyiz. Onu göğüslemeye yalnız değil, aynı mücadeleye girmeye başlayan ve belki de ortak davamıza daha büyük bir disiplin ve sınıf bilinci getirecek olan Viyana ve Berlin işçileriyle birlikte gideceğiz.

Sovyet Cumhuriyetinin üzerinde bulutların nasıl biriktiği ve bizi bekleyen tehlikelerin ne olduğu hakkında bir fikir verebilmek için Alman Hükümetinin, konsolosluğu vasıtasıyla bize gönderdiği Notanın tamamını size okuyacağım:

«G. V. Chicherin, Dış İşleri Halk Komiseri, Moskova, 5 Kasım 1918.»

Alman İmparatorluk hükümetinin emirleri üzerine, Alman İmparatorluğu Konsolosluğu, Rus Federatif Sovyet Cumhuriyetinin dikkatini aşağıdaki hususlara çekmekle şeref duyar: Brest-Litovsk Anlaşmasının 2 inci Maddesine aykırı olduğu halde resmî Rus yetkililerinin beyanlarıyla Alman devlet kurumlarına karşı girişilen göz yumulamayacak kampanyaya karşı Alman Hükümeti iki kez protestoda bulunmak durumunda kalmıştı. Ancak, hükümetimiz sadece Anlaşmanın söz konusu maddelerinin ihlâli değil aynı zamanda normal uluslararası tatbikatlardan ciddi bir ayrılığı gösteren bu kampanyaya karşı artık protestolarla yetinemez.

Barış Anlaşmasının tamamlanmasından sonra Sovyet hükümeti Ber-

lin'de Diplomatik Temsilciliğini açtığında, atanan Rus temsilcisi Herr Joffe'nin Almanya'da ajitasyon ve propagandaya kalkışmaması konusunda açık şekilde dikkati çekildi. Buna, Brest-Litovsk Anlaşmasının 2 inci maddesini bildiği ve yabancı bir devletin temsilcisi olarak Almanya'nın iç işlerine karışmaması gerektiğinin farkında olduğu şeklinde cevap verdi. Herr Joffe ve emrindeki servislere buna göre Berlin'de ülke kanunları haricinde tutulan dış temsilciliklere normal olarak gösterilen güven ve dikkat gösterildi. Ama bu güvene hıyanet edildi. Bir süredir Rus temsilciliğinin Almanya'daki politik düzenin zorla değiştirilmesi için çalışan bazı kişilerle yakından ilişkili olduğu açığa çıkmıştır, ve bu gibi kişileri hizmetine alarak Almanya'dak varolan sistemi zorla değiştirmeyi amaçlayan hareketle ilgilenmiştir.

Aşağıdaki, 4 üncü kez meydana gelen olay, Rus mümessilliğinin dışarıdan devrim çağırısı yapan bildiriler getirerek varolan düzeni zorla değiştirmeyi amaçlayan hareketlere hatta aktif olarak katıldığını, böylece diplomatik kurye kullanma imtiyazını kötüye kullandığını açığa çıkarmıştır Dün Berlin'e gelen Rus kuryesinin resmi bagajındaki kutulardan biri nakliye sırasında parçalandığı için, kutuların Almanca devrimci bildirilerle dolu olduğu ve yazılanlara bakılırsa Almanya'da dağıtılmak üzere hazırlandığı belli olmuştur.

Sovyet Hükümetinin İmparatorluk Büyükelçisi Kont Mirbach'in suikaste kurban gitmesinin cezalandırılması konusunda takındığı tavırda da Alman hükümeti şikayetçidir. Rus hükümeti büyük bir ciddiyetle suçluları mahkemeye çıkarmak için elinden geleni yapacağını ilân etmiştir. Ama Alman hükümeti suçluların yargılanması ve cezalandırılmasının taahhüt edilmesine, hatta böyle bir şeye istekli olunduğuna ilişkin hiçbir belirtiye rastlamamıştır. Katiller, Rus hükümeti Halk Güvenliği memurlarının dört bir tarafını korudukları bir evden kaçmışlardır. Bütün bu olayın arkasında olduklarını herkesin önünde kabullenen suikast kışkırtıcıları da bugüne kadar cezalandırılmamışlar, ve hatta alınan bilgiye göre affedilmişlerdir.

Alman hükümeti Anlaşma ve kamu hukukunun böyle ihlâllerini protesto eder. Bundan böyle Barış Anlaşmasına aykırı olan ajitasyon ve propaganda yapılmayacağına dair Rus hükümetinden garanti talep etmek zorunda kalmıştır. Cinayetin kışkırtıcıları ve faillerini cezalandırarak Büyükelçi Kont Mirhach'ın öldürülüşünün hesabının sorulması konusunda ısrar etmek zorundadır. Bu talepler yerine getirilinceye kadar, Alman Hükümeti, Sovyet Cumhuriyeti Hükümetinden Almanya'daki diplomatik ve diğer temsilcilerini geri çekmesini rica etmek zorundadır. Berlin'deki tam yetkili Rus elçisine, Berlin'deki diplomatik ve konsolosluk temsilcilerini götürecek trenin yarın gece hazır olacağı, ve bütün Rus personelinin Rus sınırına kadar rahat gidişlerini temin için tedbir alınacağı konusunda bugün bilgi verilmiştir. Sovyet hükümetinden de Moskova ve Petrograd'daki Alman temsilcilerinin bütün nezaket kurallarına uygun olarak aynı anda ülkeden ayrılmasının temini rica edilmiştir. Almanya'daki diğer Rus temsilcileri ve bunun gibi Rusyanın diğer kısımlarındaki Alman memurları bir hafta içinde birinciler Rusya'ya, ikinciler Almanyaya olmak üzere ayrılmaları için haberdar edileceklerdir. Alman hükümeti sonuçta ikinci kısım Alman memurlarının ayrılışında aynı şekilde nezaket kurallarına uyulacağını ve diğer Alman vatandaşları ile Almanyanın koruduğu diğer kişi-

lerin istedikleri takdirde rahat bir şekilde ülkeyi terketme fırsatı verileceğini beklemektedir.»

Çok iyi biliyoruz ki yoldaşlar, Alman hükümeti, Alman sosyalistlerinin Rus elçiliğinin misafirperverliğinden yararlandıklarının ve Alman emperyalizmini destekleyenlerin Rus elçiliğinin eşiğini bile geçemediklerinin tamamen farkındaydı. Elçiliğin arkadaşları, savaşa karşı olan sosyalistler ve Karl Liebknecht'i sevenlerdi. Bu kişiler, açılışından itibaren Elçiliğin misafiri oldular ve biz sadece onlarla iş gördük. Alman hükümeti bunun mükemmelen farkındaydı. Hükümetimizin her temsilcisinin hareketlerini, II Nikola hükümetinin yoldaşlarımızın hareketlerini izlettirmesi kadar gayretle izlediler. Alman hükümeti bu hareketi, durumun herhangi bir şekilde değişmesinden dolayı değil, önceleri kendini güçlü hissettiği ve Berlin sokaklarında «yanan» bir evin bütün Almanyayı yakacağından korkmadığı için yapıyordu Alman Hükümeti ne yapacağını şaşırmıştır ve şimdi Almanyanın tümü tutuştuğu için polis hortumunu tek bir eve tutarak yangını söndüreceğini sanmaktadır. (Coşkun alkışlar).

Bu sadece bir budalalıktır. Eğer Alman hükümeti diplomatik ilişkileri kesmek istiyorsa, bizim bütün söyleyeceğimiz, keseceğini önceden bildiğimiz, ve İngiliz ve Fransız emperyalistleri ile ittifak yapmak için herşeyi yaptığıdır. Wilson hükümetinin, Alman birliklerinin Polonya, Ukrayna, Estonya ve Latviya'da kalması yolunda telgraf üstüne telgraf aldığını biliyoruz. Anglo-Amerika emperyalizminin düşmanları oldukları halde, Alman birlikleri görevlerini yerine getiriyorlar: Bolşeviklerin işini bitiriyorlar. Antant yanlısı «Kurtuluş orduları» Bolşevikleri boğmak için sahnede belirdiğinde bu birlikler geri çekilebilir

Neler olup bittiğinin çok iyi farkındayız, hiçbiri de beklenmedik şeyler değildirler. Sadece tekrar ediyoruz ki, Almanya tutuştuğuna ve Avusturya alevler içinde olduğuna göre, Liebknecht'i serbest bıraktıklarına ve başlarına Liebknecht olduğu halde Rus ve Alman sosyalistlerinin birleşik bir toplantı yapmak üzere Rus elçiliğini ziyaret etmesine izin verdiklerine göre, Alman hükümetinin attığı bu adım savaş isteklerinden dolayı değil, tamamen şaşırdıkları içindir. Bu onların karar veremediklerini gösterir, çünkü hepsinden de vahşi bir düşman olan Anglo-Amerikan emperyalizmi onlara doğru ilerlemektedir. Öyle bir düşman ki Avusturyayı, Brest-Litovsk Barış Anlaşmasından yüz kere daha ağır barış şartlarıyla ezmistir. Almanya bu kurtarıcıların onu da boğmak, ezmek ve iskenceden geçirmek istediklerini görmektedir. Ama aynı zamanda çalışan adamın Almanyası, isyan etmektedir. Alman ordusunun savas için işe yaramadığı ve uygun olmadığı bellidir. Bu disiplinin gücsüzlüğünden değil, savasmayı reddeden askerlerin Doğu cephesinden Batı Alman cephesine gönderilmelerinden ve beraberlerinde burjuvazinin dünya Bolşevizmi dediğini götürmelerindendir.

İste bu yüzden Alman ordusu savaş için uygun değildir ve bu yüzden bu belge Almanya'nın tam anlamıyla şaşkınlığının en iyi delilidir. Biz bu durumun, diplomatik ilişkilerin kesilmesine ve eğer beyaz muhafız birliklerini sürüklemek için güç bulabilirse savaşa doğru bile gideceğini söylüyoruz. Bu yüzden bütün Sovvetlere bir telgraf yolladık. Bu telgraf onlara dikkatli olmalarını, kendilerini hazır bulundurmalarını ve bütün güclerini toplamalarını ihtar ederek sona ermektedir. Çünkü bu, uluslararası emperyalizmin başlıca amacının Bolşevizmi devirmek olduğunun sadece baş-

ka bir belirtisidir. Bu sadece Rusya'nın yenilmesi anlamına gelmez. Her ülkede işçilerin yenilmesi anlamına gelir. Ama, bu kararı nasıl bir vahşet ve zulüm izlerse izlesin, başaramayacaklardır. Bu akbabalar Rusya'nın üzerine Güneyden, Çanakkale'den, yada Bulgaristan ve Romanya yoluyla inmeye hazırlanıyorlar. Almanya'da Rusya'ya karşı kışkırtılacak bir Beyaz Ordunun kurulması üzerinde tartışılıyor. Bu tehlikenin tamamen farkındayız ve oldukça sade bir şekilde, bir yıl boyunca boş yere çalışmadığımızı söylüyoruz; temelleri attık. Sıra kesin savaşlara, gerçekten de kesin olarak savaşlara geliyor. Ama yalnız değiliz: Batı Avrupa proleteryası faaliyete geçmiştir ve Avusturya-Macaristan'da ayakta duran bir şey bırakmamışlardır. Ülkedeki hükümet 1917 Şubatı sonunda Nikola Romanov'un hükümeti kadar ne yapacağını hiç bilemez, delicesine şaşkın, ve zavallı durumdadır. Sloganımız şöyle olmalıdır: Bütün gücünü bir kez daha mücadeleye koy, ve son, kesin savaşa girdiğimizi hatırla. Yalnızca Rus devrimi için değil, dünya sosyalist devrimi için!

Emperyalist akbabaların halâ bizden daha güçlü olduklarını biliyoruz. Halâ ülkemize zarar, vahşet ve canavarlık saçabilirler. Ama dünya devrimini yenemezler. Vahşi nefretle dolular, bu yüzden, karşımıza ne çıkarsa çıksın, her Rus işçi ve köylüsünün görevini yapacağını ve eğer devrimci savunmanın gereğiyse ölüme de gideceğini kendi kendimize söylüyoruz. Emperyalistler bize hala nasıl acı verirlerse versinler, bu onları kurtarmayacak. Emperyalizm mahvolacak ve dünya sosyalist devrimi bütün engellere rağmen zafere erişecek! (Coşkun alkışlar ve devamlı tezahürat).

Osmanlı Devlet Mekanizması ve Bir Halk Ayaklanması

Mehmet BAYRAK

Osmanlı toplum yapısı ve yönetim mekanizması üstüne bugüne dek değişik niteliklerde çalışmalar yapıldı.

Bu çalışmaların çok önemli bir bölümü dinci ve bireyci dünya görüşlerine dayanıyordu. Bu doğrultuda çalışma yapanlar, kendilerine temel kaynak olarak Osmanlı tarihlerini alıyorlardı. Hem bakış açısı, hem de kaynaklar bilimsel bir temele yaslanmayınca, yanılgı kaçınılmaz oluyordu.

Cumhuriyet döneminde yapılan çalışmaların bir bölümünde de, tarihlerle yetinilmemiş; Mühimme Defterleri ve Şer'iyye Sicillerine yönelinmiştir. Bu tür çalışmalar, esas kaynağa yöneldiğinden daha tutarlıdır. Ancak bu çalışmalarda da olgulara yaklaşım ve yorumlama çoğu kez sağlıklı olmaktan uzaktır. Yine de bu doğrultudaki çalışmalara önemli kaynaklık edecek niteliktedirler.

Başka alanlarda olduğu gibi, bu alanda da en tutarlı çalışmalar günümüzde yapılıyor. Yeterli olmamakla birlikte bu konuda önemli bir noktaya gelindiği kabul edilebilir.

Toplumcu dünya görüşü ile konuya yaklaşanlar ve sorunları işlerlik, uygulama açısından ele alanlar şu noktalarda birleşiyorlar: Osmanlı toplum düzeni feodalizmdir. Feodallerin aynı zamanda büyük bürokrat olmaları ve bazı nüaslardan dolayı buna «Osmanlı feodalizmi» de denebilir. Yönetim mekanizmasını bu özellikler belirler. Feodal-bürokrat özdeşliği, yönetime alabildiğine karmaşık, düzensiz bir görünüm vermiştir. Bir

anlamda bir düzensizlikler, entrikalar düzenidir Osmanlı düzeni..

Çetin Altan, bir yazısında salt entrikalar, cinayetler açısından soruna yaklaşırken bu gerçeği şöyle özetliyordu:

«Bütün Osmanlı tarihi, birbirini ya cellat kemendine, ya cellat kütüğüne göndermek için tepinmiş durmuş saray politikacılarının oyun ve dramlarıyla örülmüştür. Ve altı yüz yıllık siyasal cinayetler, koca Anadoluyu kerpiçle tezekten bir adım öteye götürememiştir. (Politika; 21.9.1976).

Aşağıda vereceğimiz örnek, bu yapıyı simgelemesi bakımından oldukça ilginçtir. Bu örneklemede başvurduğumuz kaynaklar, Şeriyye Sicilleri ve olaylara tanık olmuş bir şairin manzumesidir. İki kaynak arasındaki uyum, toplum yapısı araştırmalarında ve toplumsal olayların incelenmesinde halkın sözcülüğüne başvurmanın zorunluluğunu da kanıtlıyor.

Sözü edilen halk ayaklanmasını anlatan olay tanığı şair hakkında kaynaklarda şu bilgiler veriliyor:

«Mustafa Ruhi Efendi, H. 1213, M. 1798'de vefat etti. Kilis'te medfundur. Sürûrî'nin **«Cihândan Mustafa Ruhi efendi göçdü Cennâtâ** mısraı vefatına tarihtir.» **(Tuhfe-i Nâilî, 1. Cilt, s. 549).**

«Rûhî Mustafa Efendi, fuzelâ-ı şuarâdan bir zat olup Kilislidir. Münşeât ve **Divan'ı** ile **Rûhu's-Şurûh** nâmında mufassal Pend-i Attar şerhi vardır. 1213'te Kilis'te vefat eyledi. Kâmûs mütercimi meşhur Âsım Efendi bu zâttan edebiyat tahsil etmiştir.» **(Bursalı Mehmet Tahir: Osmanlı Müellifleri; 2. Cilt, s. 194)**

Bu bilgilerden, Kilisli Mustafa Ruhi Efendinin 1798'de öldüğü, çeşitli eserlerinin bulunduğu ve tanınmış Osmanlı sözlükçüsü Mütercim Asım Efendi'ye edebiyat dersleri verdiği anlaşılıyor. İlgilinin şiirinden de, Arapça ve Farsçayı çok iyi bildiği anlaşılıyor.

Kilisli Ruhi'nin, bütün detaylarıyla anlattığı halk ayaklanmasını doğrulayan ilginç belgeler var elimizde. Bunların birinde, olayın baş kahramanı **Kilis ve Azaza Mutasarrıfı Daldabanoğlu Mehmed Ali Paşa**'nın öldürülmesinden sonraki gelişmeler anlatılıyor. Belge aynen şöyle:

«Halep Valisi Osman Paşa ve Antep Kadısına:

Öldürülen **Daldabanoğlu Mehmet Ali Paşa**'nın öldürülme olayı sırasında yağma edilen mallarının bedeli olup hazineye

ödenmesi Antep halkı tarafından kabul ve taahhüt edilen paranın tahsili için eski Halep Valisi Mustafa Paşa'ya hitaben emir gönderilmişti. Ancak maktul **Mehmet Paşa'nın** yaptığı çeşitli gasblardan mali yetersizliğe düştüklerinden bu paranın 20.000 kuruşunun 30-40 güne kadar, kalanının da gelecek yıl içinde ödenmesi Mustafa Paşa'nın mektubunda ve Antep Kadısının ilamında bildirilmişti. 40 günlük süre geçtiği halde borç ödenmediği bu yılın cemaziyelâhirinde Mustafa Paşa'ya yazılmış, sonra da bu yazı tek'kit edilmiş ise de bugüne kadar ödenmemiştir. Bundan sonra müddet verilmeyeceği gibi ödenmediği takdirde zorla tahsil yoluna gidilecektir. Acele tahsil edilerek, bu işe görevlendirilen Hassa silahşörü eski âyân Süleyman ile gönderilmesi ve Hazine-i Amireye teslimi. «(Cilt: 135, sayfa: 108 Ferman, Tarih: Zilhiççe 1206/Temmuz-1792)

Şer'iyye sicillerini yayımlayan C. Cahit Güzelbey ve Hulusi Yetkin, buradan ve olayı anlatan öteki belgelerden giderek şu notu düşüyorlar:

«1203 yılında Antep'e gelerek idareye elkoyan, kızların çeyiz sandıklarına kadar gasbeden Daldabanoğlu Mehmet Ali Paşa, halkın ayaklanması üzerine öldürülmüş ve malları yağma edilmişti. Böylece halk, kendinden gasbedilen malların bedelini tam olmamak üzere geri almıştı. Paşa öldürülünce o zamanki devlet gelenekleri icabı mallarına elkonulmak gerektiğinden, ancak bu mallar halk tarafından yağma edilmiş olduğundan, halka bunun karşılığı olarak para ödemesi yükletilmiştir. Yani halk önce Mehmet Ali Paşa, sonra da devlet tarafından soyuluyor.» (Cemil Cahit Güzelbey-Hulusi Yetkin: Gaziantep Şer'i Mahkeme Sicillerinden Örnekler, 1729-1825, Gaziantep-1970)

Olayla ilintili bir başka sicilde de, olayın bir kesiti şöyle anlatılıyor: «... Daldabanoğlu Antap'e girince senet verenlerin kimini öldürmüş, kimini kaçırmış, adı geçen kadıya (Antep kadısı) 1000 kuruş verip senetlerini (4500 kuruşluk senetler) cebren elinden almıştır» (age, s. 94)

Ayaklanma olayını burada bütünüyle anlatmak gereksiz. Çünkü sözü edilen ve aşağıya alıntılanan şiir, olayı başlangıcı, gelişme ve sonuç süreçleriyle yansıtmaktadır.

Şiir, dinsel dünya görüşüyle yazılmış ve olayın daha iyi anlatılabilmesi için kimi zaman abartı öğesine başvurulmuş olmasına karşın bütünüyle gerçeklerden kaynaklanıyor.

Şiir, yalnız olayın anlatımı açısından değil, Osmanlı döne-

minde merkez-taşra ilişkileri, yöneticilerarası ilişkiler ve yönetici-halk ilişkileri açısından da dikkat çekicidir. Yalnız bu örnek bile, Osmanlı yönetim mekanizması konusundaki görüşlerimizi kanıtlayacak niteliktedir. Ve şeriye sicilleri, benzeri olayları kanıtlayacak örneklerle doludur. Köle ticaretinden, düşüncelerinden dolayı insanlarıyla birlikte toptan ateşe verilen köylere kadar içler karartan, tüyler ürperten yığınla olayla doludur Osmanlı Şer'iyye Sicilleri.

Sözü daha fazla uzatmamak için, ayaklanma olayını bütün boyutlarıyla kucaklayan şiire başvurabiliriz. Osmanlıca metninin altına açıklamalarını da koyduğumuzdan olayın izlenmesi kolay olacaktır.

KİLİSLİ MEŞHUR ŞAİR RÔHİ'NİN VAKTİYLE ANTEP'TE BİRÇOK MEZALİM YAPAN DALTABANOĞLU HAKKINDA BİR ŞİİRİ

Şâh olursan fi-l-mesel ey dil bu heft kişvere
Gunre olma devlet-i dünyâyı pür şûr-i şere
Ey gönül, sözgelimi yedi ülkeye şah olursun; dünyayı gürültüye, şamataya kötülüğe, şiddete, zora boğma.
Serteser ibret gözüyle bak bu milk-i âleme
Mâlik-i hâliklerin fikreyle hâlin bir kere
Baştanbaşa ibret gözüyle dünya mülküne bak ve fâni sahiplerinin durumunu bir düşün.
Adları şehnâmelerde yâd olan şehler kanı
Feth-i gûş et kıssa-i dârâ ile İskendere[2]
Şehnamelerde adları anılan şahlar, padişahlar nerede? Dâra ile İskender'in maceralarına bir kulak ver.

Tâk-ı eyvânına eller yetmeyen Kisraların[3]
Kasredüp ömrün felek döndürdü Rûm-i Kayser'e[4]
Felek, şatolarının kemerlerine eller yetişmeyen Kisrâların (İran hükümdarlarının) ömürlerini kısaltıp Kayser Rum'a döndürdü.

Saltanat dâvası ile can veren canlar kanı
Gittiler dâvâlarının faslı kaldı Mahşere
Saltanat davasıyla can veren insanlar hani, nerede? Kendilerileri gittiler, davalarının sonuçlandırılması mahşere kaldı.
Nice Şeddâdî[5] binâ bünyâd eden zalimlerin
Yıktı evin rûzgâr uğrattı bâd-ı sarsara

Zaman, Şeddâd gibi nice görkemli yapı kurduran zâlimlerin evlerini fırtınaya uğratıp yıktı.

Nice bin mîr ü vezîrin rahtların bade'l-vefât
Verdiler sûk-i fenâda kal için zerd-gere

Bu dünyada nice beyin, valinin, vezirin ziynet eşyası, takıntısı, ölmeden önce işlenmek üzere kuyumcuya verildi.

Akibet bâlini kabre baş koyan sultânların
Zahmeti değmez safâ-yı taht ü tâc ü efsere

En sonunda yüreğini toprağa verecek sultanların zahmeti, taht ve taç safasına değmez.

Mâlına mağrûr olan mahkûn olur engâm-ı kâr
Görmedin mi mâl ile husf oldu Kârûn yerlere

Malı mülküyle gururlanan işin sonunda kahrolur, Kârûn'un malıyle yerlere girdiğini görmedin mi?

Arzû-yi nefsine esb-i hevâ ile binen
Yorulur yolda erişmez kûy-i Aşık Kanber'e

Nefsinin dürtülerine heves atıyla binen yolda yorulup kalır, Aşık Kanber'in diyarına erişemez.

Zulm ile çok sîm ü zer cem eyleyen ehl-i tamâ
Kor gider çok sevdiği malın adû-yi ekbere

Zulümle çokça gümüş ve altın toplayan açgözlüler, doyumsuzlar; sonunda bu çok sevdikleri mallarını en amansız düşmanlarına kor giderler.

Nitekim **Kilis** ile **Azaza ibn-i Daldaban**
Vaz-ı engüşt-i hükümet eyledikte yek-sere

Nitekim Daltabanoğlu Kilis ve Azaza yöresine bir başına hükmedince,

Kendinden evvel, geçen hâkimlerin inadına
Kâni olmayıp tamâ zehriyle döndü ejdere

Kendinden önce gelip geçen yöneticilerin yaptıklarıyla yetinmeyip doyumsuzluk oğusuyla bir ejderhaya döndü.

Kürd ü Türkmân ü Arab Rişvan ehl-i Ayıntap
Malların def'at ile gasbetti sattı âhere

Kürt, Türk,Arap Rişvan demeyip tüm Antep halkının mallarını defalarca zorla ele geçirerek başkalarına sattı.

Akl u fikre gelmeyen bid'atleri ihdas edüp
Haddeden çekti ilin mâlın misâl-i cendere

Akla, fikre gelmeyen kurallar koyarak onun bunun malını cendere örneği haddeden (tel yapmakta kullanılan delikli maden levha) çekti.

Vârisi mevcût olan mevtâların mâlın tamâm
Zabtedüp eytâmın el bastırdı yâbis yerlere

Varisi bulunan ölülerin mallarını bütünüyle ele geçirip, yetimleri kuru çula oturttu.

Sâlyân vaz etti emlâke hilâfü'l-âde hem
Nice sâhib mülkü sâil-veş düşürdü derlere

Taşınmaz mallara kuralları çiğneyerek yıllık bir vergi koyup, nice mülk sahibini dilenci gibi kapılara düşürdü.

Harmânı sâlyânesine yetmiyen çok ehl-i zer
Devredüp tâlip arardı bi ü bağal cercere

Harmanı vergisine yetmeyen çoğu çiftçi, çiftini-çubuğunu devredecek istekli arardı.

İşbu etrâfın hubûbâtın tamamen zabtedüp
Vakf-ı tiymâr ü zeâmet geçti dest-i ez'âre

Yörenin tüm tahılını ele geçirerek tiymar ve zeamet vakfı zahibi oldu o gaddar ve zâlim.

Siyma bostan vardı kim câmiîne vakfiken
Zabdedüp mâlum deyu sebt etti anı deftere

Camilere vakfedilmiş güzelim bostanı ele geçirip, malım diye deftere yazdı.

Durumu oldukta mağduriyeti câmîlerin
Alimûn ibram edüp bağlattılar muakkere

Camilerin durumu kötüleşince, durumdan haberli olanları sıkıştırarak sorunu kapattılar.

Kürtlerin dibs ü zemînin cebren edüp iştirâ
Halka tarh edüp satardı kıymetinden evfere

Kürtlerin hurma pekmezlerini ve topraklarını (?) cebirle yok pahasına ellerinden alıp, çok yüksek fiyatlarla halka satardı.

Sağdı **Ayıntap** illerini nice sâl sağmal misâl
Ba'dehû sağım tasın çaldırdı sath-ı mermere

Yıllarca **Antep** yöresini sağmal inek gibi sağdı, o andan sonra da sağım tasını mermerin yüzüne çaldırdı.

Nice kervân aldı **Ayıntab**'ın deyu reh-zen mizâl
Yine paşalık ile çaldırdı tabl ü mehtere

Yolkesici gibi, Antep'in diye nice kervan alıp, davullu mızıkalı törenler yaptırdı.

Bâç ihdâs eyleyip yollara, koydu bâçidâr
Cahşe yarım, bir kuruş vaz'etti halm-i estere

Ortaya bir vergi, harç (baç) çıkarıb, yollara vergi toplayıcı (bâçidârn) koydu. Dişi eşekten yarım, yük katırından bir kuruş vergi aldırdı.

Mâlik-i gencîne-i mâl ü menâli bi'l-hesap
Olmuş iken hırsı müzdâd oldu etti zâtere

Sayısız varlık hazinelerinin sahibi olmuşken, yine de hırsı arttı, aç ve yırtıcı kaplana döndü (?)

Vaz-ı siym ü zen için kârûn misâli câbecâ
Bî-adet sanduklar yaptırdı haylu dülgere

Gümüş ve altın koymak için Kârûn gibi yer yer yığınla marangoza sayısız sandıklar yaptırdı.

Masrafın bundan kıyas eyle zenân-ı hâs hep
Nânı ma'dûden bulup yerlerdi ekser fahfere

Fahferenin (?) çoğunluğu arasıra yemek bulurken, onun karılarının (imtiyazlı kadınların) masrafını bundan kıyasla.

Cümle esnâfın alup emvâlini bâd-ı hevâ
Kimseye bir akçe vermezdi meğer kim berbere

Tüm esnafın mallarını yok pahasına alırken, değil berber, hiç kimseye bir akçe vermezdi.

Hem birisi cümleden aylık alurdı **Kör Bilâl**
Kabrine dûzehten açılsın hezârân pencere

Hem, Kör Bilâl diye birisi topundan aylık alırdı; mezarına cehennemden binlerce pencere açılasıca..

Ekl ü şurbu zihrile zakkum ola ender cahîm
Teşneler kandıkta cennet içre âb ü kevsere

Susuzlar cennette kesvere kandıkça, yeme içmesi cehennemde zehirle zıkkım olasıca..

Çünkü ol deyyûs u menhûs u muhannes kâfiri
Mu'temet nasbetmiş idi her umûr-i münkere

Çünkü o deyyus, uğursuz, alçak, kalleş kâfiri güvenilir kişi seçmişti kendisine, her yasaklamış işi yapmak için.

Nitekim hân ile hammâm ü sarây bünyâd için
Haylu hâne yıktırıp çektirdi taşın harlere

Nitekim han, hamam ve saray yapımı için yığınla ev yıktırıp, taşını yıkıntılara (ya da eşeklere) çektirdi.

Öyle bir **Şeddâd**'dan geçkin **Frenk** idi kim ol
Nice ehl-i ırzı muhtaç etti füls-i ahmere

O, Şeddad'dan da geçkin öyle bir Frenk'di ki, nice namuslu insanı kızıl mangıra muhtaç etti.

Sayd-ı mazlûmu tamam anlar bu a'ver it deyu
Haylu ruhsat verdi Paşası habîs-i bed-şere

Yoksulları avlamayı bu kör it yeğin bilir diye, Paşası (Daltaban) haylı ruhsat verdi alçak herife

Asiyâb-ı devlet-i ikbâli ancak **Kör Bilâl**
Döndürür âherden artık der idi âherlere

Geleceğin devlet değirmenini ancak Kör Bilâl döndürür deyip dururdu ona buna.

Hâsılı cümle umûr-i mel'anette dâimâ
Kullanıp yüz vermiş idi ol kabihü'l-manzara

Sözün kısası, tüm kötü işlerde kullanıp yüz vermişti o suratsıza.

Pes nice yüz vermesün ol kâfire zîrâ kim ol
Her gece binle gelürdü o misâl-i şeb-pere

Sonra, nasıl yüz vermesin o kâfire, ki o her gece yarasa gibi binle (?) gelirdi.

Müslümana buğz u kin eylerdi ol mel'ûn leyk
Dînine kurban olam derdi **Sinekli Kesper'e**[7]

Müslümana kötülük yapar, kin beslerken o melûn, «dinine kurban olayım» derdi Sinekli Kesper'e.

Ehl-i **Ayıntap** ile **Battalzâde Paşa**[8] nâgihân
Bozuşup **yeniçeriler** döndü çün şîr-i nere

Tam bu dönemde Antep halkıyla Battalzade Paşa ansızın bozuştular, yeniçeriler birer erkek arslana dönmüşlerdi.

Hâliyâ serdâr-ı kassapzâde **İbrahim Ağa**
İki efendi nakib ile edüp hem meşvere

Bu arada kasapzade başı İbrahim Ağa, iki yöneticiyle danışıp, söyleşerek,

Daldabanoğlu'nu **Battalzâde**'ye tesbit için
Belde-i **Ayıntab**'a dâvet ettiler birdenbire

Daltabanoğlu'nu, Battalzâde'ye sataştırmak için birdenbire Antep'e çağırdılar.

Emir ile memnû iken **Ayıntap**'tan ibn-i **Daldaban**
Bakmayup mazmûn-u fermân-ı adâlet-güstere

Antep'ten emirle yasaklanmışken, Daltabanoğlu fermana bakmayıp,

Yine beş yüz kîsenin arasına girem deyu
Her ne mâl görür isen al bakma kıll ü eksere

Yine beş yüz keseye kavuşayım diye, zevkten dörtköşe olup Kör Bilâl'e,

İki yüz sekbân olup **Ayıntab**'a var benden selef
Her ne mâl görür isen al bakma kıll ü eksere

«İki yüz asker (sekban) alıp benim yerime Antep'e git; her ne mal görürsen bütünü al,»

Pes sana kim mâni olursa ahâliden hemân
Ver cevâbın darple al sal debbûs-i şeş-pere

«Halktan sana kim engel olmaya yeltenirse, altı dilimli topuzla vur tepesine, yatır yere» dedi.

Gönderüp bu emrile **Ayıntab**'a çün ol kâfiri
Derakap asker ile vardı o şehr-i dil-bere

Bu emirle o kâfiri Antep'e gönderip, arkası sıra bu gönül alıcı kente vardı.

Ateşe vaz'ettiler zulm u sitem dağlağısın
Bastılar mâlı olan eshâb-i nâm ü eşhere

Zulum ve sitem dağlağısını (dağlama gerecini) ateşe koydular ve malı olan şöhret sahiplerine bastılar.

Bir kaba saplu külünk alup eline **Kör Bilâl**
Başladı kapu kırıp ahz-ı libâs-ı efhere

Kör Bilâl, eline kaba saplı bir külünk alıp, başladı kapı kırıp kıymetli giysileri almaya.

Aldu sanduk u sepetler dolusu kâlâları
Geldi nöbet ba'dehû ahz-ı cihaz-ı duhtere

Sandık ve sepetler dolusu kumaşları aldıktan sonra sıra kızların çeyiz takımlarını almaya geldi.

Çok havâtîni soyup aldı külliyâtını hep
Ekserini saldı sîm ü zer ile zen-mâdere

Kadınları soyup varını yoğunu üstlerinden aldı ve çoğunu altın gümüş takımlarıyla kaynanasına saldı.

Öyle zen-mâder ki nûş etse idi deryâları
Bulamazsın yaş yerin benzer vücûd-u süngere

Onunki öyle bir kaynanaydı ki, denizleri içse ıslak yerini bırakmaz, emerdi sünger gibi.

Nitekim dâmâdı ol kör puştun on yıldan beru
Cebini bir lâhzada itlâf ederdi göz göre

Nitekim damadı o kör puştun on yıldan beri cebini bir anda göz göre göre boşaltırdı.

Zîra ol kör kâfirin rüyâda bed-rûyun gören
Korkudan gül benzi dönerdi anın nilüfere

Çünkü o kör kâfirin çirkin yüzünü düşünde görenin, korkudan gül benzi nilüfere dönerdi.

Çün ol puştun her bir etbâı birer ifrit olup
Kaptılar çok hâtunun başın el atup çenbere

O puştun adamlarının her biri birer ifrit olup nice hatunun başlığını kapıp aldılar.

Geru evlerde olan emvâl için ol bed-fiâl
Zabt edüp hem silleyi urdu nice sîmîn-tere

O başbelası adam geriye kalan evlerde de nice genç kızı tokatlayıp eşyasını aldı.

İptidâ **Pâşâ** ile **Müftünün** anbarın kırıp
Hep hubûbâtın alıp sattı bekiyl-i sendere

İlkin Paşayla Müftünün anbarını kırıp, tahıllarını alıp bakkallara (bekiyl-i sendere)? sattı.

Sonra **Kadızâdenin** sildi süpürdü hânesin
Soydu hep hâtunların döndürdü mürg-i bî-pere

Sonra Kadızâdının silip süpürdü evini, tüm ev kadınlarını soyup tüysüz - kanatsız kuşa çevirdi.

Sonra **Pâşânın** saray içre olan emvâlini
Aşikâre zabtedüp yükletti vâfir estere

Daha sonra Paşanın saraydaki mallarını açıktan açığa alıp çok sayıda katıra yükletti.

Basmacıoğlu evin sekmâna yağma ettirip
Soydu hem avretlerin döndürdü sâk-ı arare

Basmacıoğlu'nun evini askerlere yağma ettirdi, karılarını da soyup dağ servilerinin dalına çevirdi.

Hem dahi **Battal Beyin** cümle metâ-ı beytini
Nakledüp hammâl ile çekti sarây-ı edbere

Battal Beyin de bütün ev eşyasını hamalle nakledip uzaktaki saraya çektirdi.

Sadık Ağayı ol esnâda edüp ahz ü girift
Cürmünü yüz kiseye kat'etti yazdı deftere

Sadık Ağayı o orada tutturup, yüz kese para cezası kesti ve cezasını deftere geçirdi.

Mâl ü eşyâsın satup vermişken onbeşbin kuruş
Rahm ü şefkat etmeyüp yine o abd-i kemtere

Varını yoğunu satıp onbeşbin kuruş vermişken, yine de bu zavallı adama acımayıp,

Haylu takkîr ile hepsi renc ü itâp eyleyüp
Câbecâ darp eyleyüp korlardı **Baba Câfer'e**

Aşağılayarak, işkence ederek, yer yer de döverek Baba Cafer'e -yer adı- korlardı.

Nitekim soygun veren kârîleri cerme kesüp
Hapsedüp her birlerin hergün döğerdi bir kere

Nitekim soyulan köylüleri suçlayıp tutuklar ve her birini hergün bir kez döğerdi.

Darb-ı nisvâne **Tüfenkçibaşıyı** tayın edüp
Leyk **Odabaşı me'mur** idi darb-ı erlere

Tüfekçibaşıyı kadınları, Odabaşıyı da erkekleri dövmekle görevlendirdi.

Kör Köpek tahsîl-i cirm için kamu mahpusları
Darbedüp çöp ile gâhi el atardı hançere

Kör Köpek cisimleri toplamak (tahsil-i cirm) için bütün mahpusları sopayla döver, bazan da bıçakla tehdit ederdi.

Bu taaddiler kamu **Paşa**'ya ma'lûmter iken
Hiç ölüm fikrin getürmezdi dil-i sengîn-tere
Bu zülmetmelerin, işkencelerin bütünü Paşa'ca bilinirken, hiç ölüm düşüncesini taş yüreğine getirmezdi.
Akrabâsının hele şehr ü kurâya ettiği
Dil ile tâbir olunmaz ki deyem sen servere
Hele yakınlarının köye, kente yaptığı dillerle anlatılamaz ki anlatayım.
Kör Frenk etbâının şerrinden ise ehl-i sûk
İstiâze ederek derhâl seğirdir ma'bere
Kör Frenk'in (Kör Bilâl) adamlarının şerrindense sokaktaki insanlar öylesine korkarlardı ki, bunları görür görmez yüzlerini büker bir yana sığınırlardı.
Hâsılı **Ayıntap** binâ oldu olalı lâcerem
Çatmamıştı ehli bir böyle Azrâil pekere
Sözün kısası Antep kuruldu kurulalı, halkı böylesi bir Ezrail çehreliye çatmamıştı.
Nâdim oldu bunları dâvet eden dîvâneler
Üştür-âsâ her biri gûyâ bakardı baytara
Bunları çağıran divaneler, safdiller yaptıklarına öylesine pişman oldular ki, her biri devenin baytara baktığı gibi bakar oldu bunlara.
Kuyruk asmış olmuşuz kurdun yüzüne diyerek
Kavrulup nâz-ı nedâmetle misâl-i cezdere
Bunların tümü pişmanlık ateşiyle kavruldular, kızartılmış kuyruk örneği.
Cümleten dergâh-ı Mevlâya tazarru ederek
Dediler zâlim bizi sıktı misâl-i ma'sara
Hepsi, «zalim bizi sıkacak gibi sıktı» diye Tanrı'ya yalvarmaya başladı.
Bu belâlı **Kör Bilâl**'i âcilen kahret deyu
Yalvarup Hakka tevessül edicek Peygâmbere
«Bu belalı Kör Bilâl'i hemen kahret» diye Tanrı'ya yalvarıp, peygambere sarılınca,
Derâkâp te'sîr-i nâr-ı inkisâr-ı halk ile
Kaynadı her cânibi şehrin misâl-i tencere
Halkın yakarış ve ilençlerinin ateşinin etkisiyle kentin her yanı tencere gibi kaynamaya başladı.
Gayret ile cem'olup cem'iyet eyledi zuhûr
Basdılar Pâşâ'yı ulaştırmadılar askere
Bir anda koskoca bir insan topluluğu ortaya çıkıp Paşa'yı, asker çağırmaya fırsat bırakmadan basıverdi.

Gûyâ şehbâz-ı kazâlar Hakka sayyâd-ı ecel
Dâvet emrini işâret birle saldı zâtere

Sanki Tanrı kaza kahramanı ve ölüm avcısı gibi arslanlarını tek işaretle ortaya saldı

Her taraftan attılar binlik Saraya kurşunu
Değdi kurşunun biri Pâşâ'ya geçti yerlere

Paşa'nın o görkemli sarayı dört bir yandan kurşun yağmuruna tutuldu, kurşunlardan biri de Paşa'yı delip yere geçti.

Âh ü feryâdile der sâat zemîne diz çöküp
Cânı hulkuma gelüp gûyâ ederken gargara

Büyük bir ahuferyatla yerlere yığılıp, canı çıktı.

Kestiler baş ile bir kolun **Paşa**'nın aldılar
Soydular cismin leşi seyroldu ehl-i mahzara

Paşa'nın başıyla bir kolunu kesip aldılar, tüm vücudunu soyup soğana çevirdiler.

Kör Bilâl'in kellesin hem çeşmede kat'eyleyüp
Sürdüler sakalını necs-i galiyz-i asgara

Kör Bilâl'in kellesini de çeşme başında kesip, sakalını pisliğe sürdüler.

Hem **Tüfekçibaşı Mîrâhur** ile maktûl olup
Leşleri su burcunu hem eylemişti kapkara

Tüfekçibaşı da sarayın ahur müdürü (Mîr-âhûr) ile katledilmiş ve leşleri su burcunu kapkara etmişti.

Lâhm-i **Pâşâ**'yı fakat ol şeb yedi vâfik kilâp
Sonra defnoldu cevâp için Nekîr ü Mürker'e

Paşanın etlerini o gece eşdesi köpekler yedi, sonra da sorgu meleklerine hesap vermek için gömüldü.

Ba'dehû maktûl olanları nice erbâb-ı hayr
Götürüp defnettiler her birlerin bir makbere

Daha sonra hayır sahipleri öteki ölüleri götürüp her birini bir yere gömdüler.

Sağ kalan etbâ'ü huddâmın kamusun soydular
Anadan doğmuş gibi döndü cemî'an andere

Sağ kalan adamlarının ve hizmetçilerinin bütününü soydular, tümü anadan doğmuş gibi meret'e döndüler.

Atto Ağa'yı velâkin kalede bendettiler
Düştü zincir-i kazâ içre belâ-yı dâvere

Atto Ağa'yı, eski yöneticilerin belasına istemeyerek düştüğü için kalede zincire vurdular.

Kör Bilâl'in getürüp sonra ser-i mürdârını
Sardılar bazı yerin bir pâre boklu astara

Kör Bilâl'in kellesini getirip bir boklu astar parçasına sardılar.

Sonra bir bok saksısını it bokuyla doldurup
Tütsü verdiler müneccis cismine mâmücmere

Sonra bir bok saksısını it bokuyla doldurup Körr Bilâl'in pislenmiş cismine tütsü verdiler.

Gerdânına ol hârın zen-mâderi bir tip takıp
Oynatırdı anı ayû-veş misâl-i mashare

Kaynanası o eşeğin (Kör Bilâl) boynuna bir ip takıp ayı ve maskaralar gibi oynatırdı.

Öyle zen-mâder ki ol kör kâfirin her kârını
Kendisi rü'yet edüp vermezdi nöbet duhtere

Öyle bir kaynanaydı ki o, kör kâfirin her işini kendisi görür, kızına fırsat bırakmazdı.

Öyle bir kemçik kekeç duhter ki ra'yı ya okur
Hem dü-çeşm-i a'veri benzer şikeste-câbere

Öyle bir kemçik, kekeç kızdı ki «r»yi «y» okurdu. Hem de kör gözleri, gözü dönmüş zalime benzerdi.

Boklu bostanda lesin bir hufreye ilkâ için
Hayuhuy ile getirdiler anı bahçelere

Bir huyuhuyla leşini boklu bostanda bir çukura atmak için getirdiler.

Kabre varınca o kör puştu tamâmen soydular
Hande kılsunlar deyu döndürdüler anı kaşmere

Kabre varınca o kör puştu tamamen soydular, eğlensinler diye onu soytarıya döndürdüler.

İki ayak kaldırıp katloldu bu tarihte
Bir tavîl sap soktular kûn-i **Bilâl**-i a'vere

Bu tarihte iki ayağı kaldırılıp katlolunan Kör Bilâl'in kıçına uzun bir sopa soktular.

İki ayağın harfleri olan sekiz ihraç olundukta

1211
8

1203

Tarih-i diğer

Şükür kim oldu vücûdu nâ-vâp
Daldaban cîfesine kondu gurap
(1203)

Şükür ki vücudu yokolup gitti, Daltaban'ın leşine kargalar kondu.

(*) Şiir, eski Türkçeden yeni Türkçeye Ş. S. Yenen tarafından aktarılarak daha önce Başpınar, sayı: 35-36/1942'de yayımlanmıştır. Osmanlıca metin üzerinde bazı düzeltmeler yapılmış her beytin altına açıklaması konmuştur.

1 — **Dârâ:** Eski İran'da Pershanedanından bazı hükümdarların adı.

2 — **İskender:** M.Ö. yaşamış ve Büyük İskender olarak bilinen Makedonya kralı.

3 — **Kisrâ:** Sâsâni imparatoru.

4 — **Kayser-i Rûm:** Eski Roma ve Bizans imparatoru.

5 — **Şeddâd:** Yemen'de Ad kavminin hükümdarı. Büyük binaları, bu arada cennete benzetmek isteğiyle yaptırdığı İrem bağı ile ün almıştır. Bu bağdaki köşke girmeden Tanrı gazabına uğrayarak hepsi yerin dibine geçmiştir.

6 — **Kârûn:** İsrailoğulları'nda sonsuz zenginliğiyle tanınmış bir adam

7 — **Sinekli Kesper:** Özel ad.

8 — **Battalzâde Paşa:** Battaloğlu Mehmet Paşa adıyla bilinen ve Daltabanoğlu'nun yaşadığı tarihlerde Antep'i haraca bağlayan ve dehşet saçan bir eşkiya. Kendisine paşalık rütbesi verilen bu adamın Antep'teki maceralarına ilişkin oldukça ilginç belgeler var elde. Daltabanoğlu'nun Antep'e girdiği dönemde Battalzade'nin adamlarıyla arası açılmıştı. Yukarıda sözünü ettiğimiz Şer'iyye Sicillerinden öğrendiğimize göre, Battalzâde'nin yakalanarak öldürülmesi yolunda birçok kez buyruklar gelmiş, ancak ilgilinin yakalanması pek kolay olmamıştır. Battalzâde, kapısını kırarak sığındığı kalede 75 gün mahsur tutulmuş, ancak bu süre sonunda ele geçirilerek Rakka Valisince idam edilmiştir.

KÜRT HALK TÜRKÜLERİ

Ez Kevotkım

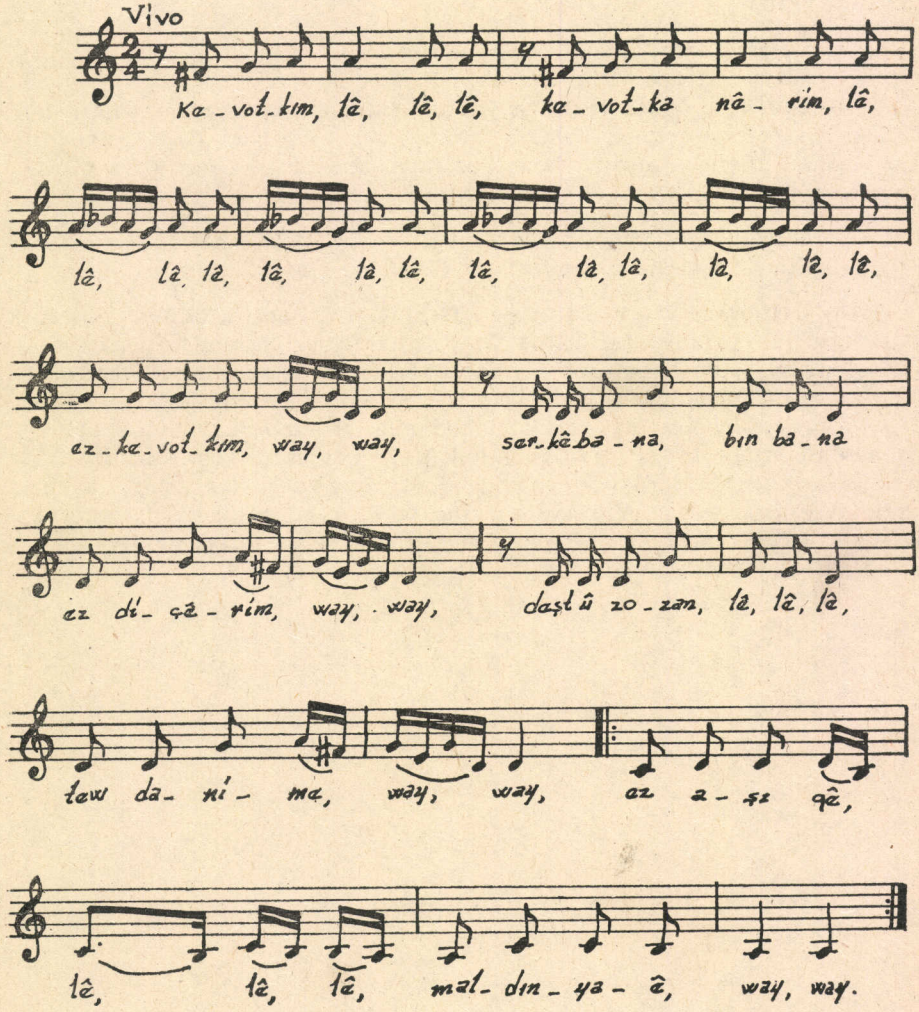

Kevotkım lê, lê, lê, kevotka nêrım, lê,
Lê, lê, lê, lê, lê, lê, lê, lê, lê, lê, lê, lê,

Ez kevotkım, way, way,
Serkê bana, bın bana ez dıçêrım, way, way,
Deşt û zozan, lê, lê, lê, tewd anime, way, way,
Ez aşıqê, lê, lê, lê, maldınyaê, way, way,
Ez aşıqê, lê, lê, lê, maldınyaê, way way.

Kevotkım, lê, lê, lê, kevotka şinım, lê,
Lê, lê, lê, lê, lê, lê, lê, lê, lê, lê, lê, lê,
Ez kevotkım, way, way,
Serkê bana, bın bana ez dıçêrım, way, way,
Deşt û zozan, lê, lê, lê, tew danime, way, way,
Ez aşıqê, lê, lê, lê, çavê şinım, way, way,
Ez aşıqê, lê, lê, lê, çavê şinım, way, way,

Kevotkım, lê, lê, lê, kevotka spime, lê,
Lê, lê, lê, lê, lê, lê, lê, lê, lê, lê, lê, lê,
Kez kevotkım, way, way,
Serkê bana, bın bana ez dıçêrım, way, way,
Deşt û zozan, lê, lê, lê, tew danime, way, way,
Ez aşıqê, lê, lê, lê, çavê reşım, way, way,
Ez aşıqê, lê, lê, lê, çavê reşım, way, way,

Kevotkım, lê, lê, lê, kevotka reşım, lê,
Lê, lê, lê, lê, lê, lê, lê, lê, lê, lê, lê, lê,
Ez kevotkım way, way,
Serkê bana, bın bana ez dıçêrım, way, way,
Deşt û zozan, lê, lê, lê, tew danime, way, way,
Ez aşıqê, lê, lê lê, çavê reşım, way, way,
Ez aşıqê, lê, lê lê, çavê reşım, way, way,

Tu Dini

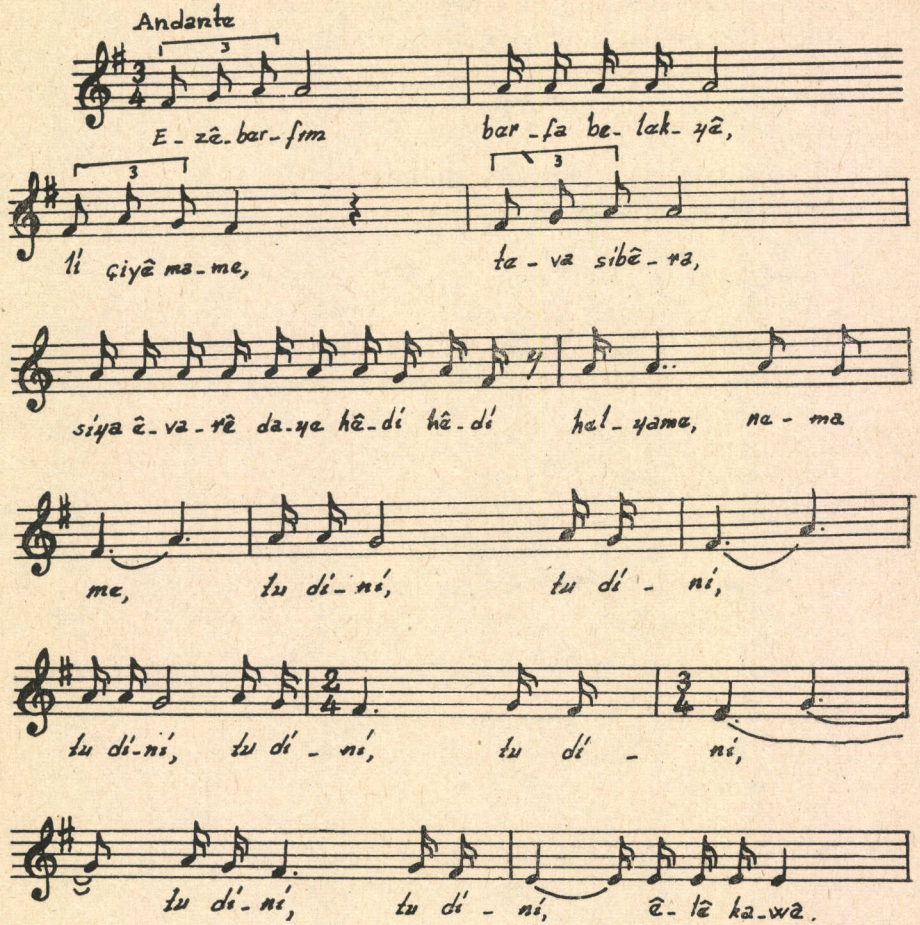

Ezê berfım, berfa belekyê, lı çiyê mame,
Teva sıbêra, siya êvarê daye hêdi hêdi helyame, nemame,
Tu dini, tu dini, tu dini, lê kawê.
Tu dini, tu dini, tu dini, lê kawê.

Ezê berfım, berfa çax heyamê van berana,
Malê gundya ez û kawa kubar kırıne goştê nava dev dırana,
Tu dini, tu dini, tu dini, tu dini,
Tu dini, tu dini, tu dini, êlê kawê.
Kawê dılê mın wê ma, sed car wê ma,
Sosın, rıhan, belekyê berfê serê çiyê man,

Ez nızanım, xelq têli delal sala isalin hivya kê ma,
Tu dini, tu dini, tu dini, êlê kawê.

İro Roja Rehetiye

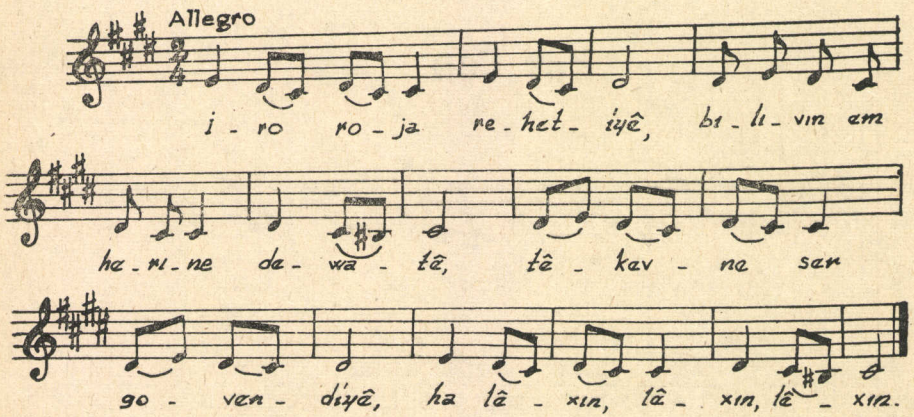

İro roja rehetiyê,
Bılıvın em herıne dewatê,
Têkevne ser govendiyê,
Ha lêxın, lêxın, lêxın.

Têkevne sar govendiyê,
Ha lêxın, lêxın, lêxın.
Bılizın listıka cımetê,
Lawko xırpani lêxın.

Sazbendê me Şeroye,
Ha lêxın, lêxın, lêxın.
Lêxın qeydê heroye,
Lawko xırpani lêxın.

Hoy Can

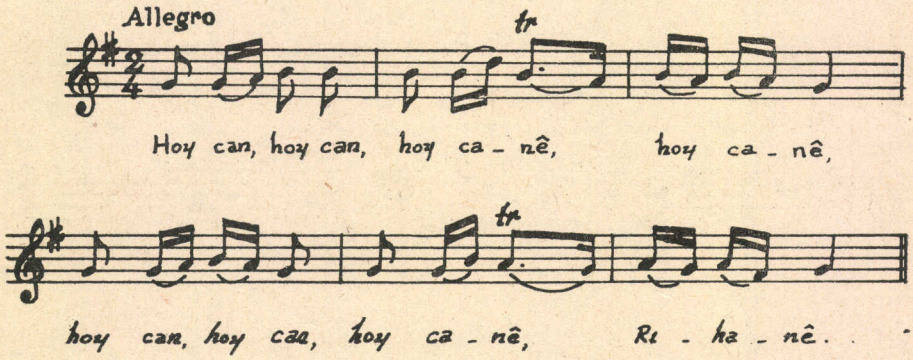

Hoy can, hoy can, hoy canê, hoy canê,
Hoy can, hoy can, hoy canê, Rıhanê.

Hoy canê, erdi hışk bû, hoy canê,
Rıhanê, erdi hışk bû, Rıhanê.

Tıje lê mer û mışk bû, hoy canê,
Tıje lê mer û mışk bû, Rıhanê

Me qırar kır bı xiret, hoy canê,
Me qırar kır bı xiret, Rıhanê.

Çêkır cawê avdanê, hoy canê,
Çêkır cawê avdanê, Rıhanê.

Deşt ji bûne zozane, hoy canê,
Deşt ji bûne zozane, Rıhanê.

Bona pala gundyane, hoy canê,
Bona pala, gundyane, Rıhanê.

Xımşe

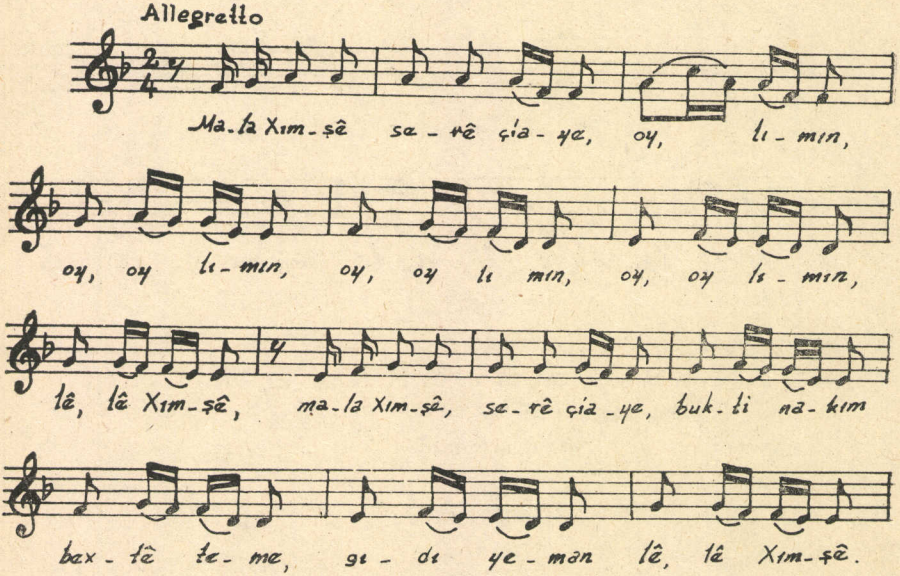

Mala Xımşê serê çiaye,
Oy, lı mın, oy, oy lı mın, oy, oy lı mın,
Oy, oy lı mın, lê, lê Xımşê,
Mala Xımşê serê çiaye,
Bukti nakım bextê teme,
Gıdi yeman lê, lê Xımşê.

Dılê qiza xorta maye,
Oy, lı mın, oy, oy lı mın, oy, oy lı mın,
Oy, oy lı mın, lê, lê Xımşê.
Dılê qiza xorta maye,
Bûkti nakım bextê teme,
Gıdi yeman lê, lê Xımşê,

Mala dostêm bı dergeye,
Oy, lı mın, oy , oy lı mın, oy, oy lı mın.
O, oy lı mın, lê, lê Xımşê,
Mala dostêm bı dergeye,
Bûkti nakım bextê teme,
Gıdi yeman lê, lê Xımşê.

Bejnê

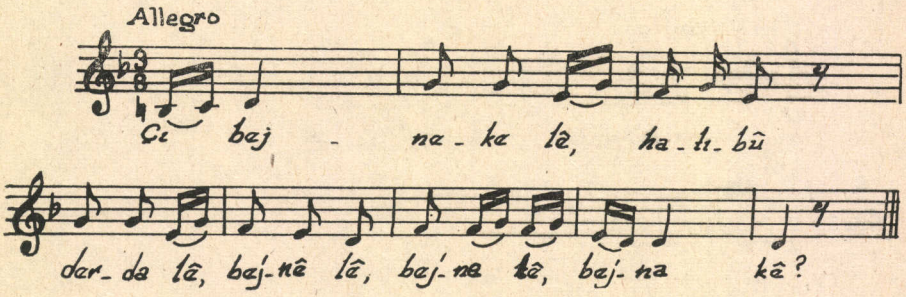

Çı bejneke lê, hatıbû derda lê,
Bejnê lê, bejnê lê, bejna kê?
Çı zerike lê, hatıbû derda lê,
Gelo lo zerya mın jı konê kê?

Mın vê bejnê têr xeberda lê,
Bejnê lê, bejnê lê, bejna kê?
Mın vê zeryê lê têr xeberda lê,
Gelo lo zerya mın jı konê kê?

Çemê Zenguê lê xuşe-xuşe lê,
Bejnê lê, bejnê lê, bejna kê?
Çemê Zenguê lê xuşe-xuşe lê,
Gelo lo zerya mı jı konê kê?

Ha lı ber dıçe lê qal û qırşe lê,
Bejnê lê, bejnê lê, bejna kê?
Ha lı ber dıçe lê qal û qırşe lê,
Gelo lo zerya mın jı konê kê?

Memıkê kawê lê sêvê tırşe lê,
Bejnê lê, bejnê lê, bejna kê?
Memıkê kawê lê sêvê tırşe lê,
Gelo lo zerya mın jı konê kê?

Çemê Zenguê lê hurme-hurme lê
Bejnê lê, bejnê lê, bejna kê?
Çemê Zenguê lê hurme-hurme lê,
Gelo lo zerya mın jı konê kê

Ha lı ber dıçe lê qal û qırme lê
Bejnê lê, bejnê lê, bejna kê?
Ha lı ber dıçe lê qal û qırme lê,
Gelo lo zerya mın jı konê kê?

Memıkê kawê lê sêv û xurme lê,
Bejnê lê, bejnê lê, bejna kê?
Memıkê kawê lê sêv û xurme lê,
Gelo lo zerya mın jı konê kê?

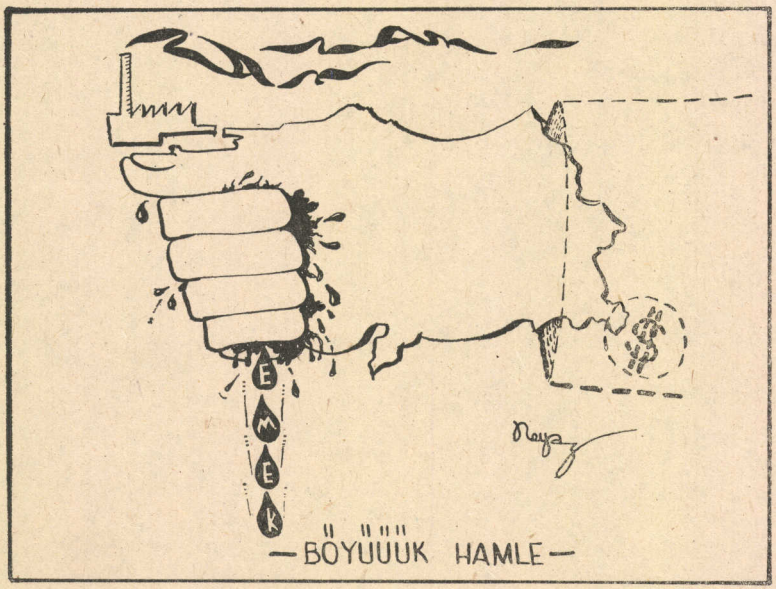
E
M
E
K
$
—BÖYÜÜÜK HAMLE—

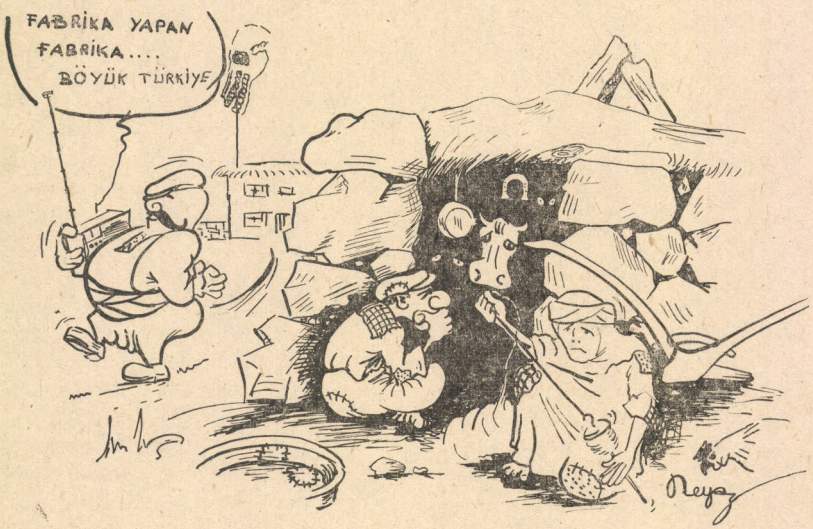
FABRİKA YAPAN
FABRİKA....
BÖYÜK TÜRKİYE

olaylar-yorumlar

MC KİTLELERİN DEMOKRATİK DUVARINA ÇARPTI

Geçtiğimiz ayda, Devlet Güvenlik Mahkemeleri yasasını çıkararak olağanüstü mahkemeler, bir bakıma mahkeme olmayan mahkemelerle baskılarını sürdürmek isteyen gerici MC iktidarı, demokratik güçlerin direnişi karşısında önemli bir yenilgiye uğradı.

Cumhuriyet Halk Partisinin Parlamento içindeki olumlu direnişinin yanısıra, işçilerin, demokratik kitle örgütlerinin, ilerici, devrimci basının, namuslu hukukçuların, kısacası geniş kitlelerin tepki ve direnişleri MC iktidarını adeta bunalttı. DGM yasasını meclislerden geçiremiyeceğini anlayan iktidar mensupları, bu bunalımın verdiği öfkeyle, adeta, DGM olmadan da biz bu işi yaparız dercesine, yasaları bir yana iterek İçişleri Bakanının bir işlemiyle Ankara Belediye Başkanı Dalokay'a işten el çektirirken, Ankara Valisinin bir işlemiyle de TÖB-DER genel merkezini ve dolayısiyle tüm şubelerini kapattılar. İki milyonluk Başkent halkının seçtiği bir belediye başkanına, yetkisi olmadığı halde işten el çektirecek ve 120 bin üyeli TÖB-DER'i, ilerici öğretmenlerin bu büyük kitle örgütünü kapatmaya kalkışacak kadar gözleri kararan, yasaları ayaklar altına alan iktidara gerekli cevabı en başta DANIŞTAY verdi. Danıştay her iki işlemi de kısa sürede iptal ederek yasaları çiğneyenlerin yüzüne çarptı. Ancak baylarımız Danıştay kararlarını uygulamamaya nasıl olsa alışıktılar. Bu kez de denediler ama başaramadılar. Dalokay varıp belediyedeki işinin başına geçerken TÖB-DER yöneticileri de haklı olarak, sökülmesi gereken mührü sökmeyen kişileri daha fazla beklemeden kendi elleriyle onu söküp attılar. Ankara Valiliği TÖB-DER'i yeniden mühürlettiyse de bu örgütün açılmasını birkaç gün geciktirmekten başka işe yaramadı.

MC iktidarı giderek daha ilginç bir hal almaya başladı. Bu iktidar giderek çok daha açık biçimde varolan yasalara ve yargı organlarına ters düşüyor. Örneğin bu iktidarın Adalet Bakanı, nurculuk kitaplarının toplanmaması için savcılara direktif verirken savcılar bu tamimleri geri çeviriyor ve Yargıtay Başsavcısı Adliye Bakanının tutumunu sert bir biçimde protesto ediyor.

Sınıflı toplumlarda egemen sınıflar düzeni korumak, sömürü ilişkilerini sürdürmek için gerekli kurumları oluşturur ve bu arada çıkarlarına uygun olarak hukuk sistemine de biçim verirler. Egemen sınıfların hukukçulardan istedikleri, hukuk sistemini kendi sınıf çıkarlarına uygun biçimde yürütmeleridir. Onlar yargıçlardan da bunu beklerler. Genel bir ilke olarak bu böyle işler. Ama yine toplum hayatında öyle zamanlar olur ki bizzat ege-

men sınıflar kendi koydukları yasaları çiğnemek gereğini duyarlar. Örneğin şu MC iktidarı kadar toplumun varolan hukuk sistemini çiğneyen, yargıya ters düşen ve bizzat yargı organlarının kararlarıyla perişan hale gelen iktidarlara az rastlanır. Bu durum, aynı zamanda, ülkenin sorunlarına çözüm getiremiyen, sömürü ve baskıyı giderek daha ağır ve çirkin bir duruma getiren egemen sınıfların zaafını göstermektedir. MC çürümüş, acze, bunalıma düşmüş bir iktidarı temsil ediyor.

Pahalılıktan, sömürüden, baskıdan bunalan; özgürlük ve insanca bir yüaşam isteyen geniş kitleler gibi ülkenin namuslu hukukçuları da bu iktidarın oyunlarına gelmemekte ve ona karşı tavır almaktadırlar.

TÖB-DER'e Karşı Artan Saldırılar

TÖB-DER'in son büyük kongresinden sonra, öğretmenlere ve örgütlerine, özellikle de Doğu'da saldırıların arttığı göze çarpıyordu. Gericiler, faşist beslemeler Malatya'da, Maraş'ta, Elazığ'da, Bingöl'de ve daha pekçok yerde gemi azıya almış, himaye ve destek altında saldırılarını yürütüyorlardı. Malatya'da TÖB-DER'e ve diğer demokratik örgütlere, ilerici kişilere karşı Ağustos sonunda ve Eylül başında yöneltilen saldırılar sırasında, halkı ilericilere karşı kışkırtmak için hazırlanıp dağıtılan şu bildiri, gerici güçlerin ne ilkel ve aşağılık yöntemlere başvurduğunu açıkça gösteriyor:

«EY MÜSLÜMANLAR...

«Tam yarım asırdır gizli bir esaret seni yok oluşa doğru sürüklüyor. Öz mukaddesatın, **tarihin, hukukun, kültürün, sanatın, lisan ve edebiyatın, ahlakın, aile düzenin her gün alçakça darbelere maruz kalıyor** hergün senin olan bir şey tahrip ediliyor, canından bir parça kopartılıyor.

«Bir zamanlar dünya'ya devlet, millet Ümmet düzen insaniyet ve **adalet neymiş** gösteren ve üstün bir örnekteşkil eden Müslüman halkımız yeni bir sahiliyyet çağının karanlıklarında körletilmek isteniyor.

«Ey MÜ'MİNLER...

«Dini, maneviyatı, Ahlak ve fazileti tanımıyan, paradan, menfaetten ve dünya zevklerinden başka gözleri hiç bir şey görmeyen şu mübarek Ramazan-ı Şerif günlerinden Müslümanlara adeta küfür edercesine gündüzleri açıktan açığa üç buçuk soysuza yemek ikramlarında bulunan (1) **LOKANTACILARA** yüzüne sigara dumanını küstahça üflüyen **MOSKOF uşaklarına**, bar, pavyon çalıştıran **ZİBİDİLERE kolları sıvayıp hadlerini bildirmenin zamanı gelmiştir.**

«EY MÜSLÜMAN SEN ne yapıyorsun?

Düşman şehre inmiştir artık. Sen hala tezgah başındamı oturacaksın? Bu dem oturma zamanı değil, bu dem ALLAH'A sadakatını, Peygambere sevdiğini gösterme anıdır. Cihad zamanı Yorgan altında örtünmek bir Müslümana yakışmaz.

«EY İMAN EDENLER
ŞUNU İYİ BİLİNİZ Kİ :

Soygun ve vurgun düzeninin dejenere olmuş mensupları senden değildir. Kıbleleri Şavington, Moskova, Pekin, Tel-Aviv ve diğer küfür ve dalalet merkezleri olanlar senden değildir. Ramazan'ı şerif günlerinde hayasızca Oruç yiyenler senden değildir.

«EY MÜSLÜMAN DOSTUNU - DÜŞMANINI TANI VE **HAZIR OL CENGE İSTER İSEN SULH-U** SALAH SAHİPSİZ OLAN VATANIN BATMASI HAKTIR SEN SAHİP

OLUR İSEN BU VATAN BATMAYACAKTIR.

«Söz verdik ALLAH'A Kal-u beladan
Bu yolda kesilmiş ikrarımız var
Üç günlük ömür için kahpe dünyada
Kula kul olmamaya kararımız var»

BİTLİS VALİSİNİN TUTUMU VE YARGIÇ KARARI

TÖB-DER Genel Merkezi daha Ankara Valiliğince kapatılmadan önce, TÖB-DER Bitlis şubesi Bitlis Valisinin bir kararıyla kapatılmıştı. TÖB-DER Bitlis şubesinde, öğretmenlerin yaptıkları bir toplantıyı ve bu toplantıda yapılan tartışmaları gerekçe gösteren valilik kararı, Bitlis Asliye Ceza Mahkemesinin kararıyla iptal edildi Vali, bu iptal kararına rağmen örgütü açmamakta direndiyse de sonuçta karar savcılık yoluyla yerine getirildi. Bitlis Asliye Ceza Hakimi sayın H. Şahin Koçer'in bu kararını, çağdaş ve ileri bir hukuk anlayışını dile getirmesi bakımından, tüm olarak sayfalarımıza alıyoruz:

«Bitlis Töp-Der Şubesi Başkanlığınca verilen 23.9.1976 tarihli dilekçe ile Valilikçe verilen Kapatılma kararının kaldırılması talep edilmiş olmakla bu konudaki evrak ve iddia makamının yazılı düşüncesi incelendi. Bitlis Valiliğinin konu ile ilgili Savcılık Makamına verdiği 20.9.1976 gün ve Bitlis Emniyet Müdürlüğü Der. Mas. 456 Sayılı yazısı ve eki TÖB-DER Şubesine hitaben yazılmış aynı mahreçli 18.9.1976 gün ve 443 sayılı yazısı ile aynı günlü TÖD-DER Şube başkanlığınca İl Makamına yazılmış yazı örneği ve 18.9.1976 gün Saat 14.00 tarihli tutanak getirildi gerekli inceleme yapıldı.

«Valilik Makamının kapatma kararı yapılan toplantının TÖB-DER'in tüzüğünün 4/b bendine ve 171 sayılı Yasaya aykırı olduğu 1630 sayılı Dernekler Yasasının 35. maddesine de ters düştüğü belirtilmiştir. Evraka ilişkin tutanaktanda anlaşılacağı üzere toplantı TÖB-DER'in üyeleri arasında ve Lokalinde kapalı olarak yapılmıştır. Konuşanlar ve dinleyenler tümüyle TÖB-DER üyesi kişilerdir. Bu toplantının Derneğin tüzüğüne ve amacına ters düştüğü söylenemez. Şöyleki, Çağ dışı bir düşünceden sıyrılıp çağdaş düşünce içinde durum tahlil edildiğinde, konu bütünüyle Derneğin amacı içine girer. Çünkü ilerisi için eğitimin daha tutarlı, daha bilinçli ve ülke yararına olmasını sağlamak ortaya çıkarmak içindir. Buda ancak gerekli tartışmalar ve konuşmalar sonucunda ortaya çıkacaktır. Anayasamız Demokratik hakların ve özgürlüklerin zedelenmemesi kuralına ters düşmemek koşulu ile kişilerin her konuda fikirlerini açıklıyabilmek ve yayınlıyabilmek özgürlüğünü tanımıştır. Bu Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Temel İlkeler bölümünde yer almıştır. Dernekler Yasasının Derneğin amacı dışında beyanda bulunamıyacağı kuralı koymuş olmasının Anayasanın bu temel ilkesine aykırı olduğu açık olarak belli isede, konu dışı olduğundan burada tartışılmamıştır.

«TÖB-DER tüzüğünün 3. maddesini birlikte okuyalım,» Madde 3 — Derneğin amacı Atatürk Devrimleri, İnsan Hakları Evren-

sel Beyannamesi ile Anayasamızın Millî Demokratik, Layik ve Sosyal Hukuk devleti kapsamı içinde üyelerinin Tüm Ekonomik, Sosyal, ve Özlük haklarını koruyup geliştirerek Birleşmelerini ve dayanışmalarını sağlamaktır,» denilmiştir.

«Demekki, Türkiye'de Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kurulması konusunda Türkiye'nin en büyük öğretmen kuruluşu olan TÖB-DER'in kendi üyelerinin en azından sosyal ve özlük haklarını korumak yönünden konu ile ilgilenmesi tüzüğüne aykırı değildir. Bunun yanında Yukardan beri açıklandığı gibi Yapılan konuşmaların Dernek adına değilde Dernek içinde üyelerin kendi aralarında kişisel görüşlerinin açıklanması ve tartışılması niteliğindedir. Bununda Derneğin tüzüğü ile ilgisi olmadığı açıktır. Kişilere yukarda açıklanan Anayasanın verdiği bir hak ve özgürlüktür.

«Kaldıki, Yasaların çıkarılışında Tüm Demokratik ülkelerde uygulanan Kamu oyu yoklaması Devlet Radyo ve Televizyonlarından izlediğimiz gibi Ülkenin birçok Demokratik Kuruluşu tarafından yapılmış tartışılmıştır. Bu yöntem Yasaların daha iyi, daha sağlıklı «Milli İradeye» daha uygun bir biçimde çıkmasını sağlar.

«Valiliğin yukarıda anılan yazısında bildirilen Dernekler Yasasının 45/21. maddesinin bu olayda gerçekleşmediği de açıktır. Bilindiği gibi Devlet Güvenlik Mahkemeleri 1970 dönemi sonrası çıkarılmış Özel Kanunla kurulmuş Özel bir mahkemedir. Bundan önce de ve bu gün olduğu gibi Türk Devletinin gereğinde Ülkesi ve Milleti ile Bütünlüğünü Milli Güvenliğini, Kamu Düzenini ve Genel ahlakını koruyacak bağımsız Yargı organları görev yapmıştır. Ve hiç bir surette yukarda açıklanan İlkeler zedelenmemiştir. Bu sebeple Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kurulmuş olmasına karşı çıkmak bu madde kapsamına belki ters düşmez, tersine bu mahkemelerin kurulması durumunda belli Siyasi çevrelerin Anayasa ile kurulmuş bulunan üç organdan birine Yargı organına güvensizlik sonucu yukarıda sayılan ilkeler zedelenmiş olur. Kaldıki olayımızda toplantı, **dernek lokali içinde üyelerin kişisel tartışmaları biçiminde yapıldığı** ilgili evraktan anlaşılmış olduğundan Devletin Ülkesi, Milletiyle Bütünlüğünü Sarsacak bir durum kesinlikle söz konusu olamaz. Böylece yukarda açıklanan gerekçelerden de anlaşılacağı gibi Bitlis Valiliğinin Kapatma kararı Yasaya, Anayasaya ve Hepsinin üstünde İnsan Haklarına aykırı ve kaldırılması gereken bir karardır. Bu kararın kaldırılmasına karar verilmelidir.

«**Y A R G I** : Yukarda açıklanan nedenlerle, Bitlis Valiliğinin yine yukarda açıklanan gün ve sayılı Kararının **KALDIRILMASINA** Kararın gereğinin yerine getirilmesi için C. Savcılığına verilmesine evrak üzerinde yapılan inceleme sonunda 24.9.1976 gününde İstem gibi karar verildi.»

MC.'NİN TUTUMUNA KARŞI TEPKİLER

TÖB-DER'in kapatılması ve Başkentin ilerici Belediye Başkanı Dalokay'a karşı yapılan işlemler ülke ölçüsünde sert tepkiler doğurdu. Adana'daki demokratik kuruluşlar da TÖB-DER'in kapatılması nedeniyle aşağıdaki basın bültenini yayınladılar ve TÖB-DER'e desteklerini belirttiler:

B A S I N B Ü L T E N İ

«MC İktidarının faşist tırmanışının yeni bir halkasından biri olarak ülkemiz öğretmenlerinin en

güçlü demokratik kitle örgütü TÖB-DER (Tüm öğretmenler birleşme ve dayanışma derneği), Ankara Valiliği'nce faaliyetten alıkonulmuştur. Böylece, genel merkezle birlikte tüm yurt çapında 615 şubenin kapısına kilit asılmıştır.

«MC partilerinin - Bizzat kendi ifadeleriyle, «Hükümet edemez» duruma geldikleri ve başta işçi sınıfımız olmak üzere, tüm emekçi halkımızın, aydınların, yurtseverlerin, ilericilerin ve demokrasiden yana güçlerin muhalefetinin yükseldiği bu dönemde siyasal iktidar, artık ne yapacağını bilemez bir halde, demokrasiyi yok etme amacına yönelik olarak gelişen kitle muhalefetini ve onların örgütleri üzerindeki sindirme ve baskılarını yoğunlaştırma yolunu seçmiştir.

«Öğretmenler üzerindeki bu baskıların yoğunlaşmasının nedeni açıktır:

— Çünkü, öğretmenler, işçi sınıfının ve emekçi halkın aydınlarıdır.

— Çünkü, öğretmenler, emekçi halkımızın bağımsızlık ve demokrasi mücadelesinin, işçi sınıfına en yakın, en uyanık kesimleridir.

— Çünkü, öğretmenler, yabancı sermaye ve sömürücülerinin boyunduruğuna karşı, işçi sınıfımızın ve emekçi halkımızın hakları için, yılmadan, yıllardan beri mücadele etmektedirler.

— Çünkü öğretmenler, kendi mücadelelerinin, işçi sınıfı ve emekçi halkının mücadelesiyle iç içe, onun bir parçası olduğunu biliyorlar.

— Çünkü öğretmenler, örgütlüdürler.

— Çünkü öğretmenler, görevlerinin sadece okullarda alfabe öğretmek değil, bağımsız, insanın insanı sömürmediği, özgür bir toplum için, halkın demokratik iktidarı için mücadele etmek olduğunu biliyorlar.

«Tüm öğretmenler üzerinde ve onların güçlü örgütü TÖB-DER'e karşı sürdürülen bu baskı ve şiddet yönetimini, Genel Merkez'e de yönelten MC İktidarı ne ölçüde özgürlük, demokrasi ve halk düşmanı olduğunu bir kez daha göstermiştir.

«Biz aşağıda adları bulunan demokratik örgütler bu uygulamayı protesto eder, bu tür faşizan baskıların karşısında olduğumuzu kamu oyuna duyururuz.»

TÜM-DER, ÇUKOSEN
GIDA-İŞ
GIDA-İŞ BÖLGE TEMSİLCİLİĞİ
BESİM-İŞ
BAYSEN-İŞ
GENEL-İŞ 1. NO.LU ŞB.
GENEL-İŞ 2. NO.LU ŞB.
TEKSTİL BÖLGE TEMSİLCİLİĞİ
TEKSTİL ÖZBUCAK
TEKSTİL ÇIRÇIR
DEVRİMCİ YAPI-İŞ
TURİZM-İŞ
NARLICA HALK ODASI
DENİZLİ HALK KÜLTÜR DERNEĞİ
YUKARIDAKİ DEMOKRATİK KURULUŞLAR ADINA SEKRETARYA
TÖB-DER
MEHMET DANIŞMAN
(KAPATILDIĞINDAN İMZALAYAMAMIŞTIR)
TÜM-DER
SÜLEYMAN ATAY
T. GIDA-İŞ
KAYHAN SOHTA
TEKSTİL ÖZBUCAK
MEHMET BULUT

GAZİOĞLU'NUN AÇIKLAMASI

TÖB-DER'in Ankara Valiliğinin kararıyla faaliyetten alıkonulmasından sonra basına bir demeç

veren Genel Başkan Gültekin Gazioğlu, örgüte karşı takınılan tavrı şöyle yorumluyordu:

«TÖB-DER NİÇİN KAPATILMAK İSTENİYOR?

«TÖB-DER'in faaliyetten alıkonulması, MC'nin tüm gerici ve faşist güçlerin yasalaştırmak için yoğun çaba gösterdikleri DGM'lere karşı her gün gelişen ve güçlenen toplumsal muhalefeti sindirme ve kamuoyunun tepkisini kırma girişimlerinin bir parçasıdır.

«Yaşadığımız bu dönemde, başta işçi sınıfımız olmak üzere tüm emekçi sınıf ve tabakaların emperyalizme ve faşizme karşı verdiği temel hak ve özgürlükleri koruma ve genişletme mücadelesi hızla büyüyor. Bunun içindir ki, MC ve onun arkasındaki yerli-yabancı karanlık güçler Türkiye işçi sınıfının ileri sendikalar örgütü DİSK'e ve Türkiye eğitim emekçilerinin öncü demokratik kitle örgütü TÖB-DER'e çılgınca saldırmaktadır. MC iktidar olduğundan bu yana altı üyemiz öldürülmüş, yüzlercesi yaralanmış, binlercesi sürülmüş, bir o kadar öğretmen ailesi de parçalanmıştır.

«Tüm bu cinayet, saldırı ve lerinin demokratik mücadelesi durmamış, aksine güçlenerek gelişmiştir. Çünkü emekçi halkımızın ve onun ilerici, devrimci örgütlerinin mücadelesi her geçen gün yükseliyor.

«Halkımızı işsizlik ve pahalılık cehenneminde inim-inim inleten sömürücü faşist güçler, artık yoksulluğun kader olmadığını anlamaya başlayan emekçi halkımızın bilinçli tepkisinden korkmaktadırlar.

«Çünkü emekçi halkımız daha mutlu, daha özgür ve insanın insana kul olmadığı bir düzenin kendi elleriyle yaratılabileceğini kavramaya başlamıştır. Biz öğretmenler, halkımızın bağımsızlık, demokrasi, barış ve özgürlük mücadelesine olanca gücümüzle katıldık, katılmaya devam edeceğiz.

«TÜM ÖĞRETMENLER ARKADAŞLARIMA SESLENİYORUM!

«Türkiye eğitim emekçilerinin öncü demokratik kitle örgütü TÖB-DER'e yapılan bu anti-demokratik baskılar bizleri asla yıldırmayacak, şimdiye kadar olduğu gibi bundan böyle de bu faşist baskıları etkin bir şekilde göğüsleyecek, temel hak ve özgürlüklerimizi halk düşmanı güçlere çiğnettirmeyeceğiz.

«Türkiye devrimci-demokratik güçleriyle olan demokratik güç birliğimizi sürdüreceğiz, saflarımızı daha da sıklaştıracağız. Sermaye sınıfının tahriklerine gelmeden, amma asla teslimiyetçiliğe ve pasifizme düşmeden demokratik mücadelemizi geliştireceğiz.

«TÜM İLERİCİ, DEVRİMCİ, DEMOKRATİK GÜÇLERE SESLENİYORUM!

«MC iktidarının işgali altındaki TRT'nin ve gerici basının kasıtlı yayınlarına aldırmadan sizin olan TÖB-DER'in mücadelesine omuz verin!

«Dün olduğu gibi bu gün de faşizme geçit vermeme mücadelesindeki mevzilerimizi terk etmeyeceğiz. Bağımsızlık, demokrasi, barış ve özgürlük mücadelemizi daha da yükselteceğiz.

«YASANIN TÜRKİYE EĞİTİM EMEKÇİLERİNİN BAĞIMSIZLIK, DEMOKRASİ, BARIŞ ve ÖZGÜRLÜK MÜCADELESİ...

«YAŞASIN TÖB-DER.»

PROFİLO OLAYI

Geçtiğimiz eylül ayında genel olarak Faşist tırmanışa ve özel olarak da DGM'ne karşı başta işçi sınıfı olmak üzere tüm demokratik güçlerin başlatmış oldukları kararlı direniş hareketleri, Tekelci sermayeyi telaşa düşürdü. Tekellerin egemenliğini kan ve zulüm üzerinde sürdürmek isteyen MC iktidarı, işçi sınıfına ve tüm demokratik kuruluşlara yönelttiği saldırılar, Profilo'da cinayetle sonuçlandı.

İstanbul, İzmir ve Adana gibi büyük sanayi merkezleri olmak üzere birçok yerde greve giden işçiler, DGM'lerin yasalaşmaması için kararlı bir şekilde direndiler. Ancak bunu fırsat bilen işverenler daha önce hazırlamış oldukları listelerle öncü ve bilinçli işçileri işten atmaya başladılar.

Bu militan işçilerin işten atılmaları suskunlukla geçiştirilemedi; çok yerde işçiler, işten atılan arkadaşlarının yeniden işe aldırtmak için direnişe geçtiler. Bu dayanışma direnişinin büyüdüğü yerlerden biri de Profilo idi. Dört bin PROFİLO işçisi günlerce kararlı direnişlerini sürdürdüler.

29 Eylül sabahı Profilo işçileri işbaşı yaparken iş akitleri feshedilen 18 arkadaşlarını da işyerine aldılar. Bunun üzerine işveren polis birliklerinden derhal fabrikayı boşaltmalarını istedi. Bu emirle polisler, işçilerin üzerine ses, sis, göz yaşartıcı bombalar ve ateş açarak yürüdüler.

Profilo'nun Telra ve AEG kısımlarında işçiler bu hunhar saldırıya yiğitçe göğüs gerdiler. İşçilerle polis arasındaki çatışma saatlerce sürdü. Bu arada etraftan toplanan halk, polisin vahşi saldırısını protesto ediyor, ve işçilere yardım ediyorlardı. Bu kararlı direniş karşısında polis birlikleri o akşam çekilmek zorunda kaldı.

Ertesi sabah saat 08.00 sırasında önceki gün dışarda kalmış işçiler fabrikaya girmek isteyince, polisin müdahalesiyle daha da şiddetli bir çatışma başladı. Polis hedef gözeterek ateş açtı. Yakup Keser adlı işçi vurularak öldü. Çok işçi yaralandı. Ancak işçiler direnişlerini sürdürdüler.

Daha sonra olay yerine gelen il jandarma komutanı albay, işçilerden fabrikayı boşaltmalarını istedi. İşçiler bunu kabul edeceklerini, ancak polisin gitmesini ve hiç kimsenin gözaltına alınmamasını şart koştular. İl Jandarma komutanı bu talebi kabul ederek, işçilerin askeri araçlarla evlerine gönderileceklerine dair teminat verdi.

Bunu kabul eden işçiler askeri araçlara bindiler. Fakat Profilo işçileri evlerine götürüleceğine, Emniyet I. şubeye bırakıldılar. Burada işçiler ağır işkencelere ve hakaretlere maruz kaldılar.

Profilo'da işçilerin kararlı direnişi ve sarsılmaz dayanışmaları işçi sınıfımızın gelişen siyasal bilincinin önemli bir kanıtıdır. Ne hakim sınıfların, işçi sınıfının ekonomik-siyasal mücadelesine yönelik faşist DGM yasa çabaları, nede hakim sınıflara uşaklıkta birinci gelen sarı sendikacılık ihaneti, sömürü ve zulme başkaldıran emekçilerin mücadelesini durduramaz.

BİNGÖL GENÇLİK DERNEĞİ KAPATILDI

Kısa adı (BGD) olan Bingöl Gençlik Derneği 6 Ekim 1976 tarihinde «Kürtçülük ve komünizm» propagandası yaptığı iddiasiyle polis tarafından basılarak aranmış ve süresiz kapatılmıştır. Yapılan arama sonunda dernekte bulunan bazı şiir ve afişler gerekçe gösterilerek (BGD) yöneticilerinden Haydar Küçükağaoğlu, Ahmet Bulmuş tutuklanmış, diğer yöneticiler aranmaktadır. Yöneticilerden Cemal Boraç'ta halen bir başka siyasi suçtan dolayı tutuklu bulunmaktadır.

Yine danıştayın TÖB-DER'le ilgili kararının uygulanmasını isteyen TÖB-DER Bingöl Şube Başkanı Mehmet Karasungur Emniyet Müdürlüğüne alınıp dövülerek koma haline sokulmuş, daha sonrada tutuklanmıştır.

Diğer taraftan hiç bir suçu olmadan bir süre önce tutuklanan devrimci arkadaşlar henüz serbest bırakılmamışlardır.

Ayrıca DENG kitabevi üzerinde sürdürülen baskılar yoğunlaştırılmış, bazı dergi ve kitaplar keyfi olarak toplatılmıştır.

Halkımızın birlik ve eşitlik yolunda yükselen özgürce yaşama istekleri; baskı, sömürü, zulüm ve işkencelerle bastırılamayacaktır. Demokratik derneklerin kapatılması, dergi ve kitapların toplatılması, havadan sudan suçlamalarla toplu tutuklamalara girişilmesi ilerici gençliğin ve devrimcilerin, halkımızın gelişen mücadelesiyle bütünleşmesini engelleyemez.

ŞIRNAK'TA İNSAN AVI

18 Eylül günü Siirt'in Şırnak ilçesi Balveren köyü yakınlarında, Başçavuş Mikail Temiz beraberinde bulunan jandarma erleriyle birlikte yolları keserek gelen araç ve yayaları aramaya koyulmuştur. Aramalar sırasında Uludere istikametinden gelen bir kamyon ve bir takside bulunan yolcu ve personeller indirilerek sıraya sokulmuş, üstleri aranmıştır. Bu sırada 9-10 yaşlarında bir çocuğun gülümsemesine hiddetlenen Mikail Temiz, bu suçsuz, mahsum insanları makineli tüfekle tarayarak dört kişiyi ağır şekilde yaralamıştır.

CHP Siirt Gençlik Kolları ve TÖB-DER Şırnak Şubesi birer bildiri yayınlayarak olayı protesto etmişlerdir.

CHP Siirt Gençlik Kolları bildirisinde: «Olay bu güne kadar basına yansıtılmadığı gibi idarecilerinde Başçavuş hakkında herhangi bir cezai tedbir almadıklarını öğrenmiş bulunuyoruz. Halkımıza pervasızca ateş açanlar güçlerini nereden almaktadırlar? Cahil eşkıya çeteleri dahi yolları kesip yolcuları soyduklarında, canice ve vahşiyane bir biçimde halka ateş edip cana kastettikleri bu güne kadar görülmemiştir.»

TÖB-DER Şırnak Şubesi de yayınladığı bildiride resmi görevlilerin bölgemizde bu tür keyfi uygulamalarını had safhaya vardırdığını belirterek şöyle demektedir: «Ağrı, Viranşehir, İdil ve daha bir çok yerde yapılan katliamlardan bir benzeri Şırnak'ta sahnelenmiştir. Bu ve buna benzer terör ve baskıları kınar, halkımıza duyurmayı görev bilmekteyiz.»

VAN'DA DERGİMİZ VE YAYINLARIMIZ YASALARA AYKIRI OLARAK TOPLATILDI

19.10.1976 günü Van'da polis Toplum Kitabevine giderek, elinde mahkemeden bir toplama kararı olmadan Milli Mesele adlı kitabımızı ve Özgürlük Yolu Dergilerini toplayıp götürmüştür. Bunun yanısıra başka kitapları ve kartpostalları da yine usulsüz olarak götüren polis, kitabevinde bulunan Osman Topaloğlu'nu da bir gün gözaltında tutmuştur.

Dergimize ve yayınlarımıza karşı böylesine yasadışı bir işlem daha önce Diyarbakır'da da polis tarafından yapılmış, dergimiz alınıp götürülmüş ve onu dağıtanlar gözaltına alınmışlardı.

Dergiler ve kitaplar hakkında nasıl işlem yapılacağı Basın Kanununda ve diğer ilgili yasalarda açıkça yazılıdır. Polisin yetkili mahkeme kararı olmadan kendi başına, yayınları toplayıp götürmeye hakkı ve yetkisi yoktur. Bu tür davranışları yapanlar yaptıklarının suç olduğunu unutmamalıdırlar.

Açıktır ki bütün bunları yapanlar MC iktidarının tutumundan cesaret alıyorlar. Ancak bizzat MC iktidarı sürekli değildir ve suçuna ortak ettiklerini korumaya bir an gelir ki gücü yetmez olur.

TAYLAND'DA FAŞİST DARBE TUTUNAMAYACAKTIR

ABD Merkezi Haberalma Örgütü CİA'nın ve Tayland'daki aşırı sağcı gericilerin mütemet adamı Sangad Çalavyu liderliğinde 6 Ekim 1976 tarihinde faşist bir darbe yapıldı. Seni Promaj hükümetini görevden uzaklaştıran darbeciler, «Tayland'ın komünizmin eline geçmesini engellemek, komünizmin ülkeye sızmasını önlemek, krallığın ve demokrasinin korunmasını sağlamak» amacında olduklarını açıkladılar. Gözü dönmüş caniler yüzlerce ilerici ve devrimciyi öldürüp yaktılar, binlercesini tutukladılar.

Tayland'da 44 yıldan bu yana ordunun bir ayağı sürekli iktidarda olmuştur. İkinci dünya savaşından bu yana ABD emperyalistlerinin, CİA'nın ve tayland gericilerinin tezgahladığı 14 askeri darbe yapılmıştır. Seni Promaj hükümeti, son iki yıl içinde kurulan üçüncü koalisyon hükümeti olmuştur.

Çinhindi halklarının ulusal ve sosyal kurtuluşlarının estirdiği özgürlük havasının da etkisiyle Tayland emekçi halkının yükselen muhalefeti Seni Promaj hükümetini, ABD emperyalizmi ile ilişkilerini gözden geçirme sorunuyla karşı karşıya getirmişti Promaj hükümeti ülkedeki ABD üslerinin kapatılmasını, ABD askerlerinin sınırdışı edilmesini kararlaştırarak komşu sosyalist ve demokratik ülkelerle ilişkilerini geliştirme yoluna girmiştir.

Bu durumdan tedirgin olan ABD emperyalistleri, CİA ve yerel aşırı sağcı gerici çevreler ilk iş ola-

rak, sürgünde bulunan diktatör Kitikaçorn'un ülkeye dönüşünü sağladılar. Tayland Ulusal Öğrenci Federasyonu Kitikaçorn'un dönüşünü protesto amacıyla Thammasat Üniversitesinde bir miting yaptı. Polis, sağcı öğrenciler ve gerici çevrelerin mitingi basmaları sonucu çıkan çatışmalarda yüzlerce devrimci öldürüldü. Pusuda bekleyen Çalavyu faşist cuntası hükümete el koydu. Faşist darbeciler binlerce devrimciyi öldürüp sokaklarda yaktılar, on binlerce kişiyi tutukladılar.

ABD emperyalizminin, CİA'nın ve uluslararası gericiliğin bütün vahşet ve komploları, Hindiçinide Vietnam, Laos, Kamboçya halklarının yükselen ulusal bağımsızlık ve sosyalizm mücadelesiyle yenilgiye uğradığı gibi, Tayland emekçi halkınında yiğit direnişi karşısında da tutunamayacak, geri çekilmek zorunda kalacaktır.

SSCB ve Vietnam Sosyalist Cumhuriyeti, Tayland'da gerçekleştirilen faşist darbenin arkasında CİA'nın bulunduğunu belirterek ABD emperyalistlerini ve Tayland'lı faşist cuntayı sert bir dille protesto etmişlerdir.

özgürlük yolu yayınları

1. SOSYAL EMPERYALİZM SORUNU

ve TÜRKİYE'DE MAOCU AKIM 12,5 lira

Yazan: Kemal BURKAY

Tükendi

2. MİLLİ MESELE ve DOĞUDA FEODALİTE-AŞİRET 15.00 lira

Yazan: C. ALADAĞ

Yeni çıktı.

3. ÖZGÜRLÜK YOLU 2. CİLDİ 75.00 lira

8-14 sayılar, ciltli.

Ödemeli gönderilir. 100 lirayı aşan taleplerde yüzde yirmi indirim yapılır.

TÜM YURTSEVERLERİN DEMOKRATLARIN SOSYALİSTLERİN HİZMETİNDE

DENG KİTABEVİ
Belediye Sarayı altı No. 12 — BİNGÖL

HEVAL KİTABEVİ
Yeniçarşı No. 43 — TATVAN

TAN KİTABEVİ
Gürsel Cad. — SİİRT

ÖZGÜRLÜK KİTABEVİ
SİLVAN

HALK KİTABEVİ
KİĞI — BİNGÖL

C. ALADAĞ

MİLLİ MESELE ve doğu'da feodalizm - aşiret

özgürlük yolu yayınları

özgürlük yolu

aylık siyasi dergi

10 Lira